

Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

1. Το όμορφο χωριό.

Το όμορφο και μεγάλο χωριό, η Βολισσός, χτισμένο στη ρίζα του βουνού, φαίνεται από μακριά σαν να θέλη να τ'άγκαλιάσει και να επικρατήσει στην κορφή του.

Τὰ μονόπατα σπιτάκια του, άλλα κατάσπρα με τὰ χρωματισμένα παράθυρά τους κι άλλα με τούς σκούρους πέτρινους τοίχους τους, φαίνονται σαν λογιών λογιών δέντρα μέσα σέ μεγάλο χωράφι.

Τὰ ψηλά καμπαναριά τῶν ἐκκλησιῶν του φαίνονται ἀπό μακριά σαν κυπαρίσσια σκόρπια ἀνάμεσα σέ άλλα δέντρα.

Τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ στεφανώνει τὸ παλιὸ φρούριο, τὸ Κάστρο, φύλακας καὶ προστάτης τοῦ χωριοῦ.

Ὡλιὰ τὰ χρόνια
σωπό

« Μεγάλιο καμάρι τοῦ χωριοῦ
περὶ νὰ διασχεῖ τὸ καινεμένο Κάστρο,
εἶλαν μὴ γέροι, κατὸλίζει, ὅταν θὰ βγῆ,
σέ κανένα τίποταμάρωνίτης τάστρο.
κυρὰ Λεμονιά, θ», τούς ε

Μπροστά στο χωριό ἀπλώνονται τρεῖς στενές κοιλάδες, πού λίγο λίγο φτάνουν στή θάλασσα. Καί οἱ τρεῖς εἶναι κατάφυτες μέ λογιῶν λογιῶν δέντρα· μυγδαλιές, ἐλιές, συκιές καί προπάντων λεμονιές.

Οἱ κοιλάδες χωρίζονται ἀναμεταξύ τους μέ δυό μακρουλοῦς λόφους, πού ἀπάνω στόν καθένα εἶναι χτισμένοι ἀρκετοί ἀνεμόμυλοι.

Τήν ἀνοιξη, ἅμα ἀνθίσουν τά δέντρα, οἱ κοιλάδες φαίνονται ἀπό τò χωριό σάν πελώρια χαλιά μέ χίλια δυό χρώματα κεντημένα.

Καλύτερα ξεχωρίζουν οἱ ἀνθισμένες μυγδαλιές, καί λεμονιές. Ἀπό μακριά φαίνονται σάν κάτασπρες μαργαρίτες μέσα σέ καταπράσινο χωράφι.

Ἐπειτα ἀπλώνεται ἡ θάλασσα. Σέ κείνο τò μέρος στενεύει καί προχωρεῖ τόσο μέσα στή στεριά, πού λές καί τò κάνει ἐπίτηδες, γιά νά χαϊδέψη μέ τò κῦμα της τοὺς ἀπόκρημνους βράχους καί τίς ἀμμουδιές.

Ἄμα βασιλεύη ὁ ἥλιος κι ἀρχίζη νά βραδιάζη, τò ἔλαφρό φύσημα τοῦ μπάτη φέρνει ὅλες τίς μυρωδιές τῶν λουλουδιῶν καί ὅλο τò ἄρωμα τῶν λεμονιῶν μέσ στο χωριό.

Καί οἱ κάτοικοι, πού, κουρασμένοι ἀπό τή δουλειά τῆς ἡμέρας, κάθονται ξέγνοιαστοι στο χαγιάτι τους ἢ στίς σκάλες τους, ἀναπνέουν τò μυρισμένο ἀέρα, χωρὶς νά ξέρουν τί πολύτιμο πρᾶμα χαρίζει ἡ φύση.

Τῆ νύχτα τò κῦμα, ὅπως ξεσπᾷ σιγοςέρνεται ἀνάλαφρο στήν ἀμμουδιά, ἄκουστος μονότονο ἤχο, πού θαρρεῖς πᾶν

για νά κρατῆ τὸ ἴσο στὸ γλυκὸ κελάδημα τῶν ἀηδονιῶν.

Ὅμορφο χωριὸ ἀπάνω σ' ὄμορφο νησί!

Μὰ ὄμορφη σὰν τὸ χωριὸ τους εἶναι κι ἡ ψυχὴ τῶν Βολισσινῶν!

Ὅλοι ἤσυχτοι, ἀγαπημένοι καὶ ἐργατικοί.

Οἱ περισσότεροι εἶναι γεωργοί. Ὁ καθένας ἔχει τὰ χωράφια του, πὺ τὰ κληρονόμησε ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, τὰ βόδια του καὶ τὸ γαῖδουράκι του. Αὐτὰ τοῦ δίνουν ὅ,τι τοῦ χρειάζεται για νά ζήσει.

Πλούσιοι δὲν εἶναι. Εἶναι ὅμως εὐχαριστημένοι μὲ τὰ λίγα πὺ ἔχουν καὶ δὲ θέλουν περισσότερα. Προπάντων εἶναι ἀγαπημένοι ἀναμεταξύ τους. Τοῦ ἑνὸς ἡ χαρὰ εἶναι καὶ χαρὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἑνὸς ἡ λύπη εἶναι καὶ λύπη τῶν ἄλλων.

2. Χαρὲς καὶ λύπες.

Ἦταν μέρα τῆς Λαμπρῆς.

Ἀπέξω ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο καφενεῖο, στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, ἔπαιζαν τὰ ὄργανα. Βιολιά καὶ κλαρίνα. Ἡ φωνὴ τους ἔφτανε ὡς τὸ κάστρο!

Νέοι καὶ νέες χόρευαν τοὺς νησιώτικους χορούς. Ἦταν ντυμένοι μὲ τὰ γιορτινά τους καὶ στὸ πρόσωπό τους ἔλαμπε ἡ χαρὰ.

«Μεγάλη γιορτὴ εἶναι σήμερα!», ἔλεγαν. «Πρέπε νὰ διασκεδάσωμε. Ἡ μέρα τὸ καλεῖ».

εἶλαν μὴ γέροι, καθισμένοι κι αὐτοὶ γύρω στὰ ὄργανα κανένα τίποταμάρωναν. «Νὰ διασκεδάσετε μὲ ὅλη σας κυρὰ Λεμονιά, θ», τοὺς ἔλεγαν.

«Αὐτὰ ἔχει ἡ νεότη. Κι ἐμεῖς στήν ἡλικία σας τὸ ἴδιο κάναμε» καὶ θυμόνταν τὰ περασμένα τους.

«Ποῦ εἶναι ἐκεῖνα τὰ χρόνια!», ἔλεγαν κι ἀναστέναζαν.

Γύρω ἀπὸ τὸ χορὸ στέκονταν οἱ γυναῖκες, νιές καὶ γριές, καὶ καμάρωναν τοὺς χορευτές. Ἡ καθεμιὰ εἶχε κι ἓνα δικό της ἀνάμεσά τους. Ἄλλη τὸ γιό της, ἄλλη τὸν ἑγγονό της κι ἄλλη τὸν ἀδερφό της.

Ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, τόσο ἡ διασκέδαση ἀνάβε.

Τὸ κλαρίνο ξεφώνιζε. Ἀκουόταν ὡς τὸ διπλανὸ χωριό. Καὶ τὸ βιολιὶ ἦταν τόσο γλυκό, ποῦ δὲ χόρταινες νὰ τὸ ἀκοῦς!

Κάθε τόσο ἔπαυε γιὰ λίγο ὁ χορὸς γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν οἱ ὀργανοπαῖχτες καὶ νὰ πιοῦν καὶ κανένα ποτηράκι γιὰ νὰ βάλουν ὄρεξη.

«Ἄς πάρουμε πάλι τὰ σκονάκια μας!», ἔλεγε ὁ γέρο Λουλούμαρης, ποῦ ἔπαιζε τὸ κλαρίνο καὶ ἄπλωνε τὸ χέρι του νὰ πάρῃ τὸ ποτηράκι.

— «Ἄς τὰ πάρουμε!», ἔλεγε κι ὁ Χαράλαμπος, ὁ βιολιτζής.

Καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ἀρχίζε πάλι ὁ σκοπός, ἀρχίζαν τὰ τραγούδια. Οἱ νέοι τῆς παρέας τραγουδοῦσαν ἐκεῖνα τὰ γλυκὰ τραγουδάκια, τὰ τουρκομερίτικα, τόσο ὄμορφα καὶ τόσο λυπητερά, ποῦ σ' ἔκαναν νὰ κλαῖς.

Οἱ νέοι τῆς Βολισσοῦ τὰ ἤξεραν ὅλα. Τὰ μάθαιναν στήν Πόλη, ὅπου ταξίδευαν συχνά.

Κι ἦταν ὅλοι καλοὶ τραγουδιστές καὶ δαστικοί!

Ὅσο ἀνέβαινε ἡ φωνὴ τῶν τραγουδιστῶν...

και τὰ ὄργανα ἔβαζαν ὄρεξη κι ἔπαιζαν πιὸ γλυκά
και πιὸ δυνατά. Λὲς και κελαηδοῦσαν!

Κάθε τόσο οἱ νέοι φώναζαν ἀπὸ εὐχαρίστηση
στοὺς ὄργανοπαῖχτες: «Γειά σου, Λουλούμαρη, ξα-
κουσμένε! Γειά σου, Χαράλαμπε, ἄστρο τῆς Ἄνα-
τολῆς!». Κι ὁ γέρο Λουλούμαρης χαιρόταν κι ἔ-
βαζε ὅλη του τὴ δύναμη. Τὸ ντελάλιζε!

Οἱ γυναῖκες δὲν τὸ κουνοῦσαν ἀπὸ τὴ θέση τους!
Ποῦ θᾶβρισκαν καλύτερα; Θὰ ξημερωθοῦν ὄρθιες!

Τὰ μικρότερα παιδιὰ ἔπαιζαν κυνηγητὸ ἀνά-
μεσα ἀπὸ τὶς γυναῖκες. Τὰ μεγαλύτερα χόρευαν πα-
ραπέρα ἀκολουθώντας τὸ παίξιμο τῶν ὀργάνων.

* * *

Σ' ἓνα τραπεζάκι, στὸ διπλανὸ καφενεῖο, κάθον-
ταν μόνοι τους δυὸ χωριανοὶ και κουβέντιαζαν σιγανά.

«Τ' ἄκουσες, Παντελὴ τὸ κακὸ μήνυμα;», ρώ-
τοῦσε ὁ ἓνας.

—«Τί μήνυμα;», εἶπε ὁ Παντελῆς.

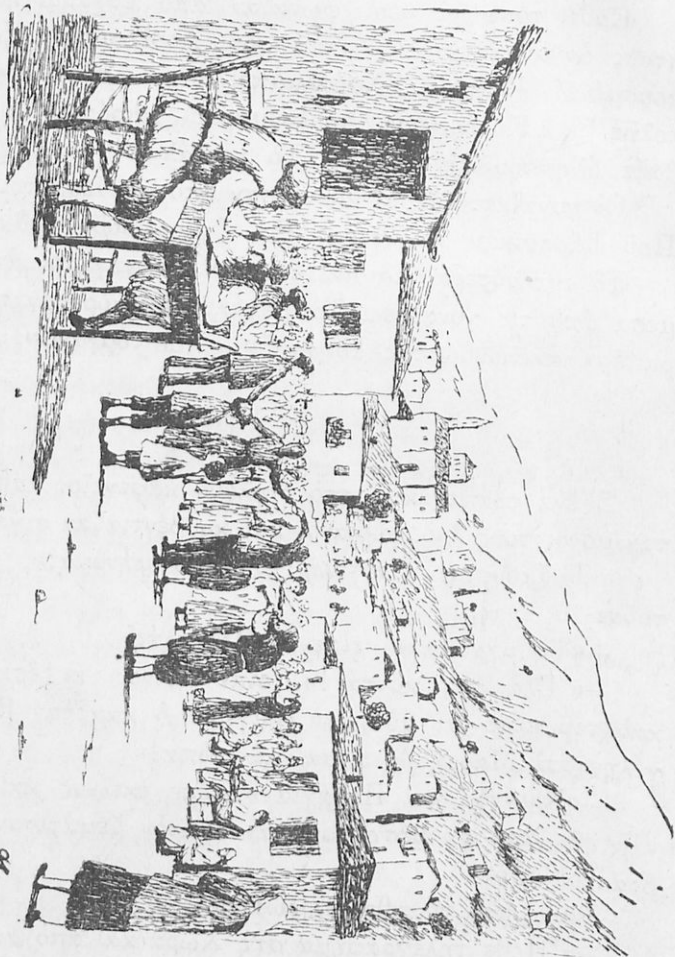
—«Ἐλα πιὸ κοντά!», εἶπε κεῖνος κι ἔσκυψε
και τοῦ εἶπε στ' αὐτί: «Πνίγηκε ὁ καπετὰν Βαγ-
γέλης στὴ Μαύρη θάλασσα, μὰ σώπα!»

—«Χριστὸς και Παναγιά!», εἶπε ἐκεῖνος και τι-
νάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση του σὰν νὰ τὸν ζεμάτισαν μὲ
βραστὸ νερό.

«Και ποῦ τῶμαθες;», ρώτησε.

—«Ἦρθε τηλεγράφημα στὴ Χώρα και ἀπὸ κεῖ ἔ-
στειλαν μήνυμα στὸν ἀστυνόμο μας. Μὴν πῆς ὅμως
σὲ κανένα τίποτα, γιατί ἂν τὸ μάθῃ ἄξαφνα ἡ
κυρὰ Λεμονιά, θὰ τρελλαθῇ.

«Σ' ένα τραπέζι σ'όδο διπλανό κερφεύο κάθονταν μόνοι τους δύο χωρικοί».

» Τὸ ξέρει μόνο ὁ ἀστυνόμος, ὁ γιατρός, ἐσὺ καὶ ἐγώ».

Καὶ οἱ δυὸ ἔμειναν γιὰ κάμποση ὥρα συλλογισμένοι. Σκέφτονταν τί θὰ γίνουν ἡ γυναίκα καὶ τὰ ἀνήλικα παιδιὰ τοῦ καπετὰν Βαγγέλη.

« Τὰ δυστυχισμένα! », ἔλεγαν κι οἱ δυὸ καὶ θλίβονταν ἀληθινά.

« Σούτ! », εἶπε ἀμέσως ὁ Παντελής. « Ἐνα ἀγόρι ὡς δώδεκα χρονῶν. ἔπαιζε τὸ κρυφτὸ καὶ πῆγε νὰ κρυφτῆ πίσω ἀπὸ τοὺς δυὸ χωριανούς. Ἦταν ὁ Μανόλης, ὁ γιὸς τοῦ καπετὰν Βαγγέλη.

Ἐκεῖνοι ἔκοψαν ἀπότομα τὴν κουβέντα καὶ ὅσο ἔμενε τὸ παιδὶ κρυμμένο κοντὰ τους, δὲ μιλοῦσαν. « Ἀμα ἔφυγε, εἶπαν : « Λίγο ἔλειψε νὰ μᾶς ἀκούση καὶ τότε θὰ εἶχαμε κακὴ μέρα σήμερα».

Ἦστερα ἔμειναν πάλι συλλογισμένοι.

« Ἦταν γραφτό του νὰ πνιγῆ! », εἶπε κάποτε ὁ ἓνας χωριανός.

— « Μὰ ἔχει ἐμπιστοσύνη ἡ θάλασσα; », ἀπάντησε ὁ ἄλλος. « Ἐκεῖ πού τὴ βλέπεις ἡσυχὴ καὶ τὴ χαίρεσαι, ἐκεῖ φουρτουιάζει, ἀγριεύει καὶ ζητᾷ νὰ καταπιῆ ὅλα τὰ πλεούμενα. Ὑπάρχει πιὸ ἄστατο πρᾶμα ἀπὸ τὴ θάλασσα; »

3. Ὁ καπετὰν Βαγγέλης.

Ἀντίκρι στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας, μέσα στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, ἦταν τὸ σπίτι τοῦ καπετὰν Βαγγέλη. Ἐκεῖ ἔμενε ἡ οἰκογένειά του. Ἡ γυναίκα του, ἡ κυρὰ Λεμονιά, καὶ τὰ τρία του παιδιὰ. Ὁ Μανό-

λης, τὸ μεγαλύτερό του ἀγόρι, δώδεκα χρονῶν, μαθητῆς τῆς πέμπτης τάξης, ἡ Σοφούλα, ἡ κόρη του, καὶ ὁ Μιχαλάκης, τὸ μικρότερό του ἀγόρι, τεσσάρων πέντε χρονῶν.

Ὁ ἴδιος ὁ καπετὰν Βαγγέλης ἐρχόταν κάπου κάπου στὸ χωριὸ γιὰ νὰ ξεκουραστῆ στὸ σπίτι του καὶ νὰ δῆ καὶ τὰ παιδιὰ του.

Ὅλο τὸν ἄλλον καιρὸ ταξίδευε μὲ τὸ καράβι του, τὸν «Ἀτρόμητο», στὰ ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ ἀκρογιάλια. Μὰ πολλές φορές ἔμπαινε καὶ στὴ μαύρη θάλασσα καὶ ζύγωνε στὰ ρούσσικα λιμάνια.

Ἀπὸ παιδὶ ὁ καπετὰν Βαγγέλης εἶχε ἀγάπη στὴ θάλασσα. Ἦθελε νὰ γίνῃ ναυτικός. Οἱ γονεῖς του ὅμως δὲν τὸν ἄφηναν :

« Τί θέλεις, τοῦ ἔλεγαν, νὰ μπῆς στὴ θάλασσα ;
» Ἐκεῖ θὰ εἶναι ἡ ζωὴ σου κάθε μέρα σὲ κίνδυνο. Μείνε ἐδῶ νὰ μᾶς βοηθᾷς νὰ καλλιεργοῦμε τὰ χωράφια μας. Ἐπειτα, κανένας ἀπὸ τὸ χωριὸ μας δὲν εἶναι ναυτικός· τί θέλεις ἐσύ νὰ πιάσης αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα ; »

Ὁ Βαγγέλης ὅμως δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτα. Ὁ νοῦς του κι ὁ λογισμὸς του ἦταν νὰ μπῆ στὰ καράβια. Μ' αὐτὸ κοιμόταν καὶ μ' αὐτὸ ζυπνοῦσε. « Τί, τάχα, ἔλεγε, κι ἂν δὲν εἶναι ἄλλος χωριανός μας ναυτικός ; Ἄς εἶμαι ἐγὼ ὁ πρῶτος. Ὑστερα θαρθεῶν κι ἄλλοι ».

Μιά μέρα ἄραζε στὸ μικρὸ, τὸ παλιὸ λιμανάκι τῆς Βολισσοῦ ἓνα Ψαριανὸ καΐκι. Ἦταν τοῦ καπετὰν Στρατῆ. Ἀμέσως ὁ Βαγγέλης συμφώνησε μαζί του νὰ τὸν πάρῃ ναύτη στὸ καΐκι του. Τὴν ἄλλη μέρα ἔφυγε μὲ τὸ καΐκι.

Μέσα στὸ καΐκι αὐτὸ ἔμεινε ἀπάνω ἀπὸ δέκα χρόνια καὶ δούλευε ναύτης. Σ' ἔλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὑπόφερε πολλὰ κι ἔφαγε πολλές τρικυμίες. Πολλὲς φορές ἤρθε καὶ σὲ κίνδυνο. Μὰ ἡ ἀγάπη του στὴ θάλασσα δὲν ἔσβηγε ποτέ. "Ἄμα ἔβλεπε νὰ φουσκώνουν τὰ κύματα, νὰ σποῦν στὴ μάσκα καὶ νὰ καβαλικεύουν τὴν πλώρη τοῦ καϊκιοῦ, αὐτὸς γελαστὸς ἀνέβαινε στὸ κατάρτι καὶ ἀρχίζε τὸ τραγοῦδι

« Πάλι μᾶς θύμισε, καπετὰν Στρατὴ », ἔλεγε στὸν καπετάνιο του καὶ γελοῦσε. "Ὑστερα ἐξακολουθοῦσε νὰ τραγουδῇ.

« Ἔτσι μ' ἀρέσεις », συλλογιζόταν. « Μανιασμένη κι ἀφρισμένη! »

Ὁ καπετὰν Στρατὴς, καθισμένος στὸ τιμόνι, τὸν ἔβλεπε καὶ χαιρόταν. « Παλληκάρι, παιδὶ ἄφοβο! », συλλογιζόταν. « Αὐτὸς μιὰ μέρα θὰ γίνη ὁ καλύτερος καπετάνιος. »

Ἀπὸ δῶ καὶ δέκα χρόνια ὁ Βαγγέλης ἦταν καπετάνιος στὸ δικό του καράβι, τὸν « Ἀτρόμητο ».

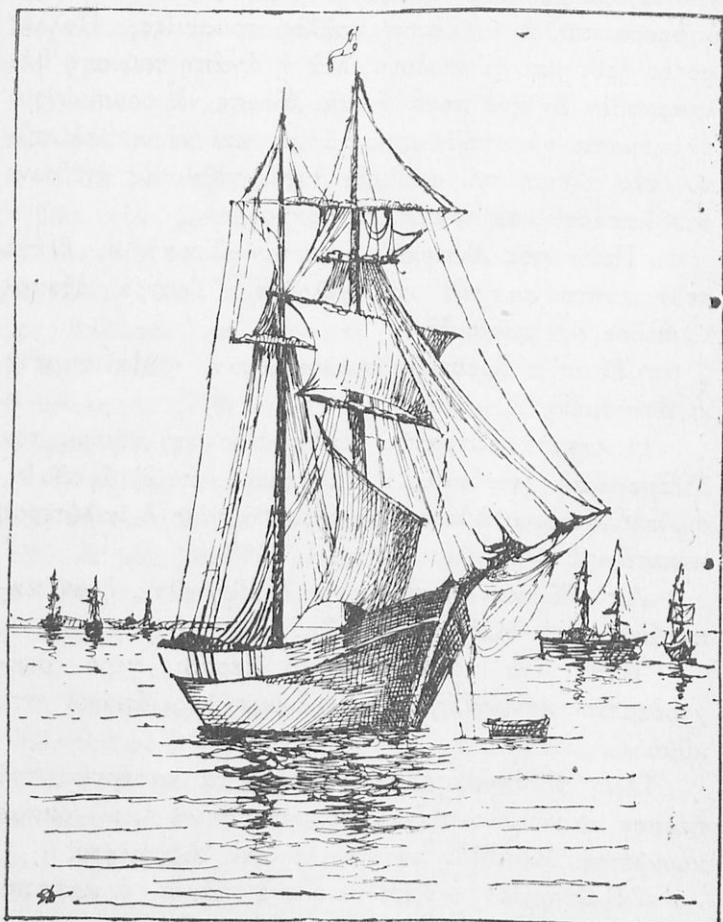
Ἦταν ἓνα γαλαξειδιώτικο καράβι, γερὸ, σφιχτοδεμένο καὶ γλήγορο. Πετοῦσε λὲς ἀπάνω στὸ κύμα.

"Ἄμα τ' ἀγόρασε, τοῦ ἄλλαξε τὰ κατάρτια, τοῦ πέρασε καινούργια πανιά, τὸ μπογιάτισε καὶ τόκαμε κουκλίτσα. Ὁ ἴδιος τὸ ἔβγαλε καὶ Ἀτρόμητο.

« Παλληκάρι καράβι! », ἔλεγε πάντα ὁ καπετὰν Βαγγέλης. « Ἀληθινὸς Ἀτρόμητος! » καὶ χαμογελοῦσε.

Μ' αὐτὸ ταξίδευε μέρα νύχτα, μὲ τίς μεγαλύτερες τρικυμίες, χωρὶς νὰ δειλιάση ποτέ. « Ἐχω καράβι ἀτσαλένιο! », ἔλεγε. « Ἄς βογγᾷ ὅσο θέλει ».

"Αφοβος κι ὁ ἴδιος καθόταν στὸ τιμόνι καὶ κα-

‘Ο ‘Ατρόμητος

νόμιζε τὸ δρόμο τοῦ καραβιοῦ. Δίπλα του καθόταν ὁ καπετὰν Στρατῆς, πού τοῦ εἶχε σπάσει στὸ μεταξὺ τὸ καῖκι του κι ὁ καπετὰν Βαγγέλης τὸν πῆρε στὸ δικό του καράβι.

« Ἔλα μαζί μου! », τοῦ εἶπε μιὰ μέρα πού τὸν συνάντησε σ' ἓνα λιμάνι χωρὶς καῖκι καὶ χωρὶς δουλειά. « Ἔλα μαζί μου, νὰ θυμώμαστε καὶ τὰ παλιά μας. » Ἔθ' εἶσαι τὸ δεξί μου χέρι ».

* * *

Κάθε χρόνο ὁ καπετὰν Βαγγέλης ἐρχόταν μὲ τὸν « Ἀτρόμητο » στὴ Βολισσό.

Οἱ Βολισσινοί, ἅμα ἔβλεπαν ἀπὸ μακριὰ τὸ καράβι, καταλάβαιναν πὼς ἦταν ὁ Ἀτρόμητος. « Μᾶς ἤρθε πάλι ὁ καπετὰν Βαγγέλης! », ἔλεγαν καὶ κατέβαιναν στὸ λιμανάκι νὰ τὸν καλωσορίσουν.

Περισσότερο ἀπ' ὅλους χαίρονταν τὰ παιδιά, γιατί θὰ ἔτρωγαν πάλι γαλέτες.

Ἄμα ἄραζε ὁ Ἀτρόμητος, ἀμέσως ἀνέβαιναν ἀπάνω ἢ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του καὶ τὸν καλωσόριζαν πρῶτοι. Ὁ καπετὰν Βαγγέλης ἦταν εὐτυχημένος πού ξανάβλεπε τὴν οἰκογένειά του καὶ δὲ χόρταινε νὰ σφίγγη στὴν ἀγκαλιά του τὰ παιδιά του.

Ἦστερα ἄφηνε τὸν καπετὰν Στρατῆ νὰ φυλάγη τὸ καράβι καὶ αὐτὸς ἀνέβαινε στὸ χωριό. Ἡ πρώτη του δουλειά ἦταν νὰ πάη στὴν ἐκκλησία, νὰ ἀνάψῃ κερί. Ἄφηνε καὶ στὸ δίσκο πότε δυὸ καὶ πότε τρεῖς λίρες. Οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας τοῦ εὔχονταν πάντα καλὰ ταξίδια.

Ἦστερα πῆγαινε στὸ σπίτι του κι ἄνοιγε τὰ

δῶρα, πού ἔφερενε γιά τούς δικούς του καί τούς φίλους του. Καί τί δὲν ἔφερενε! Ροῦχα, μεταξωτά καί μάλλινα, γαλέτες, χαβιάρια, ψάρια τοῦ κουτιοῦ, σαλάμια καί διάφορα ἄλλα φαγητά.

Μὰ καί χρήματα ἔφερενε ἀρκετά!

Τώρα ἦρθε τὸ κακὸ μήνυμα πὼς ὁ καπετὰν Βαγγέλης πνίγηκε στὴ Μαύρη θάλασσα. Πῶς θὰ τὸ μάθη ἡ γυναίκα του!

4. Ὁ γιατρός τὸ λέει στὴν κυρὰ Λεμονιά.

Ἡ μέρα τῆς Λαμπρῆς πέρασε χωρὶς νὰ μάθη τίποτα ἡ κυρὰ Λεμονιά.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ γιατρός τὴν κάλεσε στὸ φαρμακεῖο του καί τῆς τὸ εἶπε μὲ τρόπο, γιά νὰ μὴν πάθη τίποτα.

Στὴν ἀρχὴ τῆς τὰ μασοῦσε λίγο. Τῆς ἔλεγε πὼς δὲν ξέρουν ἀκόμα σίγουρα. Πῶς μπορεῖ νὰ πνίγηκε, μὰ πῶς μπορεῖ καί νὰ σώθηκε ἀπὸ κανένα ἄλλο κάραβι.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά ἔβλεπε τὸ γιατρὸ σὰν ξεχασμένη. Εἶχε καρφώσει τὰ μάτια της ἀπάνω του, χωρὶς νὰ μπορῆ μήτε νὰ μιλήσῃ μήτε νὰ κινηθῆ. Τὸ πρόσωπό της ἦταν κίτρινο σὰν τὸ κερί!

Στὸ τέλος ὁ γιατρός τῆς εἶπε πὼς πρέπει νὰ τὸ πάρῃ ἀπόφαση καί πὼς ἀπὸ δῶ καί πέρα πρέπει νὰ παρακαλῆ τὸ Θεὸ νὰ τῆς φυλάῃ τὰ παιδιὰ της γερά.

Ἦθελε κι ἄλλα νὰ τῆς πῆ καί νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Μὰ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ κυρὰ Λεμονιά ἔβγαλε μιὰ ἄγρια φωνὴ καί σωριάστηκε χάμω λιγοθυμισμένη.

Εἶδαν κι ἔπαθαν νὰ τὴ σφεύρουν! "Ἄμα τῆς

πέρασε ή λιγοθυμιά, φαινόταν ακόμα σαν ξαφνισμένη. Έβλεπε τόσο περίεργα τους ανθρώπους, που είχαν μαζευτή στο φαρμακείο και έκλαιγαν, σάμπως νάθελε νά πῆ « μὰ τί τρέχει : ». Ήταν ζαλισμένη ακόμα!

Μὰ σιγά σιγά ἤρθε στὸν ἑαυτό της καὶ τότε κατάλαβε τὴ θέση της: « Ὁχ, δυστυχία, πὸς μὲ βρῆκε! », ξεφώνησε κι ἄρχισε κείνο τὸ κλάμα, ἐκείνον τὸ θρῆνο, πὸς κι ὁ κόσμος, πὸς τὴν ἄκουε, δὲ μπορούσε νὰ κρατηθῆ καὶ ξεσποῦσε κι αὐτὸς σὲ θρῆνο γιὰ τὸν ἀδικοχαμένο.

Πολλοὶ παρατήρησαν πὸς καὶ στοῦ γιαιτροῦ τὰ μάτια εἶχαν ἀνεβῆ δάκρυα.

* * *

Ἐκείνο τὸ βράδυ, ὅλη τὴ νύχτα τὸ σπίτι τῆς κυρὰ Λεμονιάς ἦταν γεμάτο ἀπὸ κόσμο. Ἄλλοι μέσα στὴ μεγάλη σάλα κι ἄλλοι ἔξω στὸ χαγιάτι.

Ἐκείνη καθόταν ἀπένω στὸν καναπέ κι έκλαιγε τὸν ἄντρα της. Στὰ γόνατά της κρατοῦσε τὸ Μιχαλάκη καὶ δίπλα της κάθονταν ὁ Μανόλης κι ἡ Σοφούλα.

Ὅλοι προσπαθοῦσαν νὰ τῆς ποῦν παρηγορητικὰ λόγια καὶ νὰ τὴν ἡσυχάσουν, μὰ κείνη ἦταν ἀπαρηγόρητη.

« Ἐχασα τὸ καμάρι μου καὶ τὴν παρηγοριά μου! », ξεφωνοῦσε καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν βρῦση ἀπὸ τὰ μάτια της.

Μαζί της έκλαιγαν καὶ ὁ Μανόλης καὶ ἡ Σοφούλα. Ὁ Μιχαλάκης, ἄκουε πὸς πνίγηκε ὁ πατέ-

ρας του, μὰ κείνος πίστευε πῶς σὲ λίγον καιρὸ θαρθῆ
ν' ἀράξῃ πάλι στὸ λιμάνάκι τοῦ χωριοῦ καὶ θὰ τοῦ
φέρῃ πάλι σφυρίχτρες καὶ συριανὰ λουκούμια, ὅπως
πάντα.

Ἐκεῖνη τῆ στιγμῇ παρουσιάστηκε ἓνα ἄσπρο μα-
κρουλὸ σύννεφο ἀπάνω ἀπὸ τὸ σπίτι, ψηλά στὸν οὐ-
ρανό.

Περίεργο πρᾶμα, ἔμοιαζε μὲ νεκροφόρο!

"Ὀλοι, πού τὸ εἶδαν, εἶπαν πῶς ἦταν τὸ σημάδι
τοῦ θανάτου καὶ σταυροκοπήθηκαν.

Εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυχτα καὶ σίμωνε ἡ αὐ-
γῆ. Μὰ ἡ κυρὰ Λεμονιά καθόταν ἀκόμα στὸν καναπέ
κι ἔκλαιγε. Καὶ τὸ σπίτι ἦταν ἀκόμα γεμάτο κόσμο.

Ὁ Μιχαλάκης κοιμόταν στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μά-
νας του. Ὁ Μανόλης καὶ ἡ Σοφούλα κάθονταν ἀκό-
μα μισοκοιμισμένα κοντὰ της καὶ σιγῶν κλαιγαν.

« Χάσατε τὸν προστάτη σας. Ἐμείνατε ὀρφανά!»
τοὺς ἔλεγε ἡ μητέρα τους καὶ τὰ χαΐδευε μὲ πόνο,

"Ἄμα χάραξε ἡ ἀνατολή, ἡ κυρὰ Λεμονιά σηκώ-
θηκε ἀπὸ τὴ θέση της καὶ πῆγε στὸ παράθυρο. Ἐπὶ
κεῖ φαινόταν ἡ θάλασσα ἡσυχὴ ἡσυχὴ. Ἐλαφρὰ
μόνο ἀκούοταν ἡ βοὴ τῶν κυμάτων.

Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἔγερνε καὶ τὸ φεγγάρι. Οἱ ἀ-
χτίδες του ἔπεφταν πλάγιες ἀπάνω στὴ θάλασσα
καὶ τὴ χρύσωναν.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά στάθηκε μιὰ στιγμῇ ἀμίλητη
κι ἔβλεπε πέρα στὸν ὀρίζοντα. Ὑστερα μουρμού-
ρισε.

» Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματούσα,
εἶναι γλυκὰ τὰ ψάρια σου, μὰ ἐσ' εἶσαι φαρμακούσα.

5. Ὁ Μανόλης.

Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ τὸν ἤξεραν τὸ Μανόλη, τὸ μεγαλύτερο παιδὶ τοῦ καπετὰν Βαγγέλη, κι ὅλα τὸν ἀγαποῦσαν. Μὰ καὶ κεῖνος τ' ἀγαποῦσε καὶ ἦταν μὲ ὅλα φίλος.

Καὶ οἱ μεγάλοι τὸν ἤξεραν γιὰ ἤσυχο παιδὶ καὶ πρόθυμο σὲ κάθε καλοσύνη. Τὸν ἤξεραν ὅμως καὶ γιὰ πολὺ φιλότιμο.

Ἄν τὸν πείραζε κανένα παιδὶ μὲ ἄσχημο τρόπο, ἀμέσως θύμωνε καὶ τσακωνόταν μαζί του. Καὶ ἂν τὸν πρόσβαλλε κανένας μεγάλος, ὁ Μανόλης ἀποτραβιόταν σὲ μιὰ ἄκρη καὶ ἄρχιζε νὰ κλαίη ἀπὸ ντροπὴ.

Στὸ σχολεῖο ἦταν ἀπὸ τοὺς καλύτερους μαθητές. Δὲ διάβαζε πολὺ, μὰ ἅμα ὁ δάσκαλος ἔκανε καμιὰ δύσκολη ἐρώτηση ἔξω ἀπὸ τὸ μάθημα, ὁ Μανόλης ἔδινε τὴν πιὸ σωστὴ ἀπάντηση.

Ὁ δάσκαλός του, ὁ κύριος Χαρίλαος, τὸν ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τοῦ ἔλεγε πῶς, ἂν μελετοῦσε ὅπως οἱ ἄλλοι μαθητές, θὰ ἦταν ὁ πρῶτος τοῦ σχολείου.

Στὸ σπίτι ὁ Μανόλης βοηθοῦσε τὴ μητέρα του στὶς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ. Μὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι ἔκανε πολλὰ δουλειές. Τὰ λίγα χωραφάκια, ποὺ εἶχαν, τὰ εἶχαν νοικιασμένα. Εἶχαν ὅμως κρατήσει γιὰ λογαριασμό τους τὸ ἀμπέλι. Ἀκόμα εἶχαν κι ἓνα γαϊδουράκι γιὰ νὰ πηγαίνουν στ' ἀμπέλι, μιὰ προβατῖνα καὶ μιὰ κατσίκα.

Γιὰ ὅλα φρόντιζε ὁ Μανόλης. Αὐτὸς ἔπαιρνε ἐργάτες γιὰ νὰ σκάψουν καὶ νὰ κλαδέψουν τὸ ἀμπέλι. Αὐτὸς ἔβοσκε τὰ ζῶα, ὅταν δὲν εἶχε σχολεῖο.

«Αὐτὸς ἔβροσκε τὰ ζῶα... Αὐτὸς τοὺς ἔφερεν καὶ τὸ βράδυ
γοριάρι στὸ σταῦλο τῆς».

Αὐτὸς τοὺς ἔφερεν καὶ τὸ βράδυ χορτάρι στὸ σταῦλο τοὺς.

Ἡ μητέρα του, ἡ κυρὰ Λεμονιά, τοῦ ἔλεγε συχνὰ πὼς ἀπὸ μικρὸς ἦταν νοικοκύρης.

Καὶ πόσο τ' ἀγαποῦσε τὰ ζῶα ὁ Μανόλης! Τὰ μπογιάτιζε μὲ κόκκινα χρώματα. Τοὺς ἔκανε σταυροὺς στὸ μέτωπο καὶ πολλὰ ἄλλα σχέδια στὴν πλάτη. Ἀκόμα τοὺς κρεμοῦσε χάντρες, ἀλυσσίδες, φυλαχτὰ καὶ ἄλλα στολίδια.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, στὸ καθένα εἶχε δώσει κι ἓνα ὄνομα. Τὸ γαιδουράκι τοὺς τὸ ἔλεγε Ἀστραπή, γιατί, λέει, ἔφευγε σὰν τὴν ἀστραπή. Τὴν κατσίκια τοὺς τὴν ἔλεγε Τουρκάλα, γιατί ἦταν πολὺ ἄγριο ζῶο. Καὶ τὴν προβατίνα τοὺς τὴν ἔλεγε Σιγανή, γιατί περπατοῦσε σιγὰ σιγὰ.

* * *

Ὁ καπετὰν Βαγγέλης εἶχε μεγάλους σκοποὺς γιὰ τὸ Μανόλη. Ἦθελε νὰ τὸν σπουδάσῃ.

« Νὰ τὸν κάμωμε γιατρό, γυναίκα ». ἔλεγε στὴν κυρὰ Λεμονιά, ἅμα ἐρχόταν στὸ χωριό. « Νὰ τὸν κάμωμε γιατρό. Θὰ τὸν βλέπωμε ὕστερα νὰ παίζη τὸ μπαστουνάκι του στὰ δάχτυλα καὶ θὰ τὸν καμαρώνωμε. Θὰ γίνῃ ἐκεῖνος ἓνα γιατροῦδάκι! »

— « Ἄς τελειώσῃ πρῶτα τὸ σχολεῖο ἐδῶ », ἔλεγε καὶ ἡ κυρὰ Λεμονιά, « κι ὕστερα βλέπομε ».

« Ἐμένα τί θὰ μὲ κάμῃς! », ρωτοῦσε τότε καὶ ὁ Μιχαλάκης, πὺ δὲν ἤξερε ἀκόμα τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ τρώῃ τὰ λουκούμια, πὺ τοῦφερεν ὁ πατέρας του.

— « Ἐσένα θὰ σὲ κάμω ναύτη », τοῦ ἀπάντοῦσε

ὁ καπετὰν Βαγγέλης. «Θὰ σὲ πάρω κοντά μου. Καὶ ἄμα μεγαλώσης καὶ γίνης καπετάνιος, θὰ σ' ἀφήσω τὴ μπουμπάρδα». Ἔτσι ἔλεγε τὸ καράβι ὁ καπετὰν Βαγγέλης.

Ἦστερα τὸν σήκωνε ψηλά καὶ τὸν φιλοῦσε.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ πέρασαν. Τώρα, ποὺ ἔχασαν τὸν πατέρα τους, τὰ παιδιὰ ἔμειναν ὄρφανὰ καὶ ἀπροστάτευτα. Τί θὰ γίνουν τώρα!

Αὐτὸ συλλογιζόταν κι ἡ κυρὰ Λεμονιά καὶ κόντευε νὰ τρελλάθῃ.

6. Τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου συλλυποῦνται τὸ Μανόλη.

Εἶχαν περάσει οἱ γιορτὲς τῆς Λαμπρῆς καὶ τὸ σχολεῖο ἀνοιξε πάλι. Πρῶτ' πρῶτ' ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ κύριος Χαρίλαος χτύπησε τὴν καμπάνα τοῦ σχολείου καὶ σὲ λίγο ἔφτασαν καὶ τὰ παιδιὰ.

Ὅλα φρέσκα φρέσκα καὶ χαρούμενα! Εἶχαν ξεκουραστῆ καλὰ τίς ἡμέρες τῶν διακοπῶν καὶ τώρα εἶχαν πάλι μιὰ ὄρεξη γιὰ δουλειά, ποὺ δὲ λέγεται

Ὁ Μανόλης ὅμως ἔλειπε.

Μόλις ἔκαμαν προσευχή, τὰ παιδιὰ τὸ εἶπαν στὸ δάσκαλο.

«Κύριε, τοῦ εἶπαν, ὁ Μανόλης λείπει, γιατί ἔχουν θλίψη στὸ σπίτι τους».

— «Ξέρω, ξέρω», ἀπάντησε ὁ κύριος Χαρίλαος. » Τώρα ὅμως πρέπει κι ἐμεῖς νὰ σκεφτοῦμε πῶς νὰ παρηγορήσωμε τὸ Μανόλη.

» Ήρω πώς τὸν ἀγαπᾶτε ὅλοι σας. Μὰ ξέρετέ πόσο τὸν ἀγαπῶ κι ἐγώ.

» Λοιπὸν, κάτι πρέπει νὰ κάμωμε γιὰ νὰ τὸν παρηγορήσωμε».

Ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε ὅλα τὰ παιδιὰ, μαζί με τὸ δάσκαλο, στὸ σπίτι τοῦ Μανόλη κι ἐκεῖ νὰ τὸν συλλυπηθοῦν.

Τὴν ἴδια στιγμή ξεκίνησαν ὅλα τὰ παιδιὰ γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Μανόλη. Ἄμα ἔφτασαν ἐκεῖ, βρῆκαν τὴν κυρὰ Λεμονιά νὰ κάθεται στὸν καναπέ συλλογισμένη. Τὰ μάτια της ἦταν ἀκόμα κόκκινα ἀπὸ τὸ κλάμα. Δίπλα της καθόταν ὁ Μανόλης καὶ ἡ Σοφούλα. Ὁ Μιχαλάκης ἔπαιζε παραπέρα μ' ἓνα ψεύτικο ἀλογάκι, ποὺ τοῦ τὸ εἶχε φέρει ὁ πατέρας του.

Ὁ Μανόλης, μόλις εἶδε τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου, χάρηκε πολὺ, μὰ δὲ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ γιατί πῆγαν σπίτι του.

Ἀμέσως ὅμως ὁ κύριος Χαρίλαος χαιρέτησε τὴν κυρὰ Λεμονιά καὶ τῆς εἶπε: «Τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἦρθαν γιὰ νὰ συλλυπηθοῦν τὸ Μανόλη γιὰ τὴ δυστυχία, ποὺ ἦρθε στὸ σπίτι σας».

Τὰ δάκρυα ἀνέβηκαν πάλι στὰ μάτια τῆς κυρὰ Λεμονιάς, μὰ εὐχαριστήθηκε σὰν ἄκουσε τὸ σκοπὸ τῶν παιδιῶν.

Ἐπειτα τῆς εἶπε ἀκόμα ὁ δάσκαλος: «Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἀγαποῦν τὸ Μανόλη σὰν ἀδερφό τους καὶ τώρα αἰσθάνονται μεγάλη λύπη γιὰ τὴν συμφορὰ, ποὺ ἔγινε».

Ἦστερα ἓνα ἓνα παιδιὸν περνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ

τὸ Μανόλη, τοῦ ἔπιανε τὸ χέρι καὶ τοῦ ἔλεγε : « Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς παρηγορήσῃ ».

Ὁ Μανόλης κουνούσε ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι κι ἔλεγε ἓνα σιγανὸ « εὐχαριστῶ ».

Στὸ τέλος καὶ ὁ δάσκαλος συλλυπήθηκε τὸ Μανόλη. Ὑστερα συλλυπήθηκε καὶ τὴν κυρὰ Λεμονιά καὶ τὴ ρώτησε πότε θὰ πάῃ πάλι ὁ Μανόλης στὸ σχολεῖο.

« Μὰ εἶμαι πιά ἐγὼ σὲ θέση νὰ σπουδάζω παιδί ; », εἶπε ἐκείνη.

Ὁ κύριος Χαρίλαος ὅμως τῆς εἶπε πὼς σὲ λίγες βδομάδες ἦταν οἱ ἐξετάσεις καὶ πὼς πρέπει νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ τελειώσῃ τὴν πέμπτη τάξη καὶ ὕστερα ἄς σκεφτόταν τί θᾶκανε.

« Καλά! », εἶπε ἡ κυρὰ Λεμονιά. « Αὔριο ἄς ἔρθῃ πάλι ».

Ὁ Μανόλης γύρισε καὶ εἶδε τὸ δάσκαλο καὶ τὰ μάτια του ἔδειχναν πὼς χαιρόταν βαθιά.

7. Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς.

« Ὁ Σωτηράκης δὲν ἦρθε ; », ρώτησε μὲ περιέργεια ὁ Μανόλης τὰ ἄλλα παιδιὰ.

— « Πῶς ! Λεῖπει ὁ Μάρτης ἀπ' τὴν σαρακοστή ; », ἀπάντησαν ἐκεῖνα.

Ὁ Σωτηράκης ἦταν ὁ καλύτερος φίλος τοῦ Μανόλη. Ἦταν καὶ στὴν ἴδια τάξη. Στὸ σχολεῖο κάθονταν στὸ ἴδιο θρανίο. Μὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο ἦταν κάθε μέρα μαζί. Μαζί πήγαιναν στ' ἀμπέλι, μαζί

κολυμποῦσαν, μαζί βοσκοῦσαν τὴν κατσίκα τοῦ Μανόλη καὶ κάθε βράδυ μαζί ἔπαιζαν κυνηγητὸ στὸν αὐλόγυρο τῆς Παναγιᾶς.

Ὁ Σωτηράκης καθόταν στὴν ἐνορία τοῦ Χριστοῦ, μὰ γιὰ χάρη τοῦ Μανόλη, ἔφευγε ἀπὸ τὴν ἐνορία του καὶ πήγαινε στὴν Παναγιᾶ, γιὰ νὰ εἶναι μαζί μὲ τὸ φίλο του.

Ἦταν κοντὸς καὶ χοντρός, ἓνας κοντορεβιθοῦλης. Τί νὰ τὸ κάμης ὅμως; Ἦταν θαματοουργός! Σὲ κάθε σκανταλιά, ποὺ ἔκαναν τὰ παιδιὰ, ἦταν κι αὐτὸς μέσα καὶ πάντα πρῶτος.

Ἄμα μάζευαν τὰ κλαδιὰ γιὰ ν' ἀνάψουν τὴ φωτιά τῆς Λαμπρῆς, ὁ Σωτηράκης ἦταν ὁ ἀρχηγός. Ἦξερε μάλιστα καὶ ποιὲς καλύβες ἀκόμα εἶχαν ξερὰ κλαδιὰ ἀπὸ πλατάνια. Ἐκεῖ ὠδηγοῦσε τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ τὰ ἔπαιρναν.

Δυὸ χρονιὲς μάλιστα κατὰ σειρά ἔκαψε τὰ κλαδιὰ τῆς ἐνορίας τῆς Παναγιᾶς καὶ γίνηκε τόση φασαρία, ποὺ τὰ παιδιὰ τῶν δυὸ ἐνοριῶν μάλωσαν ἀναμεταξύ τους καὶ λίγο ἔλειψε νὰ τσακωθοῦν καὶ οἱ μεγάλοι.

Ἄμα πετοῦσαν τοὺς ἀετούς, ὁ Σωτηράκης τσάκωνε πάντα μὲ τὸν ἀετό του τοὺς ἀετούς τῶν ἄλλων παιδιῶν ἀπὸ τὴν οὐρά. Ὅστερα μάζευε γρήγορα γρήγορα τὸ σπάγγο καὶ τὸν ἔφερνε κοντά.

«Κι ἄλλος αἰχμάλωτος!», ἔλεγε τότε καὶ γελοῦσε.

Μὰ καὶ στὸ πῆδημα, στὸν πετροπόλεμο μὲ τὴ σφεντόνα καὶ στὸ τρέξιμο ἦταν πρῶτος ὁ Σωτηράκης.

Τὰ παιδιὰ τὸν ἔλεγαν κουτσοδαιμόνιο.

Ὁ Σωτηράκης ἦταν ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα. Ἦ

μητέρα του, ή κυρά 'Αργυρώ, τόν άγαποῦσε πολύ, μὰ συχνά τοῦ θύμωνε κιόλας καί τόν μάλωνε γιά τίς σκανταλιές του.

« Δέ θά βάλῃς ἐσύ γνώση ποτέ σου; », τοῦ ἔλεγε καί τοῦ θύμωνε. Μὰ ὁ Σωτηράκης δέν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτα. Αὐτός ἤξερε μόνο τὰ παιχνίδια καί τίς σκανταλιές.

Πολλές φορές πήγαινε στό σπίτι μέ ἀνοιγμένη μύτη, μέ ματωμένα δόντια, ἢ μέ γδαρμένα τὰ γόνατα.

"Αμα τόν ἔβλεπε ἡ κυρά 'Αργυρώ, ἄρχιζε πάλι τίς φωνές :

« Τί χάλια εἶναι αὐτά! », τοῦ ἔλεγε. « Μὲ ποιόν μάλωσες πάλι ; ».

Πότε πότε τοῦδινε καί μιὰ στήν πλάτη. Ὑστερά τόν ἔπλενε καί τόν καθάριζε. Ὁ Σωτηράκης δέν μιλοῦσε καθόλου, μὰ οὔτε κι ἔκλαιγε.

« Ἐχουν οἱ γυναῖκες τὰ παιδιά τους », ἔλεγε συχνά ἡ κυρά 'Αργυρώ, « καί κάθονται ἤσυχα ἤσυχα σάν τὰ πετραδάκια. Ἐχω κι ἐγώ τὸ κουτσοδαιμόνιο καί ὅλη τὴν ἡμέρα μαλώνει! Τίνοσ ἔμοιασε! ».

"Ας ἔλεγε ὅμως ἔτσι. Μέσα της χαιρόταν γιά τὸ γιό της καί τόν καμάρωνε χωρὶς νὰ τὸ ἀποδείχῃ.

* * *

"Αμα τὰ παιδιά εἶπαν στό Μανόλη πὼς καί ὁ Σωτηράκης ἐρχόταν μαζί γιά νὰ τόν συλλυπηθῇ, ἔτρεξε ἐκεῖνος στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ, γιά νὰ δῇ ποῦ ἔμεινε.

Ἐκεῖ τὸν εἶδε νὰ στέκεται σὲ μιὰ ἄκρῃ καὶ νὰ κλαίῃ.

Ὁ Μανόλης τὸν πλησίασε κι ἔβαλε τὸ χέρι του στὸν ὄμο του : « Γιατί κλαῖς, Σωτηράκη ; » τὸν ρώτησε.

— « Γιατὶ πνίγηκε ὁ πατέρας σου ! », ἀπάντησε ἐκεῖνος καὶ τοῦ ἤρθαν περισσότεροι λυγμοί.

Ὁ Μανόλης συγκινήθηκε. Ἦξερε πὼς ὁ Σωτηράκης τὸν ἀγαποῦσε πολὺ. μὰ τώρα τὸ ἔβλεπε φῶς φανερό.

Στάθηκε μιὰ στιγμή ἀμίλητος, ὕστερα τοῦ εἶπε : « Τώρα εἶμαστε καὶ οἱ δυὸ ὄρφανοί ! » καὶ τὸν τράβηξε πιὸ κοντὰ του.

Ὁ Σωτηράκης κούνησε τὸ κεφάλι.

8. Στὴν ἐκδρομῇ.

Τὴν ἄλλῃ μέρα ὁ Μανόλης ξεκίνησε γιὰ τὸ σχολεῖο.

« Νὰ πᾶς ! », τοῦ εἶπε πάλι ἡ κυρὰ Λεμονιά. « Τελείωσε καὶ τούτῃ τὴν τάξῃ καὶ ὕστερα βλέπομε ».

Μόλις ξεπρόβαλε στὸ χαμηλὸ βουναλάκι, ποῦ ἦταν χτισμένο τὸ σχολεῖο, τὸν εἶδε ὁ Σωτηράκης ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου καὶ ἔτρεξε κοντὰ του :

« Τῶμαθες, Μανόλη ; », τοῦ εἶπε. « Σήμερα θὰ πᾶμε ἐκδρομῇ ».

Σὲ λίγο ἤρθε καὶ ὁ κύριος Χαρίλαος καὶ εἶπε στὰ παιδιὰ πὼς θὰ πῆγαιναν ἐκδρομῇ. Ἐκεῖνα ὁ-

μως τὸ ἤξεραν. Τὸ εἶχε πῆ ὁ Σωτηράκης, ποῦ τὰ μά-
θαινε ὅλα ἀμέσως.

«Ποῦ νὰ τὰ πάω;», συλλογιζόταν ὁ δάσκαλος.
«Ἄν τὰ πάω στὴ θάλασσα, θὰ στενοχωρεθῆ ὁ Μα-
νόλης, ποῦ θὰ θυμηθῆ πάλι τὸν πατέρα του. Ἄς τὰ
πάω καλύτερα στὸ διπλανὸ χωριό».

Ἦστερα ρώτησε καὶ τὰ παιδιὰ: «Θέλετε νὰ
πᾶμε ὡς τὴν Πυραμά;».

—«Νὰ πᾶμε, κύριε!», φώναξαν ἐκεῖνα καὶ ἔλα-
μπαν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους καὶ χοροπηδοῦσαν.

Μαζί χαίρονταν κι ὁ Μανόλης καὶ ὁ Σωτηράκης.

Σὲ λίγη ὥρα τὰ παιδιὰ, μὲ τὸν κύριο Χαρίλαο,
πέρασαν τὸ χωριὸ τραγουδώντας καὶ μπῆκαν στὸ
δρόμο τῆς Πυραμάς.

Πέρασαν τὸ πηγάδι τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ ἐκκλη-
σάκι τοῦ Ἀϊ-Γιώργη καὶ ἔφτασαν στὸ ξεροπότα-
μο. Σὲ λίγο βρίσκονταν στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ.

Στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ ἦταν ἡ Πυραμά.

«Ἄπὸ ποῦ θέλετε νὰ πᾶμε; Ἄπὸ τὸν ἴσιο δρό-
μο ἢ ἀπὸ τὸν κατσικόδρομο;», ρώτησε ὁ δάσκαλος.

—«Ἄπὸ τὸν κατσικόδρομο», φώναξε πρῶτος ὁ
Σωτηράκης καὶ ἄρχισε νὰ σκαρφαλώνῃ στὸ βου-
νό. Πίσω του ἔτρεξε ὁ Μανόλης καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ.

Ὅλα τὰ παιδιὰ τώρα ἀνεβαίνουν σὰν ἀγριοκά-
τσικα τὴ βουνοπλαγιά. Ἀγκομαχοῦν, μὰ καὶ τὰ γέ-
λια δὲν τ' ἀφήνουν.

Δὲ μποροῦν ὅμως καὶ νὰ μὴ γελάσουν, γιατί
ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς ἄρχισε πάλι τὰ ἀστεῖα
του.

Πότε κάνει τάχα τὸ μεθυσμένο καὶ κάνει πῶς

πάει νὰ κατρακυλήση καὶ πότε κάνει τὸ κατσίκι καὶ σκαρφαλώνει μὲ τὰ τέσσερα.

Τὰ παιδιὰ ξελιγώνονται στὰ γέλια. Μαζὶ τους γελᾷ καὶ ὁ κύριος Χαρίλαος.

Εἶχαν φτάσει στὴ μέση τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ σταμάτησαν λίγο καὶ ξεκουράστηκαν. Ὑστερα μπῆκαν πάλι στὸ δρόμο.

Τώρα ὁ Σωτηράκης ἔχει τὰ χέρια του ἀκουμπισμένα στὸν ὄμο τοῦ Μανόλη καὶ τραγουδεῖ. Τὰ παιδιὰ ἀκοῦν πάλι τὰ τραγούδια του καὶ γελοῦν. Μαζὶ γελᾷ κι ὁ Μανόλης.

Ὁ Σωτηράκης, πού τὸ βλέπει, χαίρεται καὶ τραγουδεῖ μὲ περισσότερη ὄρεξη :

Ἦρθαν τρεῖς σπανοὶ ἀπ' τὴν Πόλη,
πέντε τρίχες εἶχαν ὅλοι
Ἦρθε κι ἓνας Τηνιακός,
πέντε τρίχες μοναχός.

« Βρὲ καλῶς τὸν Πολυγένη !
κι ἀπὸ ποῦθε κατεβαίνει ; »

« Ἀπ' τὴν Πόλη κατεβαίνω
καὶ στὴ Βενετιά πηγαίνω.
Θέλω ν' ἀγοράσω χτένια
γιατὶ μ' ἔφαγαν τὰ γένια ! »

Ἐπειτα παύει λίγο καὶ πάλι ξαναρχίζει :

Ντίλι-ντίλι-ντίλι.....

Πέρασε ὁ ποντικὸς
καὶ πῆρε τὸ φιτίλι
μέσ' ἀπ' τὸ καντήλι,
ποὺ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἢ κόρη τὸ μαντίλι.
ντίλι ντίλι-ντίλι.

Ἦρθε καὶ ἡ γάτα,
κι ἔφαγε τὸν ποντικὸ,
ποὺ πῆρε τὸ φιτίλι
μεσ' ἀπὸ τὸ καντήλι,
ποὺ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἢ κόρη τὸ μαντίλι,
ντίλι-ντίλι-ντίλι

Ἦρθε καὶ ὁ σκύλος
κι ἔπνιξε τὴ γάτα,
ποὺ ἔφαγε τὸν ποντικὸ,
ποὺ πῆρε τὸ φιτίλι
μεσ' ἀπ' τὸ καντήλι,
ποὺ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἢ κόρη τὸ μαντίλι
ντίλι-ντίλι-ντίλι.....

« Ἀπὸ ποιὸν τᾶμαθες αὐτὰ τὰ ὠραῖα τραγούδια,
Σωτηράκη ; » ρώτησε ὁ δάσκαλος.

— « Ἀπὸ τὴ γιαγιά μου, κύριε », ἀπάντησε ἐκεῖνος.

« Νὰ σὰς πῶ ἀκόμα ἓνα νὰ γελάσετε ; »

— « Πές ». εἶπε ὁ δάσκαλος.

—«Κουτσός στον κάμπο έτρεχε
νά φτάση καβαλλάρη,
κι ένας βουβός του φώναζε :
« Γειά σου, βρέ παληχάρι !»

Σε λίγο είχαν φτάσει στην κορφή του βουνού.
'Αμέσως φάνηκε μπροστά τους τὸ μικρὸ χωριουδά-
κι, ἡ Πυραμά.

Πίσω τους ἀπλώνονταν οἱ κάμποι τῆς Βολισσοῦ
πού πήγαιναν ὡς στὴ θάλασσα.

Φαινόταν κι ὁλόκληρο τὸ κάστρο κι ἓνα μέρος
ἀπὸ τὸ χωριό.

Κουρασμένοι ὅπως ἦταν ὅλοι ἀπὸ τὸν ἀνήφορο
κι ἀπὸ τὰ γέλια, πρὶν μποῦν στὸ χωριουδάκι, ἔκατσαν
λίγο νὰ ξεκουραστοῦν, κάτω ἀπὸ τὰ μυροβόλα, τὰ
φουντωτὰ πεῦκα.

Παρακειῖ, ἀπὸ ἓνα βράχο κελαηδοῦσε βγαίνοντας
ἓνα γάργαρα νεράκι, μὰ δὲν ἔπινε κανεὶς, γιατί ὅλοι
ἦταν ἰδρωμένοι καὶ κουρασμένοι.

9. Στὴν Πυραμά.

Σε λίγο ἀκούστηκε νὰ χτυπᾶ ἡ καμπάνα τοῦ
μικροῦ χωριοῦ.

'Αμέσως φάνηκε κι ὁ δάσκαλος, πού κατέβαι-
νε ἀπὸ τὸ μέρος, πού ἦταν ὁ ἀνεμόμυλος. 'Ερχόταν
νά ὑποδεχτῆ τὸ συνάδερφό του τῆς Βολισσοῦ μὲ τὰ
παιδιά.

'Ακόμα λίγο κι ἔμπαιναν ὅλοι μαζί μέσα στὸ
χωριὸ τραγουδώντας :

Γειά σας τὰ γειτονόπουλα, τρελλά ξεπεταρούδια
Κι ἐμεῖς χαρές τραγοῦδια
σᾶς φέρνομε σωρό.

Ὅμορφο πούναι τὸ λευκὸ χωριό σας μὲ τὰ πεῦκα!
Ἐδῶ ψηλώνει ἡ λεύκα,
καὶ κεῖ βγαίνει νερό.

Κάνει πλατιά τὰ στήθια μας τὸ καθαρὸ τ' ἀγέρι.
Χαρὰ στὸν ὄπου ξέρεῖ
στὸ ξέφωτο νὰ ζῆ.

Χαρὰ στον πού τῆ χώρα του μαθαίνει ἀπ' τὰ μικρά του
καὶ μ' ἄλλους ἐκεῖ κάτου
τὴν ἀγαπάει μαζί.

Ἐλάτε νὰ γλεντήσουμε σὲ δέντρα μυροβόλα
Καλὰ παιδιὰ εἴμαστ' ὅλα.
μ' ἀγάπη στὴν καρδιά.

Θέλει ἡ παιδιάτικη ζωὴ γέλια, χαρές, τραγοῦδια
Τὰ πιὸ ὁμορφα λουλούδια
στὴ γῆ εἶναι τὰ πκιδιά.

Στὸν ἀνεμόμυλο τοὺς περίμεναν οἱ πρῶτοι τοῦ
χωριοῦ. Ἄμα ἔφτασαν ἐκεῖ, τοὺς καλωσόρισαν καὶ
χαιρέτησαν καὶ τὸν κύριο Χαρίλαο.

Πρῶτα πῆγαν στὸ σχολεῖο. Ἀπ' ἐκεῖ ἐνώθηκαν
τὰ παιδιὰ καὶ τῶν δυὸ χωριοῦν καὶ πῆγαν νὰ δοῦν
τὴ μεγάλη μισοτελειωμένη ἐκκλησία.

Χρόνια-πολεμοῦσαν νὰ τὴν χτίσουν οἱ Πυρα-
μοῦσοι καὶ δὲν τὸ κατόρθωναν. "Ὅλοι ὅλοι ἦταν πε-
νήντα οἰκογένειες, μὰ βάλθηκαν νὰ κάμουν ἐκκλησία
σὰν τὴ Μητρόπολη. Πόσα χρόνια θὰ τὴν πολεμοῦν
ἀκόμα !

Ἄπο τὴν ἐκκλησία πῆγαν στὴ βρύση, πού ἦταν
ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐκεῖ ἔπιαν τὰ παιδιὰ κρύο νερό
καὶ κατόπι σικερπίστηκαν στὰ γύρω χωράφια. Οἱ δυὸ
δασκάλοι κάθισαν κοντὰ στὴ βρύση καὶ κουβέν-
τιαζαν.

Ἐξαφνα ὅλα τὰ παιδιὰ μαζεύτηκαν κάτω ἀπὸ
μιὰ καρυδιά στὸ διπλανὸ χωράφι. Ὁ Σωτηράκης εἶ-
χε ἀρχίσει πάλι τὰ ἀστεῖα του κι ἔτρεχαν νὰ τὸν
δοῦν.

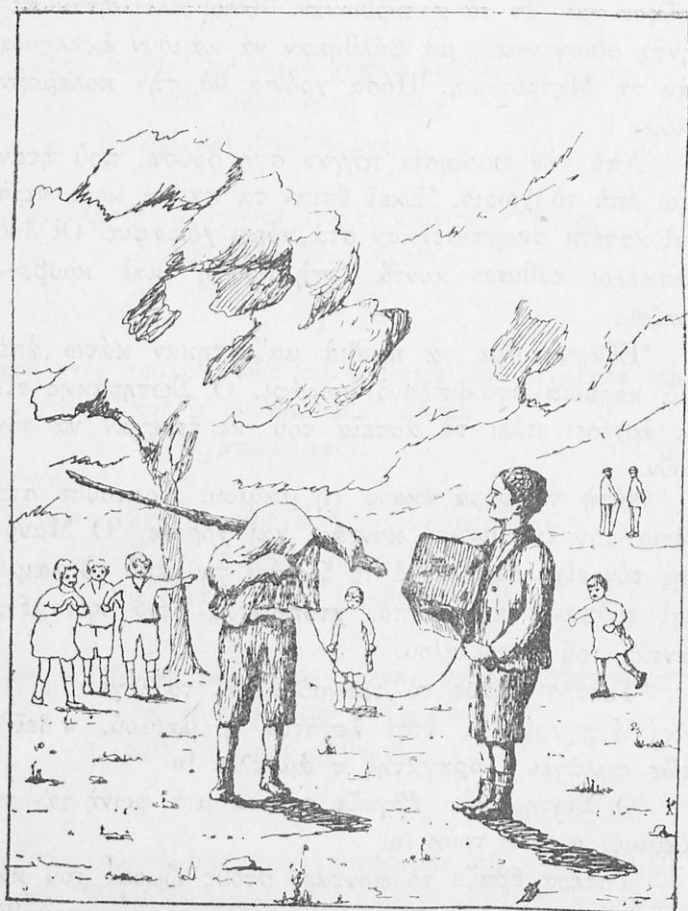
Αὐτὴ τὴ φορά ἔκανε τὴ μαϊμού. Κρατοῦσε στὰ
χέρια του ἓνα μακρὸ κοντάρι καὶ χόρευε. Ὁ Μανό-
λης τὸν εἶχε δεμένο μὲ τὸ ζωνάρι του ἀπὸ τὸ λαίμω
καὶ τοῦπαιζε τὸ σκοπό, χτυπώντας ἓνα πεταμένο
τενεκὲ τοῦ πετρελαίου.

Ἦστερα ἔπαυε τὸ τραγούδι καὶ τοῦλεγε : « Ἄ-
ντε, Μαργαρίτα », ἔτσι λεγόταν ἡ μαϊμού, « δεῖξε
πῶς φυλάγει ὁ δραγάτης τ' ἀμπέλια ! »

Ὁ Σωτηράκης ἔβγαζε πρῶτα μιὰ φωνὴ σὰν τὴ
μαϊμού, « τούκ τούκ ! ».

Ἦστερα ἔβαζε τὸ κοντάρι στοὺς ὠμούς του καὶ
κρέμαζε ἀπάνω τὰ χέρια του. Ἐπειτα κοντοκάθι-
ζε λίγο καὶ ἔστρεφε τὸ κεφάλι του ἀριστερὰ καὶ δε-
ξιά.

Ἐτσι εἶχε δῆ νὰ κάνη ἡ μαϊμού τοῦ γύφτου,
πού εἶχε ἔρθει στὴ Βολισσὸ τὸν περασμένο χρόνο.

«Αυτή τη φορά έκανε τή μαϊμού. Κρατοῦσε στά χέρια του ένα μακρύ κοντάρι και χόρευε....»

“Όλα τὰ παιδιὰ γελοῦσαν μὲ τὴν καρδιά τους. Περισσότερο ὅμως γελοῦσαν τὰ Πυραμούσικα παιδιὰ.

* * *

Εἶχε γείρει γιὰ καλὰ ὁ ἥλιος ἅμα ὁ κύριος Χαρίλαος καὶ τὰ Βολισσινὰ παιδιὰ ξεκίνησαν νὰ γυρίσουν στὴ Βολισσό.

“Αμα ἀπομακρύνθηκαν λίγο ἀπὸ τὸν ἀνεμόμυλο, χωρίστηκαν σὲ τρεῖς ομάδες. Ἡ καθεμιὰ ομάδα ἔπρεπε νὰ πάη ἀπὸ ἄλλο δρόμο. Ἡ πρώτη θὰ πήγαινε ἀπὸ τὸν κατσικόδρομο, πού εἶχαν ἔρθει. Ἡ δεύτερη θὰ πήγαινε ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο καὶ ἡ τρίτη θὰ κατέβαινε τὴ ρεματιὰ καὶ θάβγαινε στὸ Ξεροπόταμο.

« Σὲ μισὴ ὥρα θὰ βρεθοῦμε στὸν “Αι-Γιώργη !», εἶπε ὁ δάσκαλος καὶ πῆγε κι αὐτὸς ἀπὸ τὸν κατσικόδρομο. Ἐπ’ ἐκεῖ πήγαινε κι ὁ Σωτηράκης. Ὁ Μανόλης πῆγε ἀπὸ τὴ ρεματιὰ.

Δὲν εἶχε σουρουπώσει ἀκόμα καὶ ἀκούστηκαν τὰ τραγούδια τῶν παιδιῶν, πού γύριζαν στὴ Βολισσό φορτωμένα ἀνοιξιάτικα λουλούδια:

Στὸ μικρὸ μου περιβόλι
τὰ λουλούδια μου ἔχουν σκόλη.
Κόκκινα, ἄσπρα καὶ λιλά
καὶ μυρίζουν τί καλά.

Νύχτα, στ' ἄνθη πανηγύρι,
ἔλα μ' ἓνα ποτιστήρι·
δόσε τους δροσιά, ζωὴ
νάσαι χίλια ὡς τὸ πρῶτ'.

Σὲ λίγη ὥρα βρίσκονταν στὴν πλατεία τῆς ἐνο-
ρίας τῆς Παναγιᾶς. Ἀπ' ἐκεῖ χωρίστηκαν καὶ πῆγε
ὁ καθένας σπίτι του.

10. Οἱ ἐξετάσεις.

Ἦρθε καὶ ἡ μέρα τῶν ἐξετάσεων. Τὸ σχολεῖο
ἦταν καθαρὸ καὶ στολισμένο. Μυρσινιές καὶ δάφνες
στεφάνωναν τὶς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα. Τίς εἶχαν
κουβαλήσει τὰ ἴδια τὰ παιδιά.

Ὁ κύριος Χαρίλαος ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἦταν μέσα
στὶς δουλειές του. Πρῶτ' ἔρχετο πρῶτ' εἶχε πάη στὸ σχο-
λεῖο καὶ ὠδήγησε τὰ παιδιά ποῦ νὰ τοποθετήσουν
τὰ καθίσματα. Ὑστερα στάθηκε στὴν πόρτα τοῦ
σχολείου καὶ ὑποδεχόταν τὸν κόσμον. Τὰ παιδιά κά-
θισαν στὰ θρανία. Ὅλα φοροῦσαν τὰ καλύτερά τους
ροῦχα καὶ ἦταν καθαρὰ καθαρὰ.

Φαίνονταν ὅμως καὶ λίγο φοβισμένα. Σὲ λίγο
θὰ ἐξετάζονταν μπροστὰ σ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐκεῖ
θὰ φαινόταν ἡ ἀξία τους.

Ἔτσι γινόταν ἐκεῖνον τὸν καιρό.

Καὶ δὲν ἦταν μόνο ὁ δάσκαλος, ποῦ θὰ τὰ ρω-
τοῦσε, μὰ καὶ ὅλοι οἱ γραμματισμένοι καὶ πρῶτος
πρῶτος ὁ γιατρός.

Οί ἐξετάσεις ἄρχισαν.

Πρῶτα ἐξετάστηκαν τὰ παιδιὰ τῆς ἕκτης τάξης.

Ὑστερα ἦρθε ἡ σειρά τῆς πέμπτης τάξης.

Οἱ μητέρες τῶν παιδιῶν, πού κάθονταν πίσω ἀπὸ τὰ θρανία σηκώθηκαν ἀπὸ τίς θέσεις τους γιὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἀκοῦν καλύτερα τὰ παιδιὰ τους. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ἦταν καὶ ἡ κυρὰ Λεμονιά καὶ ἡ κυρὰ Ἀργυρώ.

Οἱ πατέρες τους, καθισμένοι μπροστὰ ἀπὸ τὰ θρανία, δίπλα στὴν ἔδρα, τ'ἀβλεπαν μέσα στὰ μάτια καὶ τοὺς ἔγνεφαν νὰ μὴ φοβοῦνται.

Ἄμα ἐξετάστηκαν μερικὰ παιδιὰ, ἦρθε ὕστερα ἡ σειρά τοῦ Μανόλη. Ὁ γιατρὸς τὸν ρώτησε νὰ τοῦ πῆ ὅλα τὰ κόκκαλα τοῦ κεφαλιοῦ.

Ὁ Μανόλης σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του, ἔδειχνε τὰ κόκκαλα τοῦ κεφαλιοῦ καὶ ἔλεγε τὸ ὄνομά τους.

Ὁ γιατρὸς εὐχαριστήθηκε : « Μπράβο, Μανόλη! » τοῦ εἶπε. « Τὰ ξέρεις σὰν ἐμένα ».

Ἡ κυρὰ Λεμονιά στεκόταν χωρὶς νὰ μιλῇ καὶ καμάρωνε τὸν γιό της. Χαιρόταν μαζὶ καὶ λυπόταν. Χαιρόταν, πού ὁ Μανόλης ἦταν καλὸς μαθητῆς, λυπόταν ὅμως, πού δὲ μπορούσε νὰ τὸν σπουδάση.

« Ἄχ, ποῦ εἶναι ὁ πατέρας σου τώρα νὰ σὲ βλέπη ! », μουρμούριζε. « Ἦθελε νὰ σὲ κάμη γιατρό..! »

Ὑστερα τὸν ἐξέτασε καὶ ὁ κύριος Χαρίλαος. Τὸν ρώτησε πολλά, μὰ ὁ Μανόλης τὰ ἤξερε ὅλα. Σὲ ὅλα ἀπαντοῦσε μὲ λίγα λόγια καὶ καλά.

Ὁ κόσμος, πού τὸν ἄκουε, χαιρόταν καὶ τὸν παινοῦσε, « Μπράβο, Μανόλη! », τοῦ ἔλεγαν ὅλοι.

«Νὰ τὸν χαίρεσαι!», ἔλεγαν καὶ οἱ γυναῖκες στὴν κυρὰ Λεμονιά.

Ἐκείνη τὶς εὐχαριστοῦσε, μὰ δὲ γύριζε τὸ πρόσωπό της νὰ τὶς δῆ. Δὲν ἤθελε νὰ τὴν δοῦν πῶς ἔκλαιε.

* * *

Οἱ ἐξετάσεις ἐξακολουθοῦν. Ἐνα ἕνα παιδί ἐξετάζεται καὶ ἔπειτα περιμένει νὰ ἐξεταστῆ ὅλη ἡ τάξη.

Τώρα ἐξετάζεται ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς. Ἡ μητέρα του, μόλις ἄκουσε τὸ ὄνομά του, ταράχτηκε.

«Στὴ μέση θὰ μείνη!», συλλογιζόταν κι ἦταν ἀνήσυχη. «Τὸν ἄφηναν οἱ σκανταλιές νὰ διαβάση καὶ λίγο;», ἔλεγε.

Καὶ ὁ κόσμος χαμογελοῦσε, γιατί τὸν ἤξερε τὸ Σωτηράκη, τὸ κουτσοδαιμόνιο, καὶ νόμιζε πῶς αὐτὸς δὲν ἦταν γιὰ γράμματα.

Μόνος ὁ κύριος Χαρίλαος δὲ γελοῦσε.

Ὁ Μανόλης, πού καθόταν ὕστερα ἀπὸ μερικὰ παιδιὰ, ἔσκυβε κάτω ἀπὸ τὸ θρανίο καὶ τοῦ ψιθύριζε :

«Ἐχε θάρρος ! Μὴ φοβᾶσαι καθόλου ! Νὰ δῆς πὺ θὰ σὲ ρωτήσουν εὐκολα ».

Μὰ ὁ Σωτηράκης δὲν εἶναι ἀπὸ κείνους, πὺ φοβοῦνται.

«50 καὶ 30 πόσα κάνουν, Σωτηράκη;», τὸν ρώτησε ὁ κύριος Χαρίλαος.

—«80!», ἀπάντησε ἐκεῖνος στὴ στιγμή.

Ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ πῆρε θάρρος. «Τὸ πρῶτο

καλά τὸ εἶπε », συλλογιζόταν. « Για νὰ δοῦμε ὅμως καὶ παρακάτω ; »

Ὁ κύριος Χαρίλαος τὸν ξαναρώτησε πάλι :

« 120 καὶ 50 καὶ 70, πόσα κάνουν ; »

— « 240 ! », ἀπάντησε ὁ Σωτηράκης πρὶν νὰ τελειώσῃ ἐκεῖνος.

— « 350, ἔξω 70, πόσα μένουν ; »

— « 280 ! », ἀπάντησε πάλι στὴ στιγμή καὶ θαρρετά.

Ὁ κόσμος ἀποροῦσε : « Βλέπω, κόβει τὸ κεφάλι του ! », συλλογιζόταν ὁ καθένας. « Δὲν εἶναι ὅπως τὸν νομίζαμε ! »

Ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ ὅλο χαμογελοῦσε.

« Τώρα θὰ σοῦ πῶ κι ἐγὼ ἓνα λογαριασμό », τοῦ εἶπε ὁ γιατρός. « Νὰ δοῦμε θὰ τὸν βρῆς ! Μὰ θέλω νὰ τὸν κάμῃς στὸν πίνακα »

Ὁ Σωτηράκης βγῆκε στὸν πίνακα καὶ περίμενε.

Ὁ γιατρός τοῦ εἶπε : « Ἐνας ἔμπορος ἀγόρασε 150 ὀκάδες μύγδαλα μὲ 15 δραχμὲς τὴν ὀκά καὶ τὰ πούλησε μὲ 19 δραχμὲς τὴν ὀκά. Μπορεῖς νὰ μοῦ βρῆς πόσα κέρδισε ἀπ' ὅλα τὰ μύγδαλα ; »

Ὁ Σωτηράκης πῆρε τὴν κιμωλία καὶ στὴ στιγμή βρῆκε πῶς ὁ ἔμπορος κέρδισε 600 δραχμὲς.

« Μάλιστα ! », τοῦ εἶπε ὁ γιατρός κι εὐχαριστήθηκε.

Ἦστερα τὸν ρώτησε ποῖο εἶναι τὸ πιὸ ψηλὸ βουνὸ τῆς Ἑλλάδας.

« Ὁ Ὀλυμπος », ἀπάντησε ἀμέσως ὁ Σωτηράκης.

« Τὸ λέει καὶ τὸ τραγούδι :

» Ὁ Κίσαβος ρίχνει βροχὴ κι ὁ Ὀλυμπος τὸ χιόνι »

Τὸν ρώτησε κι ἄλλα πολλά, μὰ τὰ ἤξερε ὅλα.
Ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ δὲν κρατιόταν ἀπὸ τὴ χαρά
της.

Ὅλοι εἶχαν πάψει νὰ γελοῦν καὶ ἔβλεπαν τώρα
τὸ Σωτηράκη μὲ περιέργεια.

« Πρῶτος στὶς σκανταλιές, μὰ πρῶτος καὶ στὰ
γράμματα ! », ἔλεγαν.

Μερικὲς γυναῖκες, ποὺ δὲν ἤξεραν τὸ Σωτηρά-
κη, ρωτοῦσαν :

« Μὰ ποιὸς εἶν' αὐτός, ποὺ τὰ λέει τόσο γρή-
γορα καὶ τόσο θαρρετά ; »

— « Καλέ, ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς εἶναι », τοὺς
ἔλεγαν οἱ ἄλλες.

— « Ὁ Σωτηράκης ; », ρωτοῦσαν πάλι ἐκεῖνες. « Κα-
λέ, τὸ κουτσοδαμόνιο ; Μνήστητί μου, Κύριε ! Ποιὸς
νὰ τὸ πιστεῦε ! »

Ἄμα τελείωσαν οἱ ἐξετάσεις, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι
συχάρηκαν τὸν κύριο Χαρίλαο καὶ τὰ παιδιὰ.

« Καὶ σὲ ἀνώτερα ! », τοὺς ἔλεγαν. « Καὶ σὲ ἀ-
νώτερα ».

11. Στὸ ἀμπέλι.

Εἶχαν μπῆ οἱ μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ
παιδιὰ εἶχαν τὶς μεγάλες διακοπές. Ἦταν ἐλεύ-
θερα νὰ ξεκουραστοῦν καὶ νὰ χορτάσουν τὰ παιχνί-
δια.

Τὰ περισσότερα βοηθοῦσαν καὶ τοὺς γονεῖς τους
στὶς γεωργικὲς ἐργασίες.

Ὁ Μανόλης μὲ τὸ Σωτηράκη πῆγαιναν συχνὰ

στο άμπέλι. Είχαν μαζί τους και τὸ γαϊδουράκι, τὴν προβατίνα και τὴν κατσίκα τοῦ Μανόλης.

Πολλές φορές πήγαιναν μαζί τους και ἡ κυρά Λεμονιά με τὴν κυρά Ἀργυρώ. Καί οἱ δυὸ ἦταν ντυμένες στὰ μαῦρα, γιατί κι οἱ δυὸ εἶχαν χάσει τοὺς ἄντρες τους.

Ἄμα βράδιαζε, ὁ Μανόλης φόρτωνε στὸ γαϊδουράκι τὸ καλάθι με τὰ φρέσκα σύκα και τὰ σταφύλια και τὰ κληματόφυλλα, γιὰ νὰ φᾶνε τὴ νύχτα ἡ Τουρκάλα και ἡ Σιγανή.

Ἔδενε ὕστερα τὸ σκοινὶ τῆς κατσίκας στὸ σάμари τοῦ γαϊδάρου. Γιὰ νὰ ἀκολουθᾷ καλύτερα. ὁ Μανόλης τῆς ἔδενε τὸ αὐτὶ της με τὸ σκοινὶ στὸ κέρατό της.

Ἐκείνη δὲ στεκόταν και ἤθελε νὰ τὸν κουτουλήσει.

« Τουρκάλα σὲ λέω, μὰ Τουρκάλα εἶσαι κιόλας! ».

ἔλεγε ὁ Μανόλης, και τῆς ἔδενε τὸ αὐτὶ πιὸ σφιχτά.

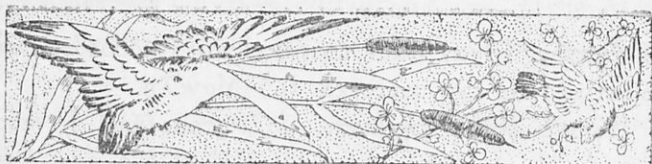
Κατόπι καβαλήκευε ἡ κυρά Λεμονιά και ξεκινοῦσαν γιὰ τὸ χωριό. Ὁ Μιχαλάκης καθόταν στὴν ποδιά τῆς μητέρας του και ἡ Σοφούλα στὰ ξεκάπουλα.

Τὸ γαϊδουράκι ἔτρεχε στὰ τέσσερα.

« Δές το, Σωτηράκη! », ἔλεγε ὁ Μανόλης. « Σὰν ἀστραπὴ πάει! ».

Τὰ δυὸ παιδιὰ πήγαιναν ὕστερα ἀπὸ τὸ σταυροδρόμι και ἔφταναν πρῶτα στὸ χωριό.

12. Ὁ Μανόλης πρέπει νά ξενητευτῆ.

Μιά μέρα κάθονταν πάλι τὰ δυὸ παιδιὰ ἀπάνω στὸν τοῖχο τοῦ ἀμπελιοῦ καὶ ἔτρωγαν μαῦρα κρασοστάφυλα.

«Θὰ πᾶς πάλι τὸ Σεπτέμβριο στὸ σχολεῖο;», ρώτησε ὁ Μανόλης τὸ Σωτηράκη.

—«Θὰ πάω!». ἀπάντησε ἐκεῖνος «Ἐσύ δὲ θὰ πᾶς;»

—«Ὁχι! Ἐγὼ θὰ πάω στὴν ξενητεία νὰ δουλέψω!». ἀπάντησε ὁ Μανόλης καὶ φαινόταν λυπημένος.

Ὁ Σωτηράκης τὸν ἔβλεπε μέσα στὸ πρόσωπο. Ἦταν ἔτοιμος νὰ κάμῃ πάλι κανένα ἀστεῖο, γιὰ νὰ γελάσῃ ὁ Μανόλης, μὰ κατάλαβε πὼς τὸ ἀστεῖο δὲν ταίριαζε ἐκείνη τῆ στιγμῆ.

«Καὶ ποῦ θὰ πᾶς;», τὸν ρώτησε.

—«Θὰ πάω στὴ θεία μου τὴν Καλλιόπη στὴν Ἀθήνα», ἀπάντησε ὁ Μανόλης. «Ἐκεῖ θὰ μπῶ σὲ δουλειά. Ἴσως νὰ πάω καὶ σὲ τέχνη, ἂν μοῦ δώσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μεροκάματο. Νὰ δοῦμε τί θὰ πῆ κι ἡ μητέρα μου».

— «Καὶ τί θὰ κερδίζης ἐσύ ;», ρώτησε πάλι ὁ Σωτηράκης, πού τοῦ φαίνονταν περίεργα τὰ σχέδια τοῦ Μανόλη.

— «Ὅσα καὶ νὰ κερδίζω καλὰ θὰ εἶναι. Θὰ κρατῶ ὅσα μοῦ χρειάζονται ἐμένα νὰ ζήσω καὶ τὰ ἄλλα θὰ τὰ στέλνω τῆς μητέρας μου γιὰ τὸ σπίτι. Καὶ λίγα νὰ εἶναι, καλὰ εἶναι. Ἐδῶ δὲν κερδίζω τίποτα! Πρέπει νὰ φύγω !»

Ὁ Σωτηράκης δὲ μιλοῦσε. Ἐξακολουθοῦσε μόνο νὰ τρώη τὸ μαῦρο κρασοστάφυλο καὶ συλλογιζόταν.

Ἀπὸ τῆ μιὰ δὲν ἤθελε νὰ χωριστῆ ἀπὸ τὸ Μανόλη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν ζήλευε, πού θὰ ἔβλεπε τὴν ὠραία καὶ μεγάλη πόλη, τὴν Ἀθήνα.

Θὰ ἔβλεπε ἐκεῖνα τὰ ψηλὰ σπίτια, πού ὅπως ἔλεγε ὁ κύριος Χαρίλαος, ἦταν πιὸ ψηλὰ καὶ ἀπὸ τὸ καμπαναριὸ τῆς Παναγιᾶς.

Θὰ ἔβλεπε ἐκεῖνα τὰ μεγάλα καταστήματα, πού ἔχουν, λέει, στὶς βιτρίνες τους κάτι ψεύτικους ἀνθρώπους, πού θαρρεῖς πὼς θὰ σοῦ μιλήσουν.

Θὰ ἔβλεπε, παιδί μου, ἐκείνους τοὺς πλατιοὺς δρόμους, τοὺς στρωμένους, ὅπως ἄκουσε νὰ λέη μιὰ μέρα ὁ γιατρός, πού καὶ γάλα, λέει, νὰ χύσης ἀπάνω. μπορεῖς ὕστερα νὰ τὸ μαζέψης χωρὶς νὰ μείνη στάλα !

Βάλε τώρα μὲ τὸ νοῦ σου καὶ τὸ σιδηρόδρομο, πού ταξιδεύει κάτω ἀπὸ τὴ γῆ. Βάλε καὶ τὰ ἡλεκτρικὰ τραμ καὶ τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ μεγάλα βαπόρια μὲ τρεῖς καπνοδόχους, πού εἶναι, λέει, σὰν βουνά. Βάλε καὶ ἄλλα ἀκόμα καὶ θὰ βρῆς πόσα πράματα θὰ βλεπε ὁ Μανόλης στὴν Ἀθήνα.

Αὐτὰ ὅλα τὰ ὠραία πράματα συλλογιζόταν ὁ

Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς καὶ τὰβλεπε μὲ τὴ φαντασία του.

« Πόσο ἤθελα νὰρχόμουνα κι ἐγώ ! », εἶπε στὸ τέλος. « Μὰ ἡ μητέρα μου δὲ θὰ μ' ἀφήσῃ. Θὰ θέλῃ νὰ τελειώσω καὶ τὴν ἕκτη τάξη ».

13. Τὸ ἴδιο βράδυ στὸ σπίτι τοῦ Μανόλη.

Τὸ ἴδιο βράδυ, ὕστερα ἀπὸ τὸ φατὶ, ἡ κυρὰ Λεμονιά ἔλεγε στὸ Μανόλη :

« Πρέπει τώρα νὰ σκεφτοῦμε τί θὰ κάμουμε μὲ σένα.

» Νὰ σὲ σπουδάσω δὲ μπορῶ. Τώρα, πὺ χάσαμε τὸν πατέρα σου. γινήκαμε φτωχοί. Τώρα ἔχομε ἀνάγκη νὰ ζήσωμε.

» Ἐσύ εἶσαι τώρα ὁ προστάτης τοῦ σπιτιοῦ μας. Εἶσαι μικρὸς ἀκόμα. μὰ τί νὰ κάμουμε, ἀφοῦ δὲν ἔχομε μεγαλύτερο παιδί ; »

— « Τὸ βλέπω κι ἐγώ, ἀπάντησε ὁ Μανόλης, πὺς δὲ μπορῶ νὰ πάω πιά στὸ σχολεῖο.

» Εἶναι ἀνάγκη νὰ δουλέψω γιὰ νὰ κερδίζω χρήματα γιὰ νὰ ζήσωμε. Τὰ ἴδια ἔλεγα σήμερα καὶ στὸ Σωτηράκη.

» Λοιπόν, σκέφτηκα πὺς τὸ καλύτερο εἶναι νὰ φύγω γιὰ τὴν Ἀθήνα, κοντὰ στὴ θεία τὴν Καλλιόπη. Τί λὲς κι ἐσύ ; »

Ἡ κυρὰ Λεμονιά δὲ μιλοῦσε. Ἄκουε μόνο τὸ Μανόλη, πὺ τῆς κουβέντιαζε τόσο φρόνιμα καὶ τόσο σοβαρά, σὰν μέγας, καὶ τὰ μάτια τῆς βούρκωναν.

«Τί θὰ γινόμεουν, συλλογιζόταν, ἂν δὲν τὸ εἶχα
κι αὐτὸ τὸ παιδί!»

Ὁ Μανόλης ἐξακολούθησε : « Στὴν Ἀθήνα, ἅμα
πάω, δὲ γίνεται νὰ μὴ βρῶ δουλειά. Ὅποια δουλειά
καὶ νάναι, δὲ μὲ μέλει. Φτάνει νὰ καλοπλερώνεται.
Ἡ δουλειὰ ντροπὴ δὲν ἔχει.

» Ἄν μπορέσω θὰ μπῶ καὶ σὲ καμιὰ τέχνη.
Στὴν ἀρχὴ μπορεῖ νὰ μὴν παίρνω πολλά, μὰ σι-
γὰ σιγὰ, ὅσο μαθαίνω, θὰ μεγαλώνη καὶ τὸ με-
ροκάματο. Τί λές ; »

— «Ὅ,τι εἶναι τὸ καλό, νὰ γίνη, παιδί μου»,
ἀπάντησε ἡ κυρὰ Λεμονιά. « Ἐγὼ ὅμως ἔλεγα νὰ
φύγωμε ὅλοι, νὰ πᾶμε στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ μπορεῖ
νὰ βρῶ κι ἐγὼ καμιὰ δουλειά. Νὰ ξενοπλένω, ἢ νὰ
ξενοδουλεύω. ἢ ὅ,τι νὰ εἶναι.

» Ἐπειτα, σὲ λίγο θὰ μεγαλώσῃ καὶ ἡ Σοφού-
λα καὶ θὰ τὴν βάλωμε στὸ ράψιμο. Ἐτσι θὰ περνοῦ-
με καλά.

» Τί νὰ κάμωμε : Ἀφοῦ αὐτὴ ἦταν ἡ τύχη μας ! »
καὶ ἀναστέναξε.

Ὁ Μανόλης ὅμως δὲν ἦταν σύμφωνος : « Ποῦ νὰ
ξεσηκώνεσαι τώρα ἐσύ μὲ μικρὰ παιδιὰ ! Εὐκόλο
τὸ νομίζεις ; », τῆς ἔλεγε.

« Ἄφησε νὰ πάω πρῶτα ἐγὼ κι ἅμα δῶ τὰ
πράματα πὼς πᾶνε καλὰ, σοῦ μηνῶ κι ἔρχεσαι κι
ἐσύ.

» Ἐπειτα ἔχομε καὶ τ' ἀμπέλι καὶ τὰ ζῶα. Δὲ
θέλω νὰ πουλήσῃς τὴν Ἀστραπὴ καὶ τὴν Τουρ-
κάλα.

» Ἄστα καὶ ἅμα λείπω ἐγὼ, ἄς πηγαίνει νὰ τὰ
βόσκη ἡ Σοφούλα ».

Ἔτσι ἔμειναν σύμφωνοι. Θὰ πήγαινε μοναχὸς ὁ Μανόλης κι ἔπειτα ἔβλεπαν.

Τὸ ἴδιο βράδυ ἔστειλαν καὶ γράμμα στὴν κυρὰ Καλλιόπη, ποὺ ἔμενε μὲ τὸν ἄντρα τῆς καὶ τὰ παιδιά τῆς στὴν Ἀθήνα, καὶ τὴν παρακαλοῦσαν νὰ δεχτῆ τὸ Μανόλη στὸ σπίτι τῆς.

« Δέξου το, ἀδερφή μου », τῆς ἔγραφε ἡ κυρὰ Λεμονιά, « γιὰτὶ εἶναι ἀκόμα μικρὸ καὶ ἀμάθητο ἀπὸ πολυκοσμία καὶ τὸ φοβοῦμαι ».

Τοῦ Μανόλη δὲν τοῦ ἄρεσε, ποὺ ἔγραφε ἔτσι ἡ μητέρα του : « Πρόσεχε μὴ χαθῶ ! », τῆς ἔλεγε καὶ θύμωνε. Ἡ κυρὰ Λεμονιά ὅμως ἐπίμενε.

14. Οἱ φίλοι τοῦ Μανόλη τοῦ κάνουν παραγγελίες.

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ ἐνορίες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγιᾶς ἤξεραν πὼς φεύγει ὁ Μανόλης.

Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς τὸ εἶχε κάμει κουδούνι σ' ὄλο τὸ χωριό.

Εἶχε πῆ σ' ὅλα τὰ παιδιά πὼς ὁ Μανόλης φεύγει σὲ λίγες ἡμέρες γιὰ τὴν Ἀθήνα. Πὼς θὰ μείνη κοντὰ στὴν θεία του τὴν Καλλιόπη. Πὼς θὰ μάθῃ τέχνη. Πὼς θὰ κερδίζῃ πολλὰ χρήματα, νὰ στέλνῃ καὶ τῆς μητέρας του.

Ἦστερα ἔβαζε καὶ μερικὰ δικά του καὶ τὰ παραφούσκωνε. Ἐλεγε πὼς γρήγορα ὁ Μανόλης θὰ γίνῃ πλούσιος. Πὼς θὰ γίνῃ ἐργοστασιάρχης καὶ πολλὰ ἄλλα.

Στὸ τέλος ἔλεγε πὼς θὰ φύ γῃ κι αὐτὸς γιὰ τὴν

Ἄθῆνα, ἅμα τελειώσῃ τὴν ἕκτη τάξῃ. Ἔτσι, ἔλεγε, εἶπε ἡ μητέρα του.

Οἱ μεγάλοι, ποὺ τᾶκουσαν, λυπήθησαν τὴν κυρὰ Λεμονιά.

« Ἡ καημένη !, ἔλεγαν, τὸ στέλνει ἀπὸ τώρα, παιδὶ πρᾶμα, στὴ ξενητεία νὰ δουλέψῃ ! »

« Ἄς τον νὰ πάῃ νὰ δουλέψῃ ! », ἔλεγαν ὅμως ἄλλοι. « Ἄς τον νὰ μάθῃ τὸν κόσμον. Νὰ βγάλῃ καὶ χρήματα. Ἡ δουλειὰ δὲν ἔχει κατηγορία. Ἐκεῖ, ποὺ θὰ πάῃ, θὰ βρῆ μιὰ σπιθαμὴ παιδιὰ νὰ δουλεύουν ».

* * *

Ὁ Μανόλης λυπόταν, ποὺ θὰ ἄφηνε τὸ χωριό, μὰ πάλι χαίροταν, ποὺ θὰ πήγαινε στὴν Ἄθῆνα.

Ἐπειτα ἡ ιδέα πὼς θὰ κέρδιζε χρήματα καὶ θὰ στέλνε καὶ τῆς μητέρας του τὸν εὐχαριστοῦσε.

Τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς ἡμέρας βγῆκε στὴν πλατεία τῆς Παναγιᾶς γιὰ νὰ βρῆ τοὺς φίλους του καὶ νὰ τοὺς πῆ πὼς θὰ ἔφευγε.

Ἐκεῖνοι ὅμως τὰ ἤξεραν ὅλα καὶ μόλις πλησίασε ὁ Μανόλης, τὸν περιτριγύρισαν καὶ ἄρχισαν νὰ τοῦ λένε :

« Τὰ μάθαμε ! τὰ μάθαμε ! Καλὸ ταξίδι ! »

Ὁ Μανόλης χαμογελοῦσε. « Φεύγω μὲ βαριά καρδιά », ἔλεγε καὶ φαινόταν συλλογισμένος.

Μὰ ἀμέσως οἱ φίλοι του ἄρχισαν νὰ τοῦ λένε τί θὰ τοὺς ἔστελνε ἀπὸ τὴν Ἄθῆνα.

Ὁ ἕνας ἔλεγε : « Ἐμένα νὰ μοῦ στείλῃς ἕνα κουτάκι βώλους, ἀπὸ κείνους τοὺς γυάλινους τοὺς χρω-

ματιστούς. Νάναι και μαγεμένοι και νά πετυχαίνουν όλα τὰ καρύδια ἅμα παίζουμε ».

« Ἐμένα, ἔλεγε ὁ ἄλλος, νά μοῦ στείλῃς ἓνα κουβάρι μεταξωτὸ σπάγγο γιὰ τὸν ἀετό μου ».

« Ἐμένα, ἔλεγε ὁ τρίτος, νά μοῦ στείλῃς ἓνα σουραύλι ἀπὸ κείνα, ποὺ παίζουν τοὺς εἰκοσιτέσσερες σκοπούς ».

Εἶπαν καὶ οἱ ἄλλοι ὅ,τι ἤθελαν.

Μόνο ὁ Σωτηράκης δὲ μιλοῦσε.

« Ἐσύ, Σωτηράκη », τὸν ρώτησε ὁ Μανόλης, « δὲ θέλεις νά σοῦ στείλω τίποτα ; »

— « Ἐμένα », εἶπε ὁ Σωτηράκης, « νὰ μοῦ στείλῃς, νά μοῦ στείλῃς ἓνα ρολοῖ κι ἓνα μπαστούνι γιὰ νά γίνωμαι γιατρός ».

— « Ναί ! », εἶπαν τ' ἄλλα παιδιά « Γιατρός ξυπόλυτος ! » κι ἔσκασαν στὰ γέλια.

« Ἄμα δουλέψω, θὰ σᾶς τὰ στείλω », εἶπε ὁ Μανόλης.

15. Ἐτοιμασίες γιὰ τὸ ταξίδι.

Ἄμα ἦρθε ἡ Κυριακή, ὕστερα ἀπὸ τὴ λειτουργία, ἡ κυρὰ Λεμονιά πλησίασε τὸ γιατρὸ στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας. Ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ κύριος Χαρίλαος.

« Καλημέρα σας, κυρὰ Λεμονιά ! Τί νέα ; », τῆς εἶπαν ἐκεῖνοι, ἅμα τὴν εἶδαν νά πηγαίνει κοντά.

— « Λέω νά στείλω τὸ Μανόλη στὴν Ἀθήνα γιὰ δουλειά », εἶπε ἐκείνη, « καὶ σᾶς παρακαλῶ νά μοῦ πῆτε τὴ γνώμη σας ».

...«Γότερα έπαιρνε ένα ένα τὰ ρούχα, τὰ διπλωνε με τάξη και τὰ τείριαζε μέσα στὸ μπαουλάκι...»

— «Νὰ τὸν στείλετε, κυρὰ Λεμονιά. Νὰ τὸν στείλετε », εἶπαν κι οἱ δύο.

» Ἐφοῦ δὲ μπορεῖ νὰ σπουδάσῃ, πρέπει νὰ πιάσῃ δουλειά.

» Καὶ ὁ Μανόλης θὰ προσδέψῃ σὲ ὅποια δουλειὰ καὶ ἂν πάῃ, γιατί εἶναι ἐργατικὸ παιδί κι ἔξυπνο ».

Τώρα ἡ κυρὰ Λεμονιά τὸ ἔχει ἀποφασίσει πιά μὲ τὴν καρδιά της. Ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα ἄρχισε νὰ τοιμάζῃ τὸν Μανόλη. Ὅλη τὴ βδομάδα τοίμαζε.

Τοῦ ἔπλυνε καὶ τοῦ σιδέρωσε τὰ ροῦχα του. Τοῦ ἔρραψε καὶ μερικὰ ἀκόμα. Ἄλλα τοῦ τὰ διόρθωσε καὶ τὰ ἔκαμε σὰν καινούργια.

« Σὲ ξενητεῖα θὰ πάῃ τὸ παιδί μου, συλλογίζοταν, καὶ πρέπει νὰ τὰ ἔχῃ ὅλα ταχτικά καὶ καθαρά ».

Ἦστερα ἔπαιρνε ἓνα ἓνα τὰ ροῦχα, τὰ δίπλωνε μὲ τάξη καὶ τὰ ταίριαζε μέσα στὸ μπαουλάκι, ποὺ θὰ ἔπαιρνε μαζί του ὁ Μανόλης.

Ἄμα τελείωσαν τὰ ροῦχα, ἄρχισε νὰ τοῦ τοιμάζῃ διάφορα γλυκὰ καὶ φαὶ γιὰ τὸ ταξίδι.

Τοῦ γέμισε δύο κουτιά σύκα, ποὺ τὰ εἶχε πασπαλίσει μὲ σισάμι καὶ κοπανισμένα μύγδαλα. Ἦστερα τοῦ γέμισε κι ἓνα σακκουλάκι μαλακὰ μύγδαλα καὶ ἓνα σακκουλάκι στραγάλια, ποὺ τὰ εἶχε ψήσει ἢ ἴδια.

Στὸ τέλος τοῦ ἔδωσε καὶ δύο κομμάτια ξερὴ μυζήθρα : « Πάρε κι αὐτά ! » τοῦ εἶπε. « Εἶναι ἀπὸ τὴν Τουρκάλα ».

Τοῦ εἶχε τοιμάσει καὶ πολλὰ ἄλλα. Τοῦ γέμισε τὸ μικρὸ μπαουλάκι κι ἓνα μεγάλο καλάθι.

“Όλα εἶναι ἔτοιμα καὶ περιμένουν τὴ Δευτέρα γιὰ νὰ κατεβῆ στὴ χώρα τοῦ νησιοῦ. Ἀπὸ κεῖ θὰ υπαρκάρη μὲ ἀτμόπλοιο γιὰ τὸν Πειραιά.

16. Ὁ ἀποχαιρετισμός.

Ἦταν ἡ τελευταία μέρα. πού ὁ Μανόλης βρισκόταν στὴ Βολισσό. Καθόταν στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ συλλογιζόταν.

Καὶ ἡ κυρὰ Λεμονιά, μέσα στὸ σπίτι, ἦταν ὅλο συλλογή. Πήγαινε ἀπάνω κάτω ἀμίλητη.

« Πρώτη φορά φεύγει ἀπὸ κοντά μου », συλλογιζόταν. « Πῶς θὰ νικήσω κι αὐτὸν τὸν καημό! ».

Σὲ λίγο ἔφτασε ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυροῦς. Τοῦ Μανόλη τοῦ ἔφυγαν ἀμέσως οἱ σκέψεις.

Τώρα ἤθελε νὰ ἀποχαιρετήσῃ μερικὰ πρόσωπα τοῦ χωριοῦ.

Ἦθελε ὅμως νὰ ἀποχαιρετήσῃ καὶ ὅλα τὰ μέρη, πού ἔβλεπε κάθε μέρα. Ἦθελε νὰ τὰ δῇ ἀκόμα μιὰ φορά. νὰ τὰ χορτάσῃ.

« Ἐλα Σωτηράκη », εἶπε. « Σήμερα θὰ ἀποχαιρετήσω ».

— « Κι ἐγὼ σ' ἀκολουθῶ ». ἀπάντησε ὁ Σωτηράκης.

Ἀμέσως ἔτρεξαν στὸ σπίτι τοῦ κύριου Χαρίλαου. Ὁ Μανόλης τὸν ἀποχαιρέτησε καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι. Ὁ κύριος Χαρίλαος τὸν φίλησε στὸ μέτωπο : « Πήγαινε. Μανόλη, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ εἶσαι πάντα φρόνιμος κι ἐργατικός ! Στὸ δρόμο τῆς ζωῆς σου θὰ συναντήσῃς πολλὰ ἐμπόδια· μὰ μὴ

Ὁ Προστάτης τοῦ σπιτιοῦ

φοβηθῆς καὶ μὴν ἀποστάσης. Θὰ νικήσης ». Ὁ Μανόλης δὲ μίλησε.

Ἔστερα πῆγαν στοῦ γιατροῦ Τὸν βροῆκαν στὸ φαρμακεῖο του.

Τὰ παιδιὰ ντρέπονταν νὰ μποῦν μέσα, μὰ ὁ γιατρός τὰ εἶδε ἀμέσως καὶ τὰ φώναξε :

« Ἐλᾶτε μέσα, παιδιὰ ! », τοὺς εἶπε. Τὰ παιδιὰ μπῆκαν στὸ φαρμακεῖο.

« Πότε γιὰ ταξίδι, Μανόλη ; », ρώτησε.

— « Αὔριο φεύγω », ἀπάντησε ὁ Μανόλης, « καὶ ἤρθα νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω ».

— « Κι ἐσύ, Σωτηράκη ; », ρώτησε πάλι ὁ γιατρός.

— « Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ », ἀπάντησε ὁ Σωτηράκης. « Θὰ πάω στὴν ἕκτη τάξη. Ἔτσι θέλει ἡ μητέρα μου ».

— « Καλά ! καλά ! », ἔλεγε ὁ γιατρός γελαστός. Ἔστερα εἶπε στὸ Μανόλη :

« Ἄκου δῶ, Μανόλη ! Θέλω νὰ μοῦ γράφης συχνὰ πῶς περνᾶς στὰ ξένα. Καὶ ἂν καμιὰ φορὰ μὲ χρειαστῆς, νὰ μὴ διστάσης νὰ μοῦ τὸ γράφης ! ».

— « Θὰ σᾶς τὰ γράφω ὅλα », εἶπε ὁ Μανόλης. Ἔστερα τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

« Πήγαινε στὸ καλό ! », τοῦ εἶπε ὁ γιατρός, « καὶ χαιρέτησέ μου τὴν Ἀθήνα ! Ξέρεις πόσο σὲ ζηλεύω ; » καὶ χαμογέλασε.

Τὰ παιδιὰ ἔφυγαν.

17. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς ἐξακολουθεῖ.

« Τώρα θὰ πᾶμε στὸ σχολεῖο, Σωτηράκη », εἶπε ὁ Μανόλης.

— « Στις διαταγές σου », ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Τὰ παιδιὰ ἀνέβηκαν τὸ χαμηλὸ βουναλάκι, ποῦ ἦταν χτισμένο τὸ σχολεῖο καὶ σὲ λίγο βρῖσκονταν μέσα στὸ σχολεῖο.

Ὁ Μανόλης γύρισε ἀμέσως καὶ τὶς δυὸ αἴθουσες. Κύτταζε τὰ θρανία καὶ τᾶγγιζε μὲ τὰ χέρια του. Ἀνέβαινε στὴν ἔδρα. Ἄνοιγε κι ἔκλεινε τὰ παράθυρα.

Πόσα πράματα τοῦ ἔρχονταν στὸ νοῦ του! Τὸ καθετὶ τοῦ θύμιζε καὶ ἓνα περιστατικὸ, καὶ μιὰ ἱστορία.

«Νά, ἐδῶ καθόμουν, ἅμα ἤμουν στὴν τετάρτη τάξη», συλλογιζόταν καὶ τοῦ φαινόταν πὼς ἦταν ἀκόμα χτές.

Στὰ τελευταῖα ἔγραψε τὸ ὄνομά του στὸν πίνακα καὶ κατόπι κάθισε στὴ θέση, ποῦ καθόταν. ὅταν πήγαινε στὴν πέμπτη τάξη.

Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς βρῆκε πάλι τὴ στιγμή νὰ ἀστερευτῆ. Ἀνέβηκε ἀπάνω στὴν ἔδρα καὶ ἔκανε πὼς ἦταν ὁ κύριος Χαρίλαος.

Ἔβαλε τὸ ἓνα του χέρι στὴν τσέπη καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἔξυνε λίγο τὸ σαγόνι του. Ἦταν σὰν ἀληθινὸς δάσκαλος. Μόνο, ποῦ ἦταν κοντὸς καὶ φαινόταν μόνο τὸ κεφάλι του ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἔδρα.

«Λέγε, Μανόλη!, εἶπε, ποιά εἶναι ἡ πρωτεύουσα τὴν Ἑλλάδας;»

— «Ἡ Ἀθήνα», ἀπάντησε ὁ Μανόλης κι ἔκανε τὸ σοβαρὸ σὰν νὰ ἦταν δηλαδὴ μπροστὰ στὸ δάσκαλό του.

— «Μπράβο, μπράβο!», εἶπε ὁ Σωτηράκης. «Εἶσαι καλὸς μαθητῆς. Θὰ σοῦ βάλω ἄριστα. Τώρα ὅμως, ποῦ θὰ πᾶς στὴν Ἀθήνα, νὰ γράφης καὶ σὲ μένα

τὸ δάσκαλό σου τίποτα γι' αὐτή, γιὰ νὰ τὴ μάθω κι ἐγώ ».

Ὁ Μανόλης δὲν κρατήθηκε. Ἄρχισε νὰ γελάει καὶ σηκώθηκε καὶ κυνήγησε τὸ Σωτηράκη.

« Τὸ δάσκαλό σου κυνηγᾷς; », τοῦ εἶπε κεῖνος καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

* * *

« Τώρα θὰ πᾶμε στὴ θάλασσα », εἶπε ὕστερα ὁ Μανόλης.

Τὰ παιδιὰ μπῆκαν τρεχάτα στὸν ἴσιο δρόμο, ποῦ ἔβγαζε στὴ θάλασσα καί, ὥσπου νὰ γυρίσει νὰ δῆς, βρέθηκαν στὴν ἀμμουδιά.

Ἀμέσως ἔτρεξαν στὴν Πλάκα. Ἡ Πλάκα ἦταν ἕνας γκρεμὸς πλατὺς πλατὺς, ποῦ ἀπὸ κεῖ ἔκαναν τὰ παιδιὰ βουτιές ἅμα κολυμποῦσαν.

Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς εἶχε γδυθῆ κιόλας. Ἀμέσως γδύθηκε κι ὁ Μανόλης. Ὑστερα ἔπεσαν μὲ τὸ κεφάλι στὴ θάλασσα καὶ πῆγαν ὡς κάτω στὸ βυθό. Ἄμα βγῆκαν πάλι ἀπάνω, ὁ καθένας εἶχε τὴ χούφτα του γεμάτη ἄμμο. Ἦταν τὸ σημάδι πὼς πῆγαν ὡς κάτω.

« Αὐτὴ ἦταν βουτιά ! », εἶπε ὁ Μανόλης.

— « Γιατὶ ἦταν ἡ ἀποχαιρετιστήρια », ἀπάντησε ὁ Σωτηράκης.

Ὑστερα ἔπεσαν στὴν ἄμμο καὶ κυλίστηκαν λίγο. Σὲ λίγο ξεπλύθηκαν καὶ ντύθηκαν.

« Τώρα θὰ διευθύνω ἐγώ », εἶπε ὁ Σωτηράκης.

— « Καλά », ἀπάντησε ὁ Μανόλης. « Ποῦ θέλεις νὰ πᾶμε ; »

— «Θὰ πᾶμε στ' ἀμπέλι !», εἶπε τότε ὁ Σωτηράκης, «νὰ φᾶμε σταφύλια».

Ὁ Μανόλης γέλασε.

Τώρα τὰ παιδιὰ ψάχνουν μέσα στ' ἀμπέλι κάθε κλῆμα καὶ κόβουν ὅπου εἶναι τὸ καλύτερο τσαμπί.

Καὶ τῶν δύο τὰ μοῦτρα εἶναι λερωμένα ἀπὸ τὰ μαῦρα κρασοστάφυλα.

«Ἐλα δῶ, Σωτηράκη!», εἶπε ὁ Μανόλης. «Ἐλὰ νὰ σοῦ δείξω κάτι, πὺ θὰ θαυμάσης».

Ὁ Μανόλης προχώρησε σ' ἓνα κλῆμα κοντὰ στὸν τοῖχο Ἐκεῖ ἦταν σωριασμένα ξερὰ χόρτα. Παραμέρισε τὰ χόρτα καὶ παρουσιάστηκε ἓνα ἄσπρο ροζακὶ σταφύλι ὡς τρεῖς ὀκάδες!

«Ἄ!», ἔκαμε ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς καὶ ἔβγαλε τὸ σουγιά του καὶ τῶκοψε.

«Τὸ εἶχα κρυμμένο», εἶπε ὁ Μανόλης.

— «Αὐτὸ εἶναι νὰ τρῶς καὶ νὰ μὴν τελειώνῃ !», εἶπε κι ὁ Σωτηράκης.

Τὰ παιδιὰ κάθισαν ἀπάνω στὸν τοῖχο καὶ ἄρχισαν νὰ τρῶν τὸ ἄσπρο ροζακὶ σταφύλι.

Ἐκείνη τῆ στιγμῇ ἔφτασε κι ἡ Σοφούλα μ' ἓνα καλάθι.

«Μ' ἔστειλε ἡ μητέρα, εἶπε, νὰ τὸ γεμίσω, γιὰ νὰ τὸ πάρῃς μαζί σου στὸ ταξίδι».

«Αὐτὰ θὰ φαγωθοῦν ὥσπου νὰ πᾶμε στὴ χώρα», εἶπε ὁ Σωτηράκης. Ἐλεγε ἔτσι, γιὰτὶ ἤθελε νὰ συνοδέψῃ τὸ Μανόλη ὡς τὴ Χώρα καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ ὥσπου νὰ μπαρκάρῃ.

Γέμισαν τὸ καλάθι καὶ τὰ τρία παιδιὰ γύρισαν στὸ χωριό.

Τὸ βράδυ ὁ Μανόλης πῆγε στὸ σταῦλο καὶ ἀποχαιρέτησε τὴν Τουρκάλα καὶ τὴ Σιγανή.

Ἦστερα χαιδεψε καὶ τὴν Ἀστραπή καὶ εἶπε :
« Ἐσένα θὰ σὲ ἀποχαιρέτησω στὴ Χώρα, γιατί αὔριο θὰ μὲ πᾶς ὡς ἐκεῖ ».

Τὸ γαῖδουράκι χτύπησε τὸ πισινό τοῦ πόδι καὶ τίναξε τ' αὐτιά του.

18. Τὴν ἄλλη μέρα ἅμα χάραζε ἡ αὐγή.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὸ σπίτι τῆς κυρᾶ Λεμονιάς ἦταν γεμάτο κόσμο ὡς τὰ μεσάνυχτα. Ὅλοι πῆγαιναν νὰ κατευοδώσουν τὸ Μανόλη.

« Καλὸ ταξίδι, Μανόλη !, τοῦ ἔλεγαν, καὶ καλὴ ἐπιτυχία ἐκεῖ, πού θὰ πᾶς !

« Μὲ τὸ καλὸ νὰ τὸν δεχτῆς πάλι ! », ἔλεγαν καὶ στὴν κυρᾶ Λεμονιά.

Ἡ κυρᾶ Ἀργυρῶ μὲ τὸ Σωτηράκη κοιμήθηκαν ἐκεῖνη τὴ νύχτα στὸ σπίτι τῆς κυρᾶς Λεμονιάς.

Μόλις ὅμως πῆραν ἕναν ὕπνο ! Γιατί, πρὶν νὰ βασιλέψη ἡ Πούλια καὶ πρὶν χαράξη ἡ αὐγή, ὅλοι ἦταν στὸ πόδι.

Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἀκούονταν σ' ὅλο τὸ χωριὸ γαβγισματα σκύλων καὶ ἀνθρώπινες φωνές.

Ἦταν ἄλλοι χωριανοί, πού κατέβαιναν καὶ κείνοι στὴ Χώρα.

« Γρήγορα νὰ τοὺς προφτάσωμε ! », εἶπε ὁ Σωτηράκης.

Τὰ παιδιὰ κατέβασαν τὰ πράματα στὸ δρόμο καὶ τὰ φόρτωσαν στὴν Ἀστραπή.

Στὸ μεταξύ εἶχαν ξυπνήσει ἡ Σοφούλα κι ὁ Μιχαλάκης.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά ὡς ἐκείνη, τῆ στιγμῇ δὲ μιλοῦσε.

Ἄμα ὁμως κατάλαβε πὼς ἦρθε ἡ στιγμῇ τοῦ χωρισμοῦ. ἦταν πολὺ ἀνήσυχη.

« Μὴ βιάζεστε δὰ καὶ τόσο ! », εἶπε στὰ παιδιὰ.
« Ἡ Ἀστραπὴ τρέχει πολὺ καὶ θὰ τοὺς φτάσετε γλήγορα τοὺς ἄλλους ».

Ἦθελε νὰ βλέπη ἀκόμα τὸ Μανόλη μπροστά της, ἄς ἦταν καὶ γιὰ λίγες στιγμές.

Ὅσο καὶ νὰ ἔκανε τὴν ἀδιάφορη τὴν τελευταία στιγμῇ, δὲν τὸ κατάφερνε καὶ ὅλοι ἔβλεπαν τὴν ταραγὴ της.

Ὁ Μανόλης, γιὰ νὰ τῆς δώσει θάρρος, ἔκανε τὸ χαρούμενο καὶ γελοῦσε στὰ ψέματα.

* * *

Τώρα ξεκίνησαν. Ὁ Μανόλης ἔκαμε τὸ σταυρὸ του.

Μπρὸς πηγαίνει ἡ Ἀστοαπή. Τὴν κρατεῖ ὁ Σωτηράκης ἀπὸ τὸ καπίστρι. Πίσω ἀκολουθοῦν ὁ Μανόλης, ἡ κυρὰ Λεμονιά, ἡ κυρὰ Ἀργυρώ, καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Περπατοῦν ὅλοι χωρὶς νὰ μιλοῦν.

Ἀπ' ὅπου περνοῦν, ὅλοι ἀνοίγουν τὰ παράθυρά τους καὶ, μισοκοιμισμένοι ὅπως εἶναι ἀκόμα, εὐχονται ἀκόμα μιὰ φορὰ καλὸ ταξίδι στὸ Μανόλη.

« Φεύγεις κι ἐσύ, Σωτηράκη ! », ρωτοῦν ὕστερα.
— « Ὅχι », ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. « Πηγαίνω ὡς τὴ Χώρα. Αὔριο θὰ γυρίσω μὲ τὴν Ἀστραπὴ ».

Τώρα έφτασαν έξω από τὸ χωριό. Ἐπρεπε νὰ χωριστοῦν. Ἡ κυρὰ Λεμονιά ἔσφιξε νευρικά τὸ Μανόλη στὸ στήθος της. Ὑστερα τὸν φίλησε καὶ τοῦ εἶπε : « Πήγαινε στὴν εὐχή μου καὶ μὴ μᾶς ξεχνᾶς ! Ὁ νοῦς μου θὰ εἶναι πάντα κοντά σου ».

Ἐκανε πὼς χαιρόταν καὶ μιὰ στιγμή εἶπε μάλιστα στὸ Μανόλη : « Νὰ δῆς τί μεγάλος κύριος θὰ γίνης ἐσύ ! » καὶ γελοῦσε.

Ὁ Μανόλης τῆς φίλησε τὸ χέρι. Ὑστερα φίλησε καὶ τὴ Σοφούλα καὶ τὸ Μιχαλάκη. Ἡ Σοφούλα κρατοῦσε τὴ μητέρα της ἀπὸ τὸ φουστάνι κι ἔκλαιγε.

Τὴν τελευταία στιγμή ὁ Μιχαλάκης τοῦ παράγγειλε νὰ τοῦ στείλῃ ἓνα σιδηρόδρομο ἀπὸ κείνους, ποὺ σφυρίζουν καὶ βγάζουν καὶ καπνό.

« Καλά », εἶπε ὁ Μανόλης. Ὑστερα γύρισε καὶ εἶδε ἀκόμα μιὰ φορά τὴ μητέρα του. Ἐκείνη τοῦ χαμογέλασε.

Ἀποχαιρέτησε καὶ τὴν κυρὰ Ἀργυρῶ κι ἔτρεξε κοντά στὸ Σωτηράκη.

Χωρίστηκαν !

Εἶχε ξημερώσει πιά. Ἡ κυρὰ Λεμονιά, ἀκίνητη, βλέπει τὰ παιδιά ποὺ φεύγουν. Ὅσπου μπῆκαν στὸν ἄλλο δρόμο.

Τὴν τελευταία στιγμή γύρισε ὁ Μανόλης καὶ εἶδε πίσω. Ἡ μητέρα του τὸν χαιρέτησε μὲ τὸ μαντίλι. Χαιρέτησε καὶ κεῖνος. Ὑστερα μπῆκε στὸν ἄλλο δρόμο καὶ χάθηκε.

* * *

« Πᾶμε! », εἶπε ἡ κυρά 'Αργυρῶ κι ἔκαμε νὰ γυρίση.

Ἡ κυρά Λεμονιά ὅμως ἔμενε ἀκίνητη στὴ θέση της.

Ἡ κυρά 'Αργυρῶ γύρισε καὶ τὴν εἶδε. Θεέ μου, τί πρόσωπο ἦταν ἐκεῖνο! Κερὶ μοναχό! Τὰ μάτια της εἶχαν πεταχτῆ ἔξω!

Ἡ κυρά 'Αργυρῶ τῆς εἶπε πάλι: « Δὲν πᾶμε, κυρά Λεμονιά; ». Ἐκείνη ὅμως δὲν ἄκουε τίποτα.

Τώρα ἄρχισε νὰ τρέμη ὅλο της τὸ σῶμα. Τὰ χεῖλια της καὶ τὰ μάτια της πετοῦσαν σὰν νὰ τοὺς περνοῦσες ἠλεκτρισμό. Ἄρχισε νὰ βγάζη καὶ στεναγμούς. Τὸ στῆθος της ἀνεβοκατέβαινε.

Ἡ κυρά 'Αργυρῶ φοβήθηκε καὶ πῆγε νὰ τὴν κουνήσει λίγο μὲ τὸ χέρι της. Μὰ κείνη τὴν ὥρα ἡ κυρά Λεμονιά ἔγειρε στὴν ἀγκάλη της. Εἶχαν σκοτεινιάσει τὰ μάτια της καὶ τῆς εἶχε ἔρθει πάλι λιγοθυμιά.

« Ἐφυγε! », εἶπε, ἅμα ἤρθε στὸν ἑαυτό της καὶ ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια της.

19. Ὁ ἀποχωρισμός.

Φουροτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκωθῆκαν τὰ βουνά!
Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά.

Καὶ ἡ δόλια μου ἡ ματιὰ θολή.

Παιδί μου, ὦρα σου καλή.

Εἶν' ἡ καρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου πα-
[γωνιά !

Σαλεύει ὁ νοῦς μου σὰν δεντρί, πού στέκει ἀντίκρι
[στὸ χιονιά,

Καὶ εἶναι ξέβαθο πολύ.

Παιδί μου, ὦρα σου καλή.

Βοῦίζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τῆ βοή.
Ξεράθησαν τὰ χεῖλη μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή.

Σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλί,

Παιδί μου, ὦρα σου καλή.

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μας, καταραμένη ξενητεία.
Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ
[φωτιά.

Καὶ πίνομε τόση χολή

ὅταν τοὺς λέμ' « ὦρα καλή ».

20. Ὁ Μανόλης μπαρκάρει.

Σὲ λίγη ὦρα τὰ παιδιὰ πρόφτασαν τοὺς ἄλλους
χωριανούς.

Ὁ Μανόλης ἦταν καβάλα στὸ γαϊδουράκι καὶ
πίσω πήγαινε μὲ τὰ πόδια ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀρ-
γυρῶς καὶ φώναζε: « Ἀαά ! Ἰὺ, Ἀστραπή ! » Τὸ
γαϊδουράκι ἔβαζε τὰ δυνατὰ του Ὁ Μανόλης ἔσκυ-
βε κάπου κάπου καὶ τοῦ χάϊδευε τὸ λαϊμό.

Ἄμα ἐνώθησαν ὅλοι μαζί, ἄρχισαν τὶς ιστορί-
ες. Ὁ καθένας ἔπρεπε νὰ πῆ μιὰ ἀστεία ἱστορία

"Έτσι θά ἔφταναν στή Χώρα χωρίς νά καταλάβουν τὸ δρόμο.

Τελείωσαν ὅμως οἱ ἱστορίες καὶ δὲν εἶχαν φτάσει ἀκόμα. Φαινόταν μόνο ἀπὸ μακριὰ ἡ Χώρα, μὲ τὸ μεγάλο τῆς λιμάνι καὶ τὴ μεγάλη τῆς Μητρόπολη, ξαπλωμένη στὸν κάμπο. Μέσα στὸ λιμάνι ξεχώριζαν καὶ μερικὰ βαπόρια. Αὐτοὶ ὅμως βρίσκονταν ἀκόμα μακριὰ, ἀπάνω στὰ τετράψηλα βουνά.

"Ἀρχισαν τότε τὰ τραγούδια. Στὴν ἀρχὴ τραγουδοῦσαν ὅλοι μαζί. Ὑστερα ὅμως ἔπαψαν οἱ ἄλλοι καὶ τραγουδοῦσε μοναχὸς τοῦ ὁ Σωτηράκης.

Τώρα ἦταν καὶ καβάλα καὶ τοῦ ἐρχόταν πρὸ βολικά. Ὁ Μανόλης περπατοῦσε.

Ὁ Σωτηράκης εἶπε πολλὰ τραγούδια. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ εἶπε καὶ τοῦτα:

Πικρὸ φαρμάκι ὁ χωρισμός, πικρὰ θά χωριστοῦμε,
τὰ χρόνια μέρες νά γενοῦν, ταχιά νά σέ δεχτοῦμε.

Τὰ χελιδόνια ἂν φεύγουνε, πίσω γυρίζουν πάλι,
ἔτσι καὶ σὺ νά ξαναρθῆς σέ τοῦτο τὰκρογιαλί.

Ἡ ξενιτειὰ ἔχει βάσανα, μὰ σὺ νά μὴν τὰ νιώσης,
κι ἂν μᾶς ξεχάσης μιὰ στιγμή, πάλι νά μετανιώσης.

Ὅθε περνᾶς κι ὅθε διαβῆς, ν' ἀνθοβολοῦν οἱ ροῦγες,
καὶ νά μοῦ στέλνης γράμματα σ' ἑνὸς πουλιοῦ φτε-
[ροῦγες.

Τάσήμι και τὸ μάλαμα δὲν εἶν' μεγάλο πράμα,
ὅσο ἀπὸ τὸ σπίτι σου στὴν ξενιτιὰ ἓνα γράμμα.

Σὰν θὰ γυρίσης, τάλογο ποὺ θάρθη νὰ σὲ πάρη,
νάχη ἀσημένια πέταλα καὶ χρυσοχαλινάρι.

Καὶ κεῖνο τὸ καράβι σου νάχη κατάρτι οὐράνιο,.....
νάχη πανιὰ μεταξωτὰ κι ἄγγελο καπετάνιο.

Ὁ Σωτηράκης εἶχε διάθεση. Ἡ φωνή του ἀντι-
βούιζε στὰ γύρω βουνά.

Ὅλοι, ποὺ τὸν ἄκουαν, ἀποροῦσαν.

«Καλέ, γιὰ ἀκοῦτε, ἔλεγαν, τί ὠραῖα τραγου-
δάκια, ποὺ λέει τὸ κουτσοδαιμόνιο! Καὶ τί φωνή!
Καμπάνα!»

Ἐφτασαν στὴ Χώρα. Τὰ παιδιὰ τὴν ἤξεραν
καὶ ἀπὸ ἄλλες φορές.

Ἀμέσως πῆγαν σ' ἓνα χάνι, ξεφόρτωσαν κι ἔ-
δωσαν χόρτο στὸ γαῖδουράκι νὰ φάη.

Ἦστερα ἔτρεξαν στὴν προκουμαία καὶ ρώτησαν
πότε φεύγει τὸ βαπόρι γιὰ τὸν Πειραιά. Ἐφευγε
ἔστερα ἀπὸ δυὸ ὄρες.

Ὁ Μανόλης ἔπρεπε νὰ μπῆ στὸ πλοῖο.

Ἀμέσως τὰ παιδιὰ ἔτρεξαν στὸ χάνι, πῆραν
τὸ μπαουλάκι καὶ γύρισαν πάλι στὴν προκουμαία,
κοντὰ στὸ τελωνεῖο.

Ὁ Μανόλης, πρὶν φύγη ἀπὸ τὸ χάνι, χαῖδεψε
στὸ κεφάλι τὴν Ἀστραπή.

«Βάρκα δῶ!», φώναζε ἓνας βαρκάρης ἑτοιμος,
μὲ τὰ κουπιὰ στὰ χέρια.

«... 'Η βάρικα σιγά σιγά πηγαίνει μακρότερα. 'Ο Μανόλης είναι έρθιος και βλέπει αδιάκοπα τὸ Σωτηράκη».

Τὰ παιδιά τοῦ ἔδωσαν τὸ μπαουλάκι. Ὑστερα ἀποχαιρετίστηκαν.

Ὁ Μανόλης ἔβαλε τὸ χέρι του στὸν ὄμο τοῦ Σωτηράκη καὶ ἔσκυψε καὶ τὸν φίλησε. « Ἄντιο, Σωτηράκη! καὶ μὲ τὸ καλὸ ν' ἀνταμώθοῦμε! », τοῦ εἶπε.

Ὁ Σωτηράκης εἶπε μόνο: « Στὸ καλὸ! καλὸ ταξίδι! ». Δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ πῆ περισσότερα! Οὐτε καὶ γιὰ ἀστεῖα δὲν εἶχε ὄρεξη ἐκείνη τῆ στιγμῆ. Φαινόταν ὠχρὸς καὶ τὰ μάτια του ἦταν βουρκωμένα.

« Γρήγορα, ἀφεντικό! », φώναξε ὁ βαρκάρης.

Ὁ Μανόλης πήδησε μέσα στὴ βάρκα καὶ κείνη ξεκόλλησε ἀπὸ τὴν προκυμαία.

Νά, ἓνα βῆμα μόνο τοὺς χωρίζει! Τοῦ Σωτηράκη τοῦ ἐρχόταν νὰ δώση ἓνα πήδημα, ἀπὸ κείνα τὰ καλά, πού ἤξερε ἐκεῖνος νὰ δίνει, καὶ νὰ μπῆ στὴ βάρκα. Φοβόταν μόνο μὴν πέση στὴ θάλασσα καὶ τότε θὰ τὸν περιγελοῦσε ὁ κόσμος.

Ἡ βάρκα σιγὰ σιγὰ πηγαίνει μακρύτερα. Ὁ Μανόλης εἶναι ὄρθιος καὶ βλέπει ἀδιάκοπα τὸ Σωτηράκη.

Καὶ ὁ Σωτηράκης στεκόταν ἀκίνητος στὴ θέση του καὶ παρακολουθοῦσε μὲ τὸ μάτι τὴ βάρκα.

Μισὴ ὥρα ἔμεινε ἀκόμα τὸ πλοῖο μέσα στὸ λιμάνι.

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Μανόλης στεκόταν στὴν πλώρη τοῦ πλοίου καὶ ἔβλεπε ἔξω τὸ Σωτηράκη.

Ἐκεῖνος στεκόταν ἀκόμα ἀκίνητος στὴ θέση του.

Ἐξαφνα ἀκούστηκαν τρεῖς σφυριξιές. Τὸ πλοῖο σήκωσε τὴν ἄγκυρα καὶ ξεκίνησε. Τὴν τελευταία στιγμῆ ὁ Μανόλης χαιρέτησε μὲ τὸ μαντίλι

του τὸ Σωτηράκη. Τοῦ φώναξε καὶ μὲ τὴν πιὸ δυνατὴ
του φωνή: « Καλὴ ἀντάμωση! », ποῦ τὲ ἄκουσαν
ὅλοι στὴν προκυμαία.

Καὶ ὁ Σωτηράκης εἶχε βγάλει τὸ μαντίλι του
καὶ τὸ κουνούσε στὸν ἀέρα ὥσπου βγῆκε τὸ πλοῖο
ἀπὸ τὸ λιμάνι.

Ἦστερα γύρισε νὰ φύγη. Κεῖνῃ τὴν ὥρα εἶδαν
μερικοὶ πὼς ἔσκυψε τὸ κεφάλι του καὶ σκούπισε τὰ
μάτια του μὲ τὸ μαντίλι.

21. Τὸ ταξίδι.

Τὸ πλοῖο ἀφήνει πίσω του τὸ νηοὶ καὶ βγαίνει στὸ πέλαγος. Ὁ θόρυβος τῶν μηχανῶν ἀκούεται μονότονα μέσα στὴ βοή τῶν κυμάτων.

Ὁ Μανόλης βρῆκε κάτι ἄλλους πατριῶτες, ποὺ ταξίδευαν καὶ κείνοι γιὰ τὸν Πειραιᾶ κι ἔβαλε τὸ μπαουλάκι του κοντά τους.

Ἦστερα ἀνέβηκε στὸ κατὰστρωμα. Ἀκούμπησε στὰ σιδερένια κάγκελα τοῦ πλοίου κι ἔβλεπε τὸ νησί, ποὺ ὅλο κι ἔφευγε μακρύτερα.

Τώρα περνοῦν ἔξω ἀπὸ τὴ Βολισσό, μακριὰ ὅμως.

Ὁ Μανόλης διάκρινε τὸ κάστρο στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Ἀπὸ τὸ χωριὸ δὲ μπορούσε νὰ διακρίνη τίποτε Μόνο κάτι εἶδε νὰ ἀσπρίζη στὴ μέση τοῦ βουνοῦ.

Τὸ πλοῖο ἀπομακρύνεται περισσότερο. Τώρα μόλις ξεχωρίζουν οἱ ψηλότερες κορφές τοῦ νησιοῦ σὰν σύννεφα στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Ἐπειτα χάθηκαν κι αὐτές.

Ἀπάνω οὐρανὸς καὶ κάτω θάλασσα! Καὶ γύρω θάλασσα! Ὅπου ἔστρεφε τὸ μάτι του ὁ Μανόλης μόνο ἀτελείωτη θάλασσα ἔβλεπε.

Κείνη τὴν ὥρα βασίλευε κι ὁ ἥλιος. Κόκκινος κόκκινος καὶ ὀλοστρόγγυλος βυθιζόταν μέσα στὴ θάλασσα. Γύρω του ὁ οὐρανὸς εἶχε κάτι χρώματα. πού ἔμοιαζαν μὲ φλόγες.

Καὶ μέσα στὸ πλοῖο ὅλα φαίνονταν κοκκινωπὰ καὶ ὅλα γυάλιζαν.

Γύρω παντοῦ ἦταν σιωπὴ ! Ὁ ἄνεμος εἶχε πάψει. Μόνο μιὰ κουφὴ βοή ἔβγαине ἀπὸ τὰ κύματα, ἀνακατωμένη μὲ τὸ τὰκ-τοῦκ τῶν μηχανῶν.

Ὁ Μανόλης στεκόταν κι ἔβλεπε τὸ ἡλιοβασίλεμα. Ἐβλεπε πολὺ ὥρα. Κι ἐκεῖ, πού ἔβλεπε, τοῦ ἤρθε στὸ νοῦ ὁ πατέρας του. Τὸν φανταζόταν πῶς θὰ πάλευε μὲ τὰ κύματα στὶς τελευταῖες του στιγμές.

Γιὰ μιὰ στιγμή μάλιστα ἤθελε νὰ ἰδῆ τὴ θάλασσα ἀγριεμένη.

Πιθυμοῦσε νὰ ἀρχίσῃ ἓνας ἀέρας δυνατός, πού νὰ σηκώνῃ βουνὰ τὰ κύματα καὶ νὰ φέρνουν καβάλα τὸ πλοῖο.

Τότε θᾶβλεπε καλύτερα τὸν πατέρα του μὲ τὴ φαντασία του.

Εἶχε νυχτώσει πιά ! Ὁ Μανόλης ἔφαγε λίγο ψωμὶ καὶ τυρὶ καὶ ἀποκοιμήθηκε κοντὰ στὸ μπαουλάκι του μὲ τὴν ἐνθύμηση τοῦ πατέρα του.

Ἄμα ξύπνησε τὸ πρωὶ τὸ πλοῖο βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὸν Πειραιά.

22. «Μανόλη ! πού εἶσαι;»

Ὁ Μανόλης ἀνέβηκε πάλι στὸ κητάστρωμα.

Τὸ πλοῖο ἔμπαινε τῶρα μέσα στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Ἀμέτρητα πλοῖα μέσα στὸ λιμάνι ! Ὁ Μα-

Ὁ Προστάτης τοῦ σπιτιοῦ

5

νόλης είδε και μερικά με τρεῖς καπνοδόχους και θυμήθηκε τόν κύριο Χαρίλαο.

Γύρω και πέρα από τὸ λιμάνι ἀπλωνόταν ἡ πόλη. Τόσο ψηλά σπ.τια δὲν εἶχε δῆ ἀκόμα ὁ Μανόλης. Μετροῦσε τὰ πατώματα ἀπὸ τις σειρὲς τὰ παράθυρα. Ἄλλο εἶχε τρία και ἄλλο τέσσαρα.

Ἦταν και μερικά στὴν προκουμαία. πὺ εἶχαν πέντε και ἕξι. Ὁ Μανόλης βρῆκε, πὺς μερικά ἦταν πολὺ πῖο ψηλά ἀπὸ τὸ καμπαναριὸ τῆς Παναγιᾶς στὴ Βολισσό.

«Φοῦντο !», φώναξε ὁ καπετάνιος.

Τὸ πλοῖο ἔρριξε τὴν ἄγκυρα.

Στὴ στιγμή τὸ περικύκλωσαν ἀμέτρητες βάρκες. Οἱ βαρκάρηδες, με τὰ κουπιά στὰ χέρια φώναζαν : « Βάρκα δῶ ! Ποιὸς εἶναι γιὰ ἔξω ; »

Ὁ Μανόλης ἔβλεπε ἀκόμα τὴν πόλη.

«Αὐτὸς εἶναι ὁ Πειραιάς ;», ρώτησε ὕστερα ἕνα πατριώτη του.

—«Ναί !», ἀπάντησε κεῖνος.

—«Μεγάλη και ὁμορφη πόλη !», εἶπε ὁ Μανόλης.

—«Κι ἀκόμα, πὺ νὰ δῆς τὴν Ἀθήνα ! Θὰ σοῦ φύγη ὁ νοῦς σου !»

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τις βάρκες : « Μανόλη ! Μανόλη ! ».

Ὁ Μανόλης ξαφνίστηκε. « Εἶχε γοῦστο νὰ φωνάζη ἐμένα ! », συλλογίστηκε. Ἐτρεξε στὴν ἄκρη τοῦ πλοίου και εἶδε κάτω τις βάρκες. Μέσα σὲ μιὰ στεκόταν ὄρθιος, με τὸ καπέλο στὸ χέρι. ἕνας κοντὸς μεσόκοπος, πὺ φώναζε κι ἔβλεπε ἀπάνω στὸ πλοῖο.

«Ὁ μπάρμπα μου ὁ Γιάννης !», εἶπε μέσα του ἀμέσως ὁ Μανόλης καὶ ἄρχισε νὰ φωνάζη : « Μπάρμπα Γιάννη ! Μάρμπα Γιάννη ! ». Ἦταν ὁ κύρ Γιάννης, ὁ ἄντρας τῆς κυρᾶ Καλλιόπης, ποῦ ἔμενε στὴν Ἀθήνα.

— «Μανόλη ! ποῦ εἶσαι ;», φώναξε πάλι ὁ κύρ Γιάννης.

— «Ἐδῶ, μπάρμπα Γιάννη ! Ἐδῶ !», ἄρχισε νὰ τοῦ φωνάζη ὁ Μανόλης καὶ νὰ τοῦ κουνᾷ τὰ χέρια.

Ὁ κύρ Γιάννης τὸν εἶδε : «Ἐλα στὴ σκάλα !», τοῦ φώναξε καὶ εἶπε καὶ στὸ βαρκάρη νὰ πλησιάσῃ στὴ σκάλα τοῦ πλοίου.

Σὲ λίγο ὁ Μανόλης πηδοῦσε στὴ βάρκα, ποῦ ἦταν ὁ κύρ Γιάννης.

«Καλωσόρισες !», τοῦ εἶπε ὁ θεῖος του, «καὶ ζωὴ σὲ λόγου σου !»

Ἡ βάρκα τράβηξε γιὰ ἔξω.

«Μεγάλωσες βλέπω. Κοτζάμ' παλλικάρι ἔγινες !», τοῦ εἶπε ὁ κύρ Γιάννης.

«Ἐμένα μὲ θυμᾶσαι καθόλου ;», τὸν ρώτησε.

— «Πῶς ! Πόσα χρόνια εἶναι, ποῦ ἦσουν κάτω ;», ἀπάντησε ὁ Μανόλης.

— «Πῆρα τὸ γράμμα σας », εἶπε ὕστερα ὁ κύρ Γιάννης, «καὶ κατέβηκα νὰ σὲ παραλάβω ».

Ἐπειτα ἄρχισε νὰ τὸν ρωτᾷ : «Τί γίνονται κάτω στὴν πατοίδα ; Ὅλοι καλά ; Τί γίνεται ἡ μητέρα σου ; Πῶς πῆγε φέτος ἡ χρονιά ; Ἐβρεξε, ἔβρεξε ;».

Τὸν ρωτοῦσε καὶ ἄλλα καὶ ὁ Μανόλης τοῦ ἀπαντοῦσε σὲ ὅλα.

« Σία ! », φώναξε ὁ βαρκάρης καὶ ἡ βάρκα σταμάτησε.

Ὁ κύρ Γιάννης καὶ ὁ Μανόλης βγῆκαν ἔξω στὴν προκυμαία.

23. Στὸ σιδηρόδρομο γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Ἀμάξια, καὶ κάρρα, κάρρα καὶ αὐτοκίνητα, αὐτοκίνητα καὶ τράμ ἔβλεπε ὁ Μανόλης μπροστά του !

Ὅλα ἔτρεχαν ἀπάνω κάτω στὴν προκυμαία.

Καὶ κόσμος ! Κόσμος ! Νὰ σαστισῆς !

Ὁ Μανόλης ἔβλεπε καὶ ἀποροῦσε ὅσον κόσμος δὲν ἔβλεπε στὴ Βολισσὸ οὔτε τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς.

« Πᾶμε τώρα ! », τοῦ εἶπε ὁ κύρ Γιάννης « καὶ αὐτὰ θὰ τὰ χορτάσῃς.

» Σὲ λίγον καιρὸ μάλιστα δὲ θὰ σοῦ κάνουν καμιά ἐντύπωση».

Προχώρησαν στὸ σταθμὸ τοῦ σιδηρόδρομου.

Ἀγόρασαν εἰσιτήρια καὶ μπῆκαν στὸ σιδηρόδρομο.

« Ποῦ θὰ πᾶμε τώρα, μπάρμπα Γιάννη ; », ρώτησε ὁ Μανόλης.

— « Στὸ σπίτι, στὴν Ἀθήνα, ποῦ ἄλλοῦ ; », ἀπάντησε ὁ κύρ Γιάννης.

« Του τού ! », ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ καὶ ὁ σιδηρόδρομος ξεκίνησε. Ἐτρεχε τόσο πολὺ, ποῦ ὁ Μανόλης φοβήθηκε καὶ πῆγε νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὴ θέση του.

« Κάτσε ! », τοῦ εἶπε ὁ κύρ Γιάννης. « Μὴ φοβᾶσαι ! »

Ὁ Μανόλης ἔσκυψε νὰ δῆ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τὰ σπίτια, τὰ δέντρα καὶ οἱ στύλοι τοῦ τηλεγράφου πετοῦσαν κι ἔφευγαν.

« Αὐτὸς φεύγει σὰν ἀστραπή ! », συλλογίστηκε ὁ Μανόλης. « Ἡ δική μας Ἀστραπή, στὴ Βολισσό, δὲν εἶναι τίποτα μπροστὰ σ' αὐτό ».

Ἐφτασαν στὴν Ἀθήνα ! Ἄμα βγῆκαν ἀπὸ τὸ σταθμό, ὁ Μανόλης στάθηκε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ὁ κόσμος τὸν εἶχε ξαφνίσει.

Ἐδῶ ἦταν κόσμος ! Ἐδῶ ἦταν αὐτοκίνητα καὶ ἀμάξια ! Ὁ Πειραιᾶς δὲν ἦταν τίποτα μπροστὰ στὴν Ἀθήνα.

Ἐπειτα τὰ σπίτια. Θεέ μου, τί σπίτια ἦταν ἐκεῖνα ! Παλάτια μοναχά !

Οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἔτρεχαν ἀπάνω κάτω χωρὶς νὰ μιλῆ οὔτε νὰ βλέπη ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἦταν σὰν ξένοι ἀναμεταξὺ τους.

Ὁ Μανόλης σκέφτηκε πὼς στὴ Βολισσό ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι γνωστοὶ ἀναμεταξὺ τους καὶ ὅλοι χαιρετιοῦνται. Ἐδῶ ἦταν ὅλοι ξένοι καὶ ἀδιάφοροι. Καὶ ὁ ἴδιος ἦταν ξένος ἀνάμεσα σὲ ξένους ! Φαινόταν κιόλας πὼς ὁ νοῦς του ἦταν ἀκόμα στὴ Βολισσό.

Ἐστρίψαν στὸ δρόμο ἀριστερὰ καὶ πῆγαν ὁλοῖσια στὸ σπίτι τῆς κυρᾶ Καλλιόπης.

24. Στὸ σπίτι τῆς κυρᾶ Καλλιόπης.

Ἡ κυρὰ Καλλιόπη καὶ ἡ κόρη της, ἡ Δημητρούλα, τοὺς περίμεναν στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ.

Μόλις τοὺς εἶδαν ἀπὸ μακριὰ νὰ ἔρχονται, ἔτρεξαν νὰ τοὺς προαπαντήσουν.

« Τὸν ἔφερα εἶπε! », ὁ κύρ Γιάννης, « μὰ εἶδα κι ἔπαθα νὰ τὸν γνωρίσω ».

« Καλωσόρισες! », τοῦ εἶπαν οἱ γυναῖκες καὶ τὸν φίλησαν.

Ἡ κυρὰ Καλλιόπη ἤθελε νὰ τὸν σηκώσῃ νὰ τὸν πάη ὡς τὸ σπίτι, μὰ ὁ Μανόλης δὲν τὴν ἄφησε. Ἔλεγε, πῶς δὲν ἦταν πιά παιδάκι νὰ τὸν σηκώσουν.

Ἡ Δημητρούλα τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μπῆκαν στὸ σπίτι.

Ὁ καφές ἦταν ἕτοιμος.

« Ἔλα, Μανόλη! », εἶπε ἡ κυρὰ Καλλιόπη, « κάτσε νὰ φᾶς λίγο. Ἐσὺ θὰ εἶσαι ἀποσταμένος ἀπὸ τὸ ταξίδι ». Ὑστερα τοῦ εἶπε : « Ἐδῶ πού ἦρθες, νὰ ξέρης πῶς εἶσαι ὅπως στὸ σπίτι σας. Ἐμεῖς θὰ σὲ ἔχουμε σὰν παιδί μας ».

Ἡ Δημητρούλα τὸν ἔβλεπε χωρὶς νὰ μιλῇ.

« Καλέ, γιὰ δέστε πῶς μεγάλωσε! », εἶπε ὕστερα.

« Ἐγινε πιά παλλικάρι ! Σὰν χτὲς μοῦ φαίνεται πῶς ἦταν, πού τὸν ἔβλεπα μὲ τὶς ποδιές !

» Θυμᾶστε, πού ἐρχόταν στὸ σπίτι, ἅμα ἤμαστε στὴ Βολισσό, καὶ ἔλεγε : « Σεία Καγιόπη, ἐγὼ σέλω καῦδια ; » καὶ γελοῦσε.

— « Οἱ μικροὶ μεγαλώνουν γλήγορα! », ἔλεγε καὶ ὁ κύρ Γιάννης, « δὲν τὸ ξέρεις ; »

Σὲ λίγο ἔφτασε κι ὁ Στέλιος, ὁ γιὸς τῆς κυρὰ Καλλιόπης, ἀπάνω κάτω εἴκοσι χρονῶν. Ἦταν γυρολόγος. Πουλοῦσε πανιὰ στοὺς δρόμους.

Ἄφησε τὸ μπόγο στὴν αὐλὴ καὶ μπῆκε μέσα στὸ σπίτι.

«Ἦρθε τὸ ξαδερφάκι ;», εἶπε. «Ἐ, καλῶς τὰ δεχτήκαμε. Καλωσόρισες, Μανόλη!»

Ὁ Μανόλης σηκώθηκε καὶ τὸν χαιρέτησε.

«Βλέπω, μεγάλωσες», εἶπε ὁ Στέλιος καὶ τοῦ χτύπησε ἑλαφρὰ τὸν ὦμο.

«Τὸ εἶπα κι ἐγώ», εἶπε ἡ Δημητρούλα.

Ἔστερα ὁ Μανόλης κοιμήθηκε λίγο, γιὰ νὰ ξεκουραστῇ.

25. Οἱ πατριῶτες.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὸ σπίτι τῆς κυρᾶ Καλλιόπης γέμισε ἀπὸ πατριῶτες, ποὺ ἔμεναν στὴν Ἀθήνα. Πῆγαν ὅλοι νὰ καλωσορίσουν τὸ Μανόλη, τὸ γιὸ τοῦ συχωρεμένου τοῦ καπετὰν Βαγγέλη.

Ἄμα μαζεύτηκαν ἐκεῖ, ἄρχισαν νὰ μιλοῦν γιὰ τὰ πράγματα τῆς πατρίδας. Μιλοῦσαν γιὰ τὰ χωράφια, γιὰ τὸ νερὸ τοῦ χωριοῦ, γιὰ τὶς ἐκκλησίες. Ἔστερα μερικοὶ ρώτησαν τὸ Μανόλη: «Ἐσὺ τώρα, Μανολάκη, τί θὰ κάμης ἐδῶ ;»

—«Ἦρθα νὰ πιάσω δουλειά», ἀπάντησε ὁ Μανόλης.

—«Σὲ τί δουλειὰ θὰ πᾶς ;», τὸν ρώτησαν πάλι.

—«Δὲν ξέρω ἀκόμα. Ὅ,τι δουλειὰ καὶ νὰ εἶναι, δὲ μὲ μέλει», ἀπάντησε πάλι ὁ Μανόλης.

«Θὰ τὸν πάρω ἐγὼ μαζί μου καὶ θὰ τὸν κάμω σ' ἓνα δυὸ μῆνες ξεφτέρι!», εἶπε ὁ Στέλιος κι ἔβλεπε τὸ Μανόλη χαμογελώντας.

—«Δὲν εἶναι τὸ παιδὶ ἀκόμα γιὰ γυρολόγος», εἶπε ὁ κύριος Γιάννης. «Ἐπειτα, γιὰ νὰ γίνῃ γυρολόγος πρέπει νὰ ἔχη καὶ χρήματα.»

» Γι' αὐτὸ ὁ Μανόλης πρέπει νὰ πιάσῃ μιὰ δουλειά, πού νὰ ἔχῃ σίγουρο μεροκάματο, ἄς εἶναι καὶ λίγο ».

« Δὲν εἶχε τὴν τύχη νὰ ζῆ ὁ πατέρας του ! Ὁ καπετὰν Βαγγέλης εἶχε μεγάλους σκοποὺς γιὰ τὸ Μανόλη », ἄρχισε νὰ λέῃ ἕνας πατριώτης. Μὰ ὁ κύρ Γιάννης τοῦ δάγκωσε ἀμέσως τὰ χεῖλια καὶ τοῦ ἔκαμε νόημα νὰ πάψῃ. Ὑστερα εἶπε : « Ἐ, αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος ! Φτάνει, πού ὁ Μανόλης εἶναι καλὸ παιδί ».

Εἶπαν καὶ ἄλλα πολλὰ κι ἔμειναν ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα. Ἄμα ἔφυγαν οἱ πατριῶτες καὶ ἔμειναν μόνοι, εἶπε ὁ κύρ Γιάννης στὸ Μανόλη : « Ἐκουράσου τώρα μιὰ δυὸ ἡμέρες καὶ ὕστερα θὰ βγοῦμε νὰ σοῦ βροῦμε δουλειά ».

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ κύρ Γιάννης ἔγραψε γράμμα στὴν κυρὰ Λεμονιά στὴ Βολισσὸ καὶ τῆς ἔγραφε πῶς ὁ Μανόλης ἔφτασε καλά.

26. Ἕνας περίπατος μέσα στὴν Ἀθήνα.

Πρῶι πρῶι τὴν ἄλλη μέρα ὁ Στέλιος τοιμάστηκε γιὰ νὰ βγῆ στὴ γύρα.

« Μὲ παίρνεις καὶ μένα μαζί; », ρώτησε ὁ Μανόλης.
— « Ἐλα ! », τοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ὁ Μανόλης σηκώθηκε ἀμέσως. πλύθηκε καὶ ντύθηκε στὴ στιγμή.

Ἄμα βγῆκαν στὸ δρόμο, ὁ Στέλιος στάθηκε μιὰ στιγμή.

« Ἐσὺ τώρα ἔρχεσαι μαζί μου, γιὰ νὰ δῆς τίς ὁμορφιές τῆς Ἀθήνας », εἶπε στὸ Μανόλη.

— «Ναί!» ἀπάντησε ὁ Μανόλης. «Θέλω νὰ δῶ ἂν εἶναι ὅπως μᾶς τις ἔλεγε ὁ κύριος Χαρίλαος, ὁ δάσκαλός μας».

— «Τότε ν' ἀλλάξω τὸ δρομολόγιό μου», εἶπε ὁ Στέλιος καὶ προχώρησε.

Ἄμα μπῆκαν στὸν ἄλλο δρόμο, ὁ Στέλιος ἄρχισε νὰ φωνάζη: «Ζεφύρια. τσίτια, λινά! Σεντόνια, τραπεζομάντιλα!»

Ἦστερα ἔπαυε καὶ σὲ λίγο ἄρχιζε πάλι: «Λινὰ γιὰ πουκάμισα, λινὰ γιὰ φορέματα!»

Κρατοῦσε κι ἓνα καμπανάκι στὸ χέρι καὶ τὸ χτυποῦσε.

Ὁ Μανόλης δὲ χόρταινε νὰ βλέπη τὰ μεγάλα καὶ ψηλὰ σπίτια καὶ τοὺς φαρδιοὺς δρόμους.

Ἦταν τόσο φαρδιοὶ καὶ τόσο ἴσοι καὶ καλά στρωμένοι, πὺ μποροῦσε νὰ περπατῆς καὶ μὲ κλεισμένα μάτια!

Τώρα θυμῆθηκε κι ἐκεῖνο, πὺ ἔκουε στῆ Βολισσά, πὺς καὶ γάλα ἂν σοῦ χυθῆ σὲ τέτοιους δρόμους, μπορεῖς νὰ τὸ μαζέψης.

Ἐκεῖ, πὺ περπατοῦσαν βγῆκαν σὲ μιὰ πλατεία. Αὐτὴ ἡ πλατεία ἦταν στρογγυλὴ καὶ ἦταν εἰκοσιφορὲς τὰν τὴν πλατεία τῆς Παναγιᾶς στῆ Βολισσό!

Στῆ μέση τὴν πλατείας ἦταν ἓνας κῆπος καὶ μέσα στὸν κῆπο ἦταν λογιῶν λογιῶν δέντρα καὶ λουλούδια, πὺ μοσχομύριζαν τὸν ἀέρα.

Πύρω ἀπὸ τὴν πλατεία ἦταν ἐκεῖνα τὰ ὄμορφα σπίτια. τὰ μεγάλα καὶ μπογιατισμένα, πὺ δὲ χόρταινες νὰ τὰ βλέπης!

Ὁ Μανόλης τὰ ἔβλεπε καὶ συλλογιζόταν : « Τί ἄνθρωποι νὰ κάθωνται σὲ τέτοια σπίτια ! »

Ἀμέτρητα αὐτοκίνητα καὶ ἀμάξια καὶ κάρρα πήγαιναν καὶ ἔρχονταν. Ἄν πῆς καὶ γιὰ τράμ, τὸ ἓνα ἔφευγε καὶ τὸ ἄλλο ἔρχόταν.

Ἦστερα μπῆκαν σ' ἓνα μεγάλο δρόμο. Ἀπὸ τὸ ἓνα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, στὰ πεζοδρόμια, πεοπατοῦσαν ἀμέτρητοι ἄνθρωποι.

Κι ἦταν τόσο πυκνοί, πού ὁ ἓνας σκουντοῦσε τὸν ἄλλο γιὰ νὰ περάσῃ !

Στὴ μέση τοῦ δρόμου περνοῦσαν τὰ αὐτοκίνητα καὶ τ' ἀμάξια. Ἦταν τόσο πολλά, πού γιὰ νὰ περάσῃς ἀπὸ τὸ ἓνα πεζοδρόμιο στὸ ἄλλο, ἔπρεπε νὰ περιμένῃς ὄρα πολλή γιὰ νὰ λευθερωθῇ ὁ δρόμος.

Στὸ δρόμο αὐτὸ ἦταν τὰ ψηλότερα σπίτια καὶ τὰ ὠραιότερα καταστήματα. Ὁ Μανόλης ἔβλεπε τίς βιτρίνες τους καὶ θαύμαζε.

Σὲ μιὰ βιτρίνα εἶδε κι ἓνα ψεύτικον ἄνθρωπο, πού νόμιζες πὼς θὰ σοῦ μιλήσῃ.

Τὸν εἶχαν ντύσει μὲ κάτι ὁμορφα ροῦχα καὶ τοῦ εἶχαν βάλει κι ἓνα μπαστούνι στὸ χέρι.

Στὴν ἀρχή, πού τὸν εἶδε ὁ Μανόλης, ξαφνίστηκε. Ἀμέσως ὅμως κατάλαβε πὼς ἦταν ψεύτικος.

« Ποῦ εἶναι τώρα ὁ Σωτηράκης ! », συλλογίστηκε.

« Ἄν τὸν ἔβλεπε, θὰ τὸν ἔπαιρνε γιὰ ἀληθινὸ ἄνθρωπο καὶ θὰ τοῦλεγε καὶ καλημέρα ! »

« Ὑπάρχουν καὶ στὴ Βολισσὸ τέτοια καταστήματα. Μανόλη ; », τὸν ρώτησε ὁ Στέλιος.

— « Πῶς ! », ἀπάντησε ὁ Μανόλης καὶ χαμογέλασε κοροϊδευτικά.

27. Ὁ περίπατος ἐξακολουθεῖ.

« Πᾶμε, Μανόλη, εἶπε ὁ Στέλιος, καὶ κουρά-
στηκα νὰ σηκώνω τὸν μπόγο ».

Προχώρησαν. Στὸν πρῶτο δρόμο ἔστρεψαν δεξιὰ
καὶ πῆγαν σ' ἓνα μικρὸ καφεενεδάκι. Ἐκεῖ κατέ-
βασε ὁ Στέλιος τὸν μπόγο καὶ παράγγειλε ἓνα καφέ
γιὰ λόγου του κι ἓνα λουκούμι γιὰ τὸ Μανόλη.

« Ποῦ εἶναι ἡ ἄκρη τῆς Ἀθήνας ; », ρώτησε ὁ
Μανόλης.

— « Ἄ, πρέπει νὰ περπατῆς ὄρες, γιὰ νὰ φτάσῃς
στὴν ἄκρη τῆς Ἀθήνας ! », εἶπε ὁ Στέλιος. « Πρῶτα
ἐμένα νὰ σοῦ πῶ ! »

— « Καὶ πόσο εἶναι ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τῆς Ἀθή-
νας ὡς τὴν ἄλλη ; »

— « Τρεῖς φορές σὰν ἀπὸ τὴ Βολισσὸ ὡς τὴν Πυ-
ραμά ! », ἀπάντησε ὁ Στέλιος.

Ὁ Μανόλης θαύμασε.

Πλήρωσαν καὶ σηκώθηκαν νὰ φύγουν.

Μπῆκαν σ' ἓναν ἄλλο δρόμο, πού ἦταν πιὸ φαρ-
δὺς καὶ ἄστραφτε. Ἐκεῖ ἦταν κάτι σπιτία κάτα-
σπρα.

Ἦταν χτισμένα ὅλο ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο καὶ
τὸ ἓνα εἶχε κάτι σκάλες, πού ἀνέβαιναν ἔτσι σὰν κύκλο.

Στὴ μέση αὐτῶν τῶν σπιτιῶν ἦταν ἓνα ἄλλο-
Αὐτὸ δὲν ἦταν ἀπὸ μάρμαρο, μὰ ἦταν κι αὐτὸ με-
γάλο. Μπροστὰ στὸ προαύλιό του ἦταν κάτ' μεγάλα
μαρμαρένια ἀγάλματα.

« Νά, Μανόλη, εἶπε ὁ Στέλιος, ἐδῶ μέσα σπου-
δάζουν οἱ γιατροί, οἱ δικηγόροι καὶ οἱ καθηγητές ».

— « Ἐδῶ σπούδασε καὶ ὁ δικός μας ὁ γιατρός ; », ρώτησε ὁ Μανόλης.

— « Ἐδῶ βέβαια », ἀπάντησε ὁ Στέλιος.

— « Ἄ, ξέρω », εἶπε τότε ὁ Μανόλης. « Αὐτὸ εἶναι τὸ Πανεπιστήμιο ».

Ὁ δρόμος ἐξακολουθεῖ. Ὁ Μανόλης βλέπει παντοῦ μεγάλα καὶ ὁμορφα σπίτια.

Ἄμα τελείωσε ὁ δρόμος, βγήκαν σὲ μιὰ ἄλλη μεγάλη πλατεία. Κι ἐκεῖ μεγάλα σπίτια καὶ αὐτοκίνητα καὶ ἀμάξια. Ἄν πῆς καὶ γιὰ κόσμο, δὲ μποροῦσες νὰ περάσης ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους !

Ὁ Μανόλης ἔστρεψε τὰ μάτια του ἀριστερὰ καὶ εἶδε ἓνα σπίτι, ποὺ ἦταν τὸ μεγαλύτερο, ποὺ εἶδε ὡς τότε.

« Τί εἶναι αὐτό ; », ρώτησε.

— « Ἄ, αὐτὸ εἶναι τὸ παλάτι », εἶπε ὁ Στέλιος.

— « Ἄ, ξέρω ! », εἶπε πάλι ὁ Μανόλης. « Εἶναι τὰ ἀνάκτορα, ποὺ ἔλεγε ὁ κύριος Χαρίλαος ».

Ἦστερα προχώρησαν πάλι.

« Κουράστηκες, Μανόλη ; », ρώτησε ὁ Στέλιος.

— « Εγώ, ὄχι, ἀπάντησε ὁ Μανόλης, μὰ ἐσύ, ποὺ σηκώνεις τὸ μπόγο ; ».

— « Εἶναι μαθημένο τὸ βουνὸ ἀπὸ χιόνι », εἶπε κεῖνος.

Τώρα μπῆκαν σ' ἓναν κῆπο. Αὐτὸς ὁ κῆπος εἶχε μέσα ὅλων τῶν λογιῶν δέντρα καὶ ὅλων τῶν λογιῶν λουλούδια.

Καὶ τί μεγάλος ποὺ ἦταν ! Περπατοῦσαν, περπατοῦσαν καὶ ἄκρη δὲν ἔβρισκαν. Ἦταν σὰν ὀλόκληρος κάμπος.

« Τίνος εἶναι αὐτὸς ὁ κῆπος ; », ρώτησε ὁ Μανόλης.

—«Κανενός. Είναι τοῦ δημόσιου καὶ μπαίνει ὅποιος θέλει μέσα», ἀπάντησε ὁ Στέλιος. Ὑστερα τοῦ εἶπε :

« Ἐλα τώρα νὰ σοῦ δείξω καὶ κάτι ἄλλο, πού θὰ σ' ἀρέσει ».

Βγῆκαν ἀπὸ τὸν κῆπο καὶ προχώρησαν λίγο.

Ἐκεῖ παρουσιάστηκε μπροστά τους ἓνα χτίριο, πού ἦταν ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνά. Στὸ χτίριο αὐτό, στὴ μέση ἦταν μιὰ στενόμακρη πλατεία. Ὑστερα ἄρχιζαν σκαλοπάτια. Ἦταν τόσα πολλά, πού ἀνέβαιναν ὡς τὴν κορφή καὶ τῶν δυὸ βουνῶν.

Ὅλα τὰ σκαλοπάτια καὶ ὅλοι οἱ τοῖχοι γύρω γύρω ἦταν ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο, πού ἄστραφτε στὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

« Αὐτὸ εἶναι τὸ Στάδιο », εἶπε ὁ Στέλιος. « Ἐδῶ μέσα γίνονται οἱ ἀγῶνες ».

Ὁ Μανόλης θυμήθηκε πῶς τὸ εἶχε μάθει κι αὐτὸ στὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας. Στάθηκε καὶ τὸ κοιτοῦσε πολλή ὥρα. Ὑστερα γύρισε νὰ δῆ γύρω του. Σ' ἓνα μικρὸ βουναλάκι ἀπάνω, εἶδε κάτι μεγάλες μαρμάρινες κολόνες. « Τί εἶναι ἐκεῖ ἀπάνω; », ρώτησε.

—« Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἀκρόπολη », εἶπε ὁ Στέλιος.

« Ἐκεῖ ν' ἀνεβῆς καμιὰ φορὰ ἀργότερα ».

Πλησίαζε μεσημέρι.

« Φτάσαμε στὴν ἄκρη τῆς Ἀθήνας; », ρώτησε ὁ Μανόλης.

—« Ποῦ ἡ ἄκρη ἀκόμα! », εἶπε ὁ Στέλιος. « Πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ βουνὸ ἀρχίζουν πάλι σπίτια καὶ βαστοῦν μιὰ ὥρα.

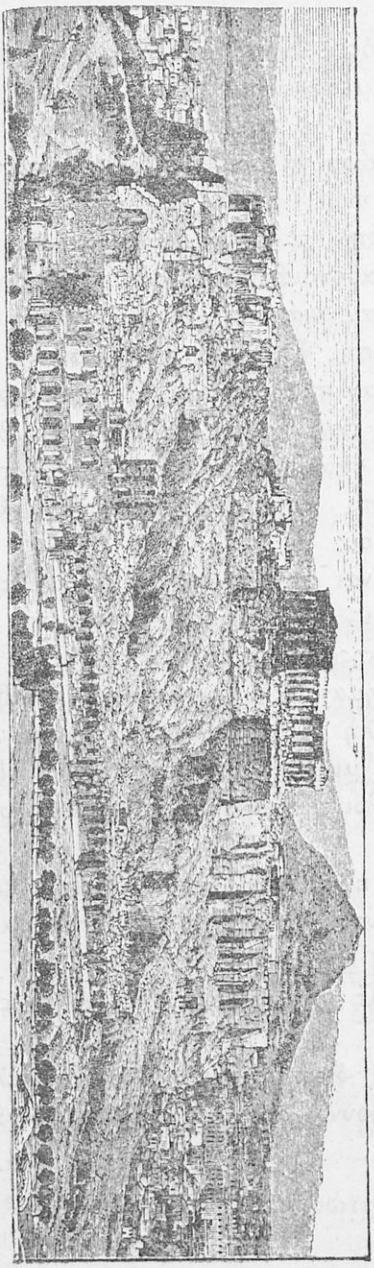
Τὰ Περσῶν

Τὸ Ἐρεχθεῖο

Ὁ Παρθενῶνας

Ὁ Δυκεῖβητης

Τὰ ἀνάκτορα

Τὸ ὄδειο τοῦ Ἡρόδου τοῦ Ἀττικοῦ

Ἡ στοὰ τοῦ Εὐμένου

Τὸ θέατρο τοῦ Διόνυσου

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ὅπως εἶναι σήμερα.

» Μὰ φτάνει γιά σήμερα. "Έλα τώρα νά πᾶμε νά πουλήσωμε καί τίποτα νά βγῆ τὸ μεροκάματο ».

Πέρασαν πάλι ἀπέξω ἀπὸ τὸ μεγάλο κῆπο καί μπῆκαν σ' ἓνα στενότερο δρόμο.

Ἐκεῖ ἄρχισε πάλι ὁ Στέλιος νά φωνάζη : « Λινά γιά φορέματα, λινά γιά πουκάμισα ! Πετσέτες, τραπεζομάντιλα ! » Χτυποῦσε καί τὸ καμπανάκι.

Ἐπειτα ὅμως πῆρε ὁ Μανόλης τὸ καμπανάκι καί ἄρχισε νά τὸ χτυπᾷ αὐτός. Ὁ Στέλιος ἐξακολουθοῦσε νά διαλαλῆ τὰ ἐμπορεύματά του.

Βγῆκαν καί μερικές κυρίες κι ἀγόρασαν διάφορα πανιά. Ἐτσι βγῆκε καί τὸ μεροκάματο.

Ἄμα ἔφτασαν στὸ σπίτι, ἦταν περασμένο μεσημέρι.

« Ἐ, σοῦ ἄρεσε ἡ Ἀθήνα, Μανόλη ; », τὸν ρώτησαν ἡ κυρὰ Καλλιόπη καί ἡ Δημητρούλα.

— « Αὐτὴ εἶναι πόλη καί πόλη μιὰ φορά ! », εἶπε ὁ Μανόλης καί θυμήθηκε πάλι τὸ Σωτηράκη τῆς Ἀργυρῶς.

23. Ὁ κύρ Γιάννης μὲ τὸ Μανόλη ζητοῦν ἐργασία.

Ἄμα ξεκουράστηκε ὁ Μανόλης ἀπὸ τὸ ταξίδι, ἓνα πρῶτὸ τὸν πῆρε ὁ θεῖος του, ὁ κύρ Γιάννης, καὶ πῆγαν νὰ ρωτήσουν γιὰ δουλειά.

« Πᾶμε, Μανόλη, νὰ κάμωμε μιὰ ἐρώτηση, νὰ δοῦμε θὰ βγῆ τίποτα; », εἶπε ὁ κύρ Γιάννης καὶ ξεκίνησαν.

Πρῶτα πῆγαν σ' ἓνα παντοπωλεῖο. Ὁ παντοπώλης ὁ ἴδιος στεκόταν στὸ ταμεῖο. Ἐνας μικρὸς ὑπάλληλος, σὰν τὸ Μανόλη μὲ τὴν ποδιά στὴ μέση, διαλαλοῦσε : « Ἔχομε φέτα τοῦ Παρνασσοῦ ! Μοσκομυρίζει, μοσκομυρίζει ! Ἔχω καὶ ταραμὰ σὰν τὸ τριαντάφυλλο ! Ἐ, ποιὸς θὰ τὸν δῆ καὶ δὲ θὰ πάρη ! » καὶ χτυποῦσε ἓνα πλατὺ μαχαίρι ἀπάνω στὸ βαρέλι μὲ τὸν ταραμὰ.

« Μπορεῖς νὰ πάρης τὸ παιδί στὴ δουλειά; », ρώτησε ὁ κύρ Γιάννης τὸν παντοπώλη κι ἔδειξε τὸ Μανόλη. « Θὰ μείνης εὐχαριστημένος ».

— « Δὲ μπορῶ νὰ τὸ πάρω », ἀπάντησε ὁ παντοπώλης.

« Ἔχω παιδί δεύτερο δὲ χρειάζομαι ».

Ἐφυγαν ἀπὸ κεῖ καὶ τράβηξαν πρὸς τὴν ἀγορά. Στὸ δρόμο ἀπάντησαν ἓνα μανάβικο. Τὰ κοφί-

νια μὲ τὰ σταφύλια, τὰ λάχανα καὶ τὰ ἄλλα κηπου-
ρικά ἦταν ἀραδιασμένα σὲ δυὸ σειρές.

Ἄπάνω σ' ἓνα πάγκο ἦταν κι ἓνας σωρὸς καρ-
πούζια. Στὴ μέση ἦταν ἓνα κομμένο καὶ κοκκίνιζε
σὰν τὴ φωτιά. Ἀπὸ τὸ ταβάνι κρέμονταν δυὸ πλε-
ξοῦδες κρεμμύδια.

Ὁ μανάβης κι ἓνας μικρὸς διαλαλοῦσαν τὰ
μανάβικά τους. Ὁ μανάβης φώναζε: «Σαβατια-
νὰ καὶ ροδίτες! Σταφύλια καλὰ!».

Ἦστερα ἄρχιζε ὁ μικρὸς: «Ὅλο φωτιά εἶναι τὰ
καρπούζια μου. ὅλο φωτιά! Μὲ τὸ μαχαίρι! μὲ τὸ
μαχαίρι! Τὰ κόβω! Τὰ μαχαιρώνω!». Οἱ φωνές
του ἀκούονταν σ' ὅλον τὸ δρόμο.

Ὁ κύρ Γιάννης πλησίασε τὸ μανάβη. «Μπορῶ
νά σοῦ πῶ κάτι;», τοῦ εἶπε καὶ τὸν πῆρε παραπέρα.
«Τὸ παιδί αὐτό», ξακολούθησε κι ἔδειξε πάλι
τὸ Μανόλη, «ἦρθε χτές ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ γυρεύει δου-
λειὰ Μπορεῖς νὰ τὸ πάρης κοντά σου;»

Ὁ Μανόλης στεκόταν ἀμίλητος κι ἔβλεπε τὸ
παιδί, πού διαλαλοῦσε τὰ καρπούζια του.

Ὁ μανάβης γύρισε καὶ τὸν εἶδε. «Σὰν καλὸς
φαίνεται», εἶπε. «Μά, τί νὰ σοῦ κάμω. Δὲν εἶναι δυὸ
βδομάδες, πού πῆρα τὸ παιδί, πού ἔχω, καὶ δὲ μπο-
ρῶ νὰ τ'ἀλλάξω, γιατί εἶμαι κι εὐχαριστημένος
μαζί του».

Ἐφυγαν κι ἀπὸ κεῖ. Τώρα περνοῦν μιὰ μεγά-
λη πλατεία. Πυκνοὶ πυκνοὶ περνοῦν οἱ ἄνθρωποι
ἀπάνω κάτω.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή βγῆκαν ἀπὸ ἓνα δρόμο τρε-
χάττι καὶ χύθηκαν μέσα στὴν πλατεία καμιὰ δεκα-
ριά παιδιά στὴν ἡλιγία τοῦ Μανόλη. Ὅλα κρατοῦσαν

Ὁ Προστάτης τοῦ σπιτιοῦ

στή μασγάλη τους έφημερίδες και τὸ καθένα φώναζε : « Πατρίδα, Νέα Ἡμέρα, Σκρίπ και Ἐμπρός! Ἐφημερίδες !»

Ὁ κύρ Γιάννης σταμάτησε σὲ μιὰ γωνία τῆς πλατείας και συλλογιζόταν ποῦ νὰ πάη πάλι νὰ ρωτήσῃ. Δίπλα τους στεκόταν κι ἕνας μικρὸς έφημεριδοπώλης και φώναζε.

Ὁ Μανόλης τὸν πλησίασε.

« Πόσα κερδίζεις τὴν ἡμέρα ;», τὸν ρώτησε.

— « Δυὸ τάλληρα ἀκατέβατα », εἶπε εκείνος. « Ἐρχεται μέρα, ποῦ βγάζω και τρία ».

« Μπράβο ! ». συλλογίστηκε ὁ Μανόλης. « Τόσα πολλά !»

Ἦταν ὅμως και πολλά. Δυὸ τάλληρα τὴν ἐποχὴν εκείνη ἦταν δέκα χρυσὲς δραχμές !

« Πᾶμε, Μανόλη », εἶπε κείνη τὴ στιγμή ὁ κύρ Γιάννης. Προχώρησαν. Στὴν ἄλλη γωνία τῆς πλατείας παρουσιάστηκαν πάλι τρεχάτα ἄλλα παιδιὰ. Αὐτὰ φώναζαν : « Παράρτημα ! Τὸ τραγικὸ δυστύχημα τοῦ σιδηρόδρομου ! Παράρτημα !»

Ἄμα τὰ εἶδε ὁ Μανόλης, συλλογίστηκε : « Κι αὐτοὶ θὰ βγάζουν δυὸ τάλληρα τὴν ἡμέρα » και σὰν νὰ ζήλεψε.

Τώρα περνοῦν ἀπέξω ἀπὸ ἕνα καφενεῖο.

« Δὲ μπαίνομε νὰ ρωτήσωμε κι ἐδῶ μέσα, Μανόλη ; », εἶπε ὁ κύρ Γιάννης. « Τί θὰ χάσωμε ;»

Ρώτησαν και κεῖ, μὰ και κεῖ δὲν εἶχαν δουλειά.

« Τίποτα δὲν κάμαμε σήμερα. Μανόλη », εἶπε ὁ κύρ Γιάννης.

« Πᾶμε τώρα νὰ φύγωμε και αὔριο ρωτοῦμε, πάλι. Δὲ γίνεται νὰ μὴ σοῦ βροῦμε δουλειά ».

Κι έφυγαν γιὰ τὸ σπίτι

§ 29. Ὁ Μανόλης ἀποφασίζει νὰ γίνη ἐφημεριδοπώλης.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ εἶπε πάλι ὁ κύρ Γιάννης:
«Ἐλα, Μανόλη, τοιμάσου! Σήμερα θὰ βγοῦμε πάλι
νὰ ρωτήσωμε γιὰ δουλειά».

—«Θὰ βγοῦμε, εἶπε ὁ Μανόλης, μὰ δὲ θὰ
ρωτήσωμε πιά».

—«Γιατί ;», ρώτησε ὁ κύρ Γιάννης λίγο ξαφνι-
σμένος.

—«Γιατὶ ἐγὼ ἀποφάσισα νὰ γίνω ἐφημεριδο-
πώλης. Εἶδες χτὲς ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ, ποὺ πουλοῦσαν
τὶς ἐφημερίδες : Δέκα δραχμὲς τὴν ἡμέρας κερδίζει
τὸ καθένα».

—«Καλὰ ὅλα αὐτά, βρέ παιδί μου», ἀπάντησε
ὁ κύρ Γιάννης λίγο στενοχωρημένος, «μὰ ποῖος
ξέρει τί παιδιὰ εἶναι αὐτά : Φοβοῦμαι μὴν σμίξῃς
μὲ κακὴ συντροφιά».

—«Ἐγὼ θὰ γυρεύω τὴ δουλειά μου», ἀπάντησε
ὁ Μανόλης.

Ὁ κύρ Γιάννης δὲ μιλοῦσε.

«Καλὰ τὸ σκέφτηκε ὁ Μανόλης», εἶπε τότε ὁ
Στέλιος. «Ἐφημεριδοπώλης εἶναι καλὴ δουλειά καὶ
δὲν εἶναι καὶ κοπιαστικὴ. Ξέρεις τί βγάζουν αὐτὰ
τὰ παιδιὰ : Περισσότερα κι ἀπὸ μᾶς !»

* * *

Σὲ λίγη ὥρα ὁ Μανόλης ἔμπαινε σ' ἓνα μεγάλο κατά-
στημα. Ὁ θεῖος του, ὁ κύρ Γιάννης, περίμενε ἀπέξω.

Τὸ κατάστημα αὐτὸ ἦταν τὸ πρακτορεῖο τῶν
ἐφημερίδων.

Ἐκεῖ μαζεύονταν ὅλες οἱ ἑφημερίδες καὶ ἀπὸ καὶ
τις ἔπαιρναν οἱ ἑφημεριδοπῶλες καὶ τις πουλοῦσαν.
Μόλις μπῆκε ὁ Μανόλης ἔβγαλε τὸ καπέλο του
καὶ τὸ κρατοῦσε στὸ χέρι.

« Τί θέλεις, παιδί μου ; », τὸν ρώτησε ἕνας κύ-
ριος μὲ γυαλιά. μόλις τὸν εἶδε.

— « Κύριε », ἀπάντησε ὁ Μανόλης, « εἶμαι ὀρ-
φανὸς καὶ ἤρθα ἀπὸ τὸ χωριό μου γιὰ νὰ βρῶ δουλειά
καὶ νὰ βοηθήσω τὸ σπίτι μας. Δὲ μὲ παίρνετε καὶ
μένα γιὰ ἑφημεριδοπώλη ; »

Μιλοῦσε θαρρετὰ καὶ τὰ λόγια του τὰ ἔλεγε
χτυπητά.

Ὁ κύριος μὲ τὰ γυαλιά ἔβλεπε τὸ Μανόλη μὲ
κάποια περιέργεια, μὰ καὶ μὲ καλοσύνη. « Καλὸ
παιδί φαίνεται ». συλλογιζόταν « Θὰ εἶνα καὶ ἀπὸ
καλὴ οἰκογένεια ».

Κ ὁ Μανόλης τὸν ἔβλεπε καὶ ἔλεγε μέσα του :
« Παναγία μου, νὰ μὲ πάρη ! » καὶ περίμενε τί θὰ
τοῦ πῆ.

« Μάλιστα, παιδί μου ! », εἶπε στὸ τέλος ὁ κύ-
ριος μὲ τὰ γυαλιά.

« Τὸ ἀπόγεμα, στίς πέντε ἢ ὡρα, ναρθῆς νὰ πιά-
σης δουλειά ».

Τὸ πρόσωπο τοῦ Μανόλη, ἄστραψε ἀπὸ χαρά.

Χαιρέτησε καὶ βγῆκε.

« Τί ἀπόκαμες ; », τὸν ρώτησε ὁ κύρ Γιάννης πε-
ρίεργα.

— « Τὸ ἀπόγεμα θαρθῶ νὰ πιάσω δουλειά », ἀπά-
ντησε ὁ Μανόλης κι' ἔσφιγγε τὰ δυὸ χέρια τοῦ θείου
του γελαστός.

30. Τὰ ὄνειρα τοῦ Μανόλη.

Ὁ Μανόλης δὲ μπορούσε νὰ περιμένῃ τὸ ἀπόγεμα γιὰ νὰ πιάσῃ δουλειά.

Μὲ τὴ φαντασία του ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του ἐφημεριδοπώλῃ.

Ἐπειτα ἄρχισε μέσα στὴν κάμαρα νὰ φωνάζῃ τις ἐφημερίδες, ὅπως ἄκουε νὰ φωνάζουν τὰ παιδιὰ.

Ἡ κυρὰ Καλλιόπη καὶ ἡ Δημητρούλα γελοῦσαν ποὺ τὸν ἄκουαν.

Ἀπὸ τώρα ἄρχισε νὰ κάνῃ καὶ σχέδια μὲ τὸ νοῦ του. Λογάριαζε πόσα θὰ κέρδιζε τὴν ἡμέρα καὶ πόσα θὰ τοῦ ἔρχονταν στὸ μῆνα.

« Ἐτσι, συλλογιζόταν, θὰ ζῶ ἐγὼ καὶ τὰ ἄλλα θὰ τὰ στέλνω τῆς μητέρας μου. Καὶ ἀργότερα, ἅμα κερδίζω περισσότερα, θὰ τοὺς φέρω ἐδῶ καὶ θὰ ζοῦμε ὅλοι μαζί εὐτυχισμένοι.

» Καὶ ἅμα κερδίζω ἀκόμα περισσότερα, θὰ πάρωμε κανένα οἰκοπεδάκι. Ἴσως χτίσωμε καὶ κανένα σπιτάκι ».

Αὐτὰ συλλογιζόταν ὅλο τὸ ἀπόγεμα.

Ἄμα ἤρθε ἡ ὠρισμένη ὥρα. ἔτρεξε στὸ πρακτορεῖο τῶν ἐφημερίδων.

31. Ὁ Μανόλης πουλᾷ ἐφημερίδες.

Κεῖνο τὸ ἀπόγεμα, τὴν ὠρισμένη ὥρα, χύθηκαν πάλι οἱ μικροὶ ἐφημεριδοπῶλες στὶς πλατεῖες τῆς Ἀθήνας καὶ φώναζαν τις ἐφημερίδες τους.

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Μανόλης.

Φαινόταν όμως πώς ήταν καινούργιος έφημεριδοπώλης και άμάθητος. "Όσο και να έτρεχε, πάντα τελευταίος έμενε.

Και άμα πήγαινε να πουλήση μιá έφημερίδα σε κανένα, πρόφτανε ένας άλλος και του έδινε από τις δικές τους.

Οί άλλοι έφημεριδοπώλες έβλεπαν όλους τους ανθρώπους γύρω τους και σάμπως να καταλάβαιναν ποιός ήθελε έφημερίδα ! "Έτρεχαν άμέσως και του έδιναν. "Η τσέπη τους γέμιζε από δεκάρες και δραχμές.

"Αν πουλούσε ο Μανόλης μιá έφημερίδα, εκείνοι πουλούσαν πέντε !

Μά κεϊνοι φώναζαν κιόλας δυνατά, τόσο, που ξεκούφαιναν τον κόσμο. Δέν ντρέπονταν καθόλου.

"Ο Μανόλης όμως ήταν ντροπαλός και δέ φώναζε πολύ. Κι αν καμιά φορά φώναζε, τó έκανε τόσο σιγά, που μόλις άκουόταν γύρω του. Θάλεγε πώς δέν ήθελε ν' άκουστῆ. Μέσα σε τόσον κόσμο ντρέπόταν να φωνάξει δυνατά.

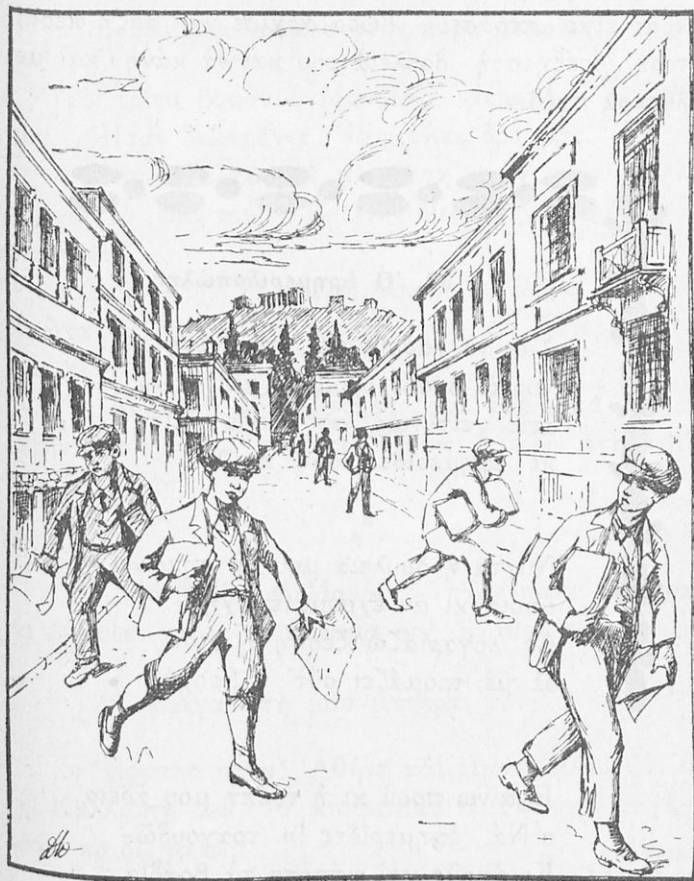
"Έτσι πέρασε τó πρώτο απόγεμα κι ο Μανόλης δέ μπόρεσε να κερδίση ούτε δυό δραχμές.

Τῆν άλλη μέρα όμως σκέφτηκε : « Έγώ δέ μπορώ ακόμα να παραβγῶ μ' αυτούς. Πρέπει να πηγαίνω εκεί, που δέν πηγαίνουν αυτοί ».

Μόλις λοιπόν πήρε τις έφημερίδες, πήγε στις συνοικίες, μακριά από τις πλατείες. Έκει πουλούσε τις έφημερίδες στα μικρά καφεενάκια και στα σπίτια.

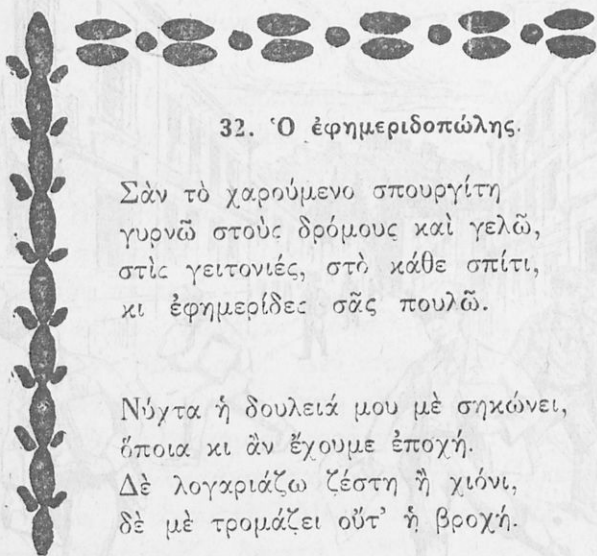
Έκει ήταν και λίγοι άνθρωποι και δέ ντρέπóταν κιόλας να φωνάξη.

"Έτσι τῆ δεύτερη μέρα κέρδισε πέντε δραχμ

«Κεῖνο τὸ ἀπόγεμα, τὴν ὠρισμένη ὥρα, χύθηκαν πάλι οἱ μικροὶ ἐφημεριδοπῶλες στὶς πλατεῖες τῆς Ἀθήνας... Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Μανόλης».

καὶ τὴν τρίτη ὀχτώ. Ἡ ἀπογοήτεψη τῆς πρώτης ἡμέρας εἶχε περάσει. Τώρα ἄργισε νὰ βάζῃ περισσότερη ὄρεξη στὴ δουλειά του καὶ νὰ κάνῃ καὶ μεγαλύτερα σχέδια

32. Ὁ ἐφημεριδοπώλης.

Σὰν τὸ χαρούμενο σπουργίτη γυρνῶ στοὺς δρόμους καὶ γελῶ, στὶς γειτονιές, στὸ κάθε σπίτι, κι ἐφημερίδες σᾶς πουλῶ.

Νύχτα ἢ δουλειά μου μὲ σηκώνει, ὅποια κι ἂν ἔχουμε ἐποχή.
Δὲ λογαριάζω ζέστη ἢ χιόνι,
δὲ μὲ τρομάζει οὐτ' ἢ βροχή.

Βγαίνω πρῶτὸ κι ἡ τσέπη μου ἄδεια.
«Νά, ἐφημερίδες!» τραγουδῶ.
Κι ἀκοῦς καὶ κάποτε τὰ βράδια:
«Παράρτημα!»—«Παιδί, ἔλα δῶ...»

Πάρτε, πελάτες μου, τὰ νέα
μὲ μιὰ μονή, νὰ σᾶς χαρῶ.
Μέσα θὰ βρῆτε τόσα ὠραῖα,
μὰ καὶ ψευτιές ἕνα σωρό.

33. "Ένα γράμμα στην κυρά Λεμονιά.

Τὸ τρίτο βράδυ ὁ Μανόλης μέτρησε τὰ λεφτά του. Ἦταν δεκαπέντε ἀσημένιες δραχμές.

Ἀμέσως θέλησε νὰ πληρώσῃ τὴν κυρὰ Καλλιόπη γιὰ τὸ φαι του. Ἐκείνη ὅμως δὲν ἤθελε νὰ πάρῃ λεφτά.

« Στὴν ἀρχὴ δὲ θέλω τίποτα », ἔλεγε. « Στάσου πρῶτα νὰ μπῆς στὴ σειρὰ σου καὶ ὕστερα δίνεις κατιτί ».

Ὁ Μανόλης εὐχαρίστησε καὶ ἔβαλε τὰ χρήματα στὴν τσέπη του. « Αὔριο θὰ τὰ στείλω στὴ μητέρα μου », εἶπε.

*
**

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Μανόλης πῆρε πένα καὶ χαρτί καὶ ἔγραψε αὐτὸ τὸ γράμμα στὴ μητέρα του :

« Ἀγαπητὴ μου μητέρα,

» Ἐφτασα στὴν Ἀθήνα καὶ εἶμαι καλά. Ἡ θεία ἢ Καλλιόπη καὶ ὁ μπάρμπαρς ὁ Γιάννης μὲ ἔχουν σὰν παιδί τους.

» Ὁ Στέλιος μὲ γύρισε σὲ ὅλη τὴν Ἀθήνα καὶ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ γράψω τὸ τί εἶδαν τὰ μάτια μου.

» Εἶδα καὶ τὸ παλάτι καὶ τὸ πανεπιστήμιο !

» Καὶ νὰ ξέρης, μητέρα, πὼς ἔπιασα δουλειὰ καὶ εἶμαι ἐφημεριδοπώλης. Ἡ δουλειά μου εἶναι νὰ πουλῶ ἐφημερίδες στοὺς ἀνθρώπους.

» Ἄν μ' ἔβλεπες ἀπὸ καμιὰ γωνιά τὴν ὥρα, πού φωνάζω τίς ἐφημερίδες, θὰ γελοῦσες.

» Κερδίζω ὅμως ἀρκετὰ χρήματα. Τίς πρώτες τρεῖς μέρες κέρδισα δεκαπέντε δραχμές καὶ ἦταν καὶ ἀρχή.

» Αὐριο θὰ πάω στὸ ταχυδρομεῖο νὰ σοῦ τίς στείλω.

» Ἄμα δουλέψω ἀκόμα μιὰ βδομάδα, θὰ στείλω καὶ τὸ σιδηρόδρομο στὸ Μιχαλάκη μας.

» Καὶ νὰ μοῦ γράψης γράμμα νὰ μάθω πῶς περνᾶτε. Νὰ μοῦ γράψης γιὰ τὴν Ἀστραπή, τὴν Τουρκάλα καὶ τὴ Σιγανή.

» Καὶ νὰ ξέρης, μητέρα, πῶς κάθε μέρα σᾶς σκέφτομαι. Ὁ νοῦς μου εἶναι ἀδιάκοπα στὴ Βολισσό. Κάνω ὅμως καὶ πολλὰ σχέδια γιὰ σᾶς. Ὁ Θεὸς μόνο νὰ τὰ φέρη δεξιά!

» Ὅλα αὐτὰ, ποῦ σοῦ γράφω, μητέρα, νὰ τὰ πῆς καὶ στὸ γιατρό.

» Νὰ μοῦ φιλήσης τὴ Σοφούλα καὶ τὸ Μιχαλάκη.

» Σὲ χαιρετῶ καὶ σοῦ φιλῶ τὸ χέρι.
Μανόλης ».

34. Κι ἓνα γράμμα στὸ Σωτηράκη τῆς Ἀργυρῶς.

Ἵστερα πῆρε ἄλλο χαρτὶ καὶ ἄρχισε νὰ γράφῃ γράμμα καὶ στὸ Σωτηράκη τῆς Ἀργυρῶς:

« Ἀγαπητέ μου Σωτηράκη,

» Εἶμαι καλά. Μόλις ἤρθα στὴν Ἀθήνα, με πῆρε ὁ ξάδερφός μου καὶ με γύρισε σ' ὅλη τὴν πόλη.

» Ἦθελα νὰ ἦσουν, Σωτηράκη, κι ἐσὺ μαζί, γιὰ

νάβλεπες και νά θαύμαζες ! "Άλλο, πού σοῦ τὰ γράφω κι ἄλλο νά τ'άβλεπες μέ τὰ μάτια σου !

» "Όλα εἶναι ὅπως μᾶς τάλεγε ὁ κύριος Χαρίλαος.

» Νά δῆς ἐκεῖνα τὰ σπίτια, τὰ τρίπατα, τὰ τετράπατα ! Ἐκεῖνους τοὺς δρόμους, πού εἶναι ἰσοπεδωμένοι σάν τὸν αὐλόγυρο τῆς Παναγιῆς και φαρδιοὶ δέκα φορές σάν τοὺς πιὸ φαρδιούς δρόμους τοῦ χωριοῦ μας.

» Εἶδα και τὸ παλάτι και τὸ στάδιο, πού γίνονται μέσα οἱ ἀγῶνες, και νά τὰ δῆς, θά σοῦ φύγη ὁ νοῦς σου !

» Εἶδα και κάτι ψεύτικους ἀνθρώπους, πού θαρρεῖς πῶς θά σοῦ μιλήσουν.

» Εἶδα και ἄλλα πολλά, μὰ δὲ μπορῶ νά σοῦ τὰ γράψω ὅλα.

» Ὁ ξάδερφός μου, μοῦ λέει πῶς ἀπὸ τῆ μιὰν ἄκρη τῆς Ἀθήνας ὡς τὴν ἄλλη εἶναι τρεῖς φορές σάν ἀπὸ τῆ Βολισσὸ ὡς τὴν Πυραμά.

» Και νά ξέρης, Σωτηράκη, πῶς ἐπιασα δουλειά.

» Εἶμαι ἐφημεριδοπώλης. Νά σέ εἶχα ἀπὸ μιὰ γωνιά ἅμα φωνάζω τίς ἐφημερίδες, θά ἔσκαζες στὰ γέλια.

» Τίς πρῶτες τρεῖς ἡμέρες κέρδισα δεκαπέντε δραχμὲς και τίς ἔστειλα τῆς μητέρας μου.

» Και νά ξέρης, Σωτηράκη, πῶς θυμοῦμαι πάντα τῆ ζωῆ, πού περνούσαμε στὸ χωριό. Θυμοῦμαι τὸ σχολεῖο, τὸ ἀμπέλι, τὸ κολύμπι και ὅλα.

» Θυμοῦμαι και τὰ τραγούδια πού ἔλεγε, ἅμα πηγαίναμε στὴν Πυραμά και κεῖνα, πού ἔλεγε, ἅμα κατεβαίναμε στὴ Χώρα.

» Νὰ μοῦ χαιρετήσης τὸν κύριο Χαρίλαο καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου καὶ νὰ τοὺς πῆς πὼς δὲν τὰ ξεχνῶ ποτέ.

»Κι ἐσύ, Σωτηράκη, νὰ μοῦ γράψης γράμμα καὶ νὰ μοῦ τὰ γράψης ὅλα καταλεπτῶς.

»Καὶ ἂν θέλῃς, πήγαινε πότε πότε στὸ σπίτι μας νὰ κάνῃς κανένα θέλημα τῆς μητέρας μου, τώρα ποὺ λείπω ἐγώ.

»Χαιρετίσματα στὴ μητέρα σου.

»Σὲ χαιρετῶ καὶ περιμένω γράμμα σου
Μανόλης».

*
*
*

Ἄμα τὸ τελείωσε, τὸ δίπλωσε καὶ τὸ ἔβαλε μέσα στὸ φάκελλο, ποὺ εἶχε βάλει καὶ τὸ γράμμα τῆς μητέρας του.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε στὸ ταχυδρομεῖο καὶ τᾶ-στειλε. Ὑστερα ἔστειλε καὶ τὰ χρήματα.

35. Ο Μανόλης πηγαίνει στὴ νυχτερινὴ σχολή.

Οἱ μέρες περνοῦσαν. Ο Μανόλης, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἔπαιρνε περισσότερο θάρρος καὶ ἄρχιζε καὶ νὰ διαλαλῇ πιὸ δυνατὰ τὶς ἐφημερίδες του : «Πατρίδα, Σκρίπ, Νέα Ἡμέρα, Ἐμπρός !»

Δυὸ τρεῖς φορές μάλιστα εἶχε πάει καὶ στὴ μεγάλη πλατεία καὶ πούλησε κι ἐκεῖ ἀρκετὲς ἐφημερίδες.

Ὁ Μανόλης ὅμως προτιμοῦσε τὶς συνοικίες καὶ τὰ μικρὰ καφενεῖα. Ἐκεῖ τὸν εἶχαν μάθει οἱ περισσότεροι καὶ μόλις ἔμπαινε τὸ πρωὶ σὲ κάθε καφενεῖο, τοῦ φώνηζαν :

« Μανόλη, τὸ Ἐμπρός! Μανόλη, τὴν Πατρίδα! ».

Μὰ καὶ ἀπὸ τὰ σπίτια ἔβγαιναν πολλοὶ στὴν πόρτα κ' ἀγόραζαν τὴν ἑφημερίδα τους.

Ὅσο πρὸ πολλὰς πουλοῦσε ὁ Μανόλης, τόσο πρὸ πολὺ χαιρόταν. Συλλογιζόταν πὼς θὰ ἔστειλε πάλι χρήματα στὴ μητέρα του καὶ αἰσθανόταν μεγάλη χαρά.

Καὶ ἅμα πουλοῦσε τὶς φημερίδες του, πήγαινε σὲ καμιὰ πλατεία ἢ στὸ μεγάλο κῆπο τοῦ δημόσιου. Ἐκεῖ κάθιζε σ' ἓνα πάγκο γιὰ νὰ ξεκουραστῇ. Χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ὅμως ἄρχιζε τὴ συλλογὴ. Συλλογιζόταν τὴ Βολισσό μὲ τοὺς δικούς του καὶ τοὺς φίλους του.

« Τί νὰ κάνουν τώρα στὸ σπίτι! », ἔλεγε μόνος του. « Τί νὰ κάνουν οἱ φίλοι μου. Ἄς ἤμouνα κι ἐγὼ ἐκεῖ! » κι ἡ καρδιά του ἦταν βαριά.

« Ὁμορφὴ εἶναι ἡ Ἀθήνα, συλλογιζόταν, μὰ δὲν τὴν ἀλλάζω μὲ τὴ Βολισσό ».

Κάθε βράδυ μετροῦσε τὰ χρήματα, πού κέρδιζε ὕστερα τὰ ἔβαζε στὸ κομπόδεμά του καὶ τὰ κρεμοῦσε στὸ λαιμό του. « Καλὰ πῆγα καὶ σήμερα! », συλλογιζόταν καὶ ἦταν χαρούμενος.

Μὰ εἶχε καὶ μιὰ λύπη ὁ Μανόλης. Λυπόταν, πού δὲ μπορούσε νὰ πάῃ πιά στὸ σχολεῖο.

Ὅσο συλλογιζόταν, πὼς ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς θὰ ἦταν τώρα στὴν ἕκτη τάξη στὴ Βολισσό, σὰν νὰ ζῆλευε.

« Ἄν μάθαινα καὶ τὰ γράμματα τῆς ἕκτης τάξης, συλλογιζόταν, θὰ ἦταν καλύτερα. Τότε θὰ εἶχα τελειώσει ὅλο τὸ δημοτικὸ σχολεῖο ».

*
* *

Μὰ κεῖνο ἴσα ἴσα τὸ βράδυ, ἅμα οἱ μικροὶ ἐφημεριδοπῶλες ἔφευγαν ἀπὸ τὸ πρακτορεῖο τῶν ἐφημερίδων, ὁ Μανόλης ἄκουσε ἓνα μικρὸ ἐφημεριδοπώλη. τὸ Σπύρο. νὰ λέη πὼς θὰ πήγαινε στὴ νυχτερινὴ σχολή.

« Τί σχολή νὰ εἶναι αὕτη! », συλλογίστηκε ὁ Μανόλης. Ἄμα ἀπομακρύνθηκε λίγο ὁ Σπύρος, ἔτρεξε κοντά του :

« Τί σχολεῖο εἶναι αὐτὸ Σπύρο, ποὺ πηγαίνεις ; », τὸν ρώτησε.

— « Εἶναι ἡ νυχτερινὴ σχολή ». ἀπάντησε ἐκεῖνος.

« Στὸ σχολεῖο αὐτὸ πηγαίνουν τὸ βράδυ τὰ παιδιά, ποὺ ἐργάζονται τὴν ἡμέρα. Ἐρχεσαι κι ἐσύ : »
« Νὰ δῆς πόσα πράματα θὰ μάθης ! »

Ὁ Μανόλης πῆγε μαζί.

Ἐκεῖ βρῆκαν κι ἄλλα πολλὰ παιδιά, ἄλλα μικρότερα καὶ ἄλλα μεγαλύτερά του. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἦταν καὶ μερικοὶ ἐφημεριδοπῶλες, ποὺ τοὺς ἤξερε ὁ Μανόλης.

Ἀμέσως τὸν ζέτασε ὁ δάσκαλος τῆς νυχτερινῆς σχολῆς. Ὑστερα τὸν ρώτησε σὲ ποιά τάξη πήγαινε τὸν περασμένο χρόνο.

« Στὴν πέμπτη », ἀπάντησε ὁ Μανόλης.

— « Τότε θὰ μπῆς στὴν ἕκτη τάξη », εἶπε ὁ δά-

θαλασσοκατακλιθεὶς καὶ τὸν ἔβαλε νὰ κάτση μὲ τὰ παῖδιά τῆς ἕκτης τάξης:

Στὴν τάξιν αὐτὴν πῆγαινε καὶ ὁ Σπύρος. Ὁ Μανόλης κάθισε κοντὰ του.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ὁ Μανόλης πῆγαινε κάθε βράδου ταχτικά μὲ τὸ Σπύρο στὴ νυχτερινὴ σχολή.

Ἡ θεία του, ἡ κυρὰ Καλλιόπη, καὶ ἡ Δημητρούλα ἀνησύχησαν τὸ πρῶτο βράδου, πού πῆγε λίγο ἄργα στὸ σπίτι, καὶ τὸν ρώτησαν γιατί ἄργησε :

« Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα », ἀπάντησε ὁ Μανόλης, « θὰ ἔρχωμαι λίγο ἄργότερα, γιατί πηγαίνω στὸ σχολεῖο. Πηγαίνω στὴ νυχτερινὴ σχολή ».

« Τώρα κάνω δυὸ δουλειές », συλλογιζόταν ὁ Μανόλης, « καὶ γράμματα μαθαίνω καὶ τὸ σπίτι μας βοηθῶ » καὶ φαινόταν εὐτυχισμένος.

36. « Ο έφημεριδοπώλης δέν έχει μέλλον».

“Αμα ή κυρά Λεμονιά πήρε τὸ γράμμα τοῦ Μανόλη. χρηκε πολύ, πού ἦταν καλά και πού έπιασε και δουλειά.

Πήρε και τίς δεκαπέντε δραχμές “Αμα τῆς τίς έδωσε ὁ διανομέας, εκείνη δάκρυσε. “Ηταν τὰ πρῶτα χρήματα, πού έπαιρνε ἀπὸ τὸ Μανόλη.

« Τὸ κακόμοιρο !. έλεγε, ὅλα μοῦ τᾶστειλε !» και σκούπιζε τὰ δάκρυά της. “Ηταν δάκρυα τῆς χαρᾶς!

« Ὁ Θεός μοῦ πήρε τὸν άντρα μου, συλλογιζόταν, μὰ μοῦ έδωσε καλὸ παιδί, πού θά μᾶς προστατέψη ὅσο μπορεῖ».

‘Αμέσως έτρεξε στὸ σπίτι τῆς κυρά ‘Αργυρώς και έδωσε τὸ γράμμα για τὸ Σωτηράκη.

“Υστερα πήγε νὰ βρῆ τὸ γιατρό. Τὸν βρῆκε στὸ φαρμακεῖο και τοῦ εἶπε τὰ καθέκαστα για τὸ Μανόλη.

Μὰ ὁ γιατρός δέν έμεινε εὐχαριστημένος. « Δέν έχει μέλλον ὁ έφημεριδοπώλης ». εἶπε και ξήγησε στην κυρά Λεμονιά, πῶς ὁ Μανόλης έπρεπε ν’ ἀλλάξει δουλειά.

« Νὰ τοῦ γράψης, κυρὰ Λεμονιά, τῆς εἶπε, ἀπὸ μέρος μου. πὼς πρέπει ν' ἀλλάξῃ δουλειά. » Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ μπῆ σὲ τέχνη. Στὴν ἀρχὴ νὰ μὴ τὸν πλανέσουν τὰ χρήματα. Αὐτά, ποὺ κερδίζει τώρα, εἶναι ἀρκετά, μὰ τόσα θὰ εἶναι πάντα. Περισσότερα δὲν θὰ γίνουν. Ἡ δουλειὰ αὐτὴ δὲν ἔχει μέλλον.

» Ἀμα ὅμως μπῆ σὲ τέχνη, μπορεῖ στὴν ἀρχὴ νὰ παίρῃ λιγότερα, μὰ ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς, θὰ κερδίζει πολλά. Ἡ τέχνη σήμερα εἶναι σὰν τὴν ἐπιστήμη ».

Ἡ κυρὰ Λεμονιά τὸν ἄκουε κι ἔβρισκε καὶ κείνη πὼς εἶχε δίκιο.

Στὰ τελευταῖα τῆς εἶπε ὁ γιατρός: « Νὰ τοῦ τὰ γράψης καὶ νὰ τοῦ γράψης, πὼς σοῦ τὰ εἶπα ἐγώ. » Πρέπει νὰ μάθῃ τέχνη. Νὰ γίνῃ ἓνας μαραγκός, ἓνας τσαγκάρης, ἓνας χτίστης, ἢ ὅ,τι ἄλλο νὰ εἶναι. » Τέχνη μόνο νὰ εἶναι ».

Ἡ κυρὰ Λεμονιά ὑποσχέθηκε πὼς θὰ τοῦ τὰ γράψῃ ὅλα. Χαιρέτησε κι ἔφυγε.

« Ἄς πάω νὰ συμβουλευτῶ καὶ τὸν κύριο Χαρίλαο », σκέφτηκε καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σχολεῖο.

Μὰ καὶ ὁ κύριος Χαρίλαος βρέθηκε σύμφωνος μὲ τὸν γιατρό. « Ὁ Μανόλης, εἶπε, εἶναι φιλότιμο παιδί καὶ θέλει νὰ σὲ βοηθήσῃ ἀπὸ τώρα, χωρὶς νὰ σκέφτεται τὸ μέλλον. »

» Ἐμεῖς ὅμως πρέπει νὰ τὸν ὀδηγήσωμε. Νὰ τοῦ γράψης, πὼς μὲ ὅσα λέει ὁ γιατρός, εἶμαι κι ἐγὼ σύμφωνος ».

Ἡ κυρὰ Λεμονιά ἔκαμε νὰ φύγῃ. Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ σηκώθηκαν ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου καὶ τὴν

παρακάλεσαν νὰ γράψῃ χαιρετίσματα στὸ Μανόλη καὶ πὼς δὲν τὸν ξεχνοῦν.

— «Θὰ τοῦ τὰ γράψω», εἶπε ἐκείνη κι ἔφυγε.

37. Ἡ κυρὰ Λεμονιά γράφει στὸ Μανόλη.

Τὸ ἴδιο βράδυ ἡ Σοφούλα τοιμάστηκε νὰ γράψῃ στὸ Μανόλη.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά ἔλεγε καὶ ἡ Σοφούλα ἔγραφε :

« Ἀγαπητέ μας γιὲ καὶ ἀδερφέ, Μανόλη,

» Πήραμε τὸ γράμμα σου καὶ χαρήκαμε πὺ εἶσαι καλὰ καὶ δουλεύεις.

» Πήραμε καὶ τὶς δεκαπέντε δραχμές. Καὶ ἄμα τὶς πῆρε ἡ μητέρα στὰ χέρια της, ἔκλαψε ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ εὐχαριστοῦσε τὸ Θεό. πὺ εἶσαι τόσο καλὸ παιδί.

» Νὰ ξέρης ὅμως, Μανόλη μου, πὼς εἶπαμε στὸ γιατρὸ πὼς εἶσαι ἐφημεριδοπώλης καὶ δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος. Ἡ δουλειά. λέει, αὐτὴ δὲν ἔχει μέλλον. Καὶ μᾶς εἶπε νὰ σοῦ γράψωμε νὰ φροντίσης νὰ μπῆς σὲ τέχνη κι ἄς παίρνης καὶ λίγα στὴν ἀρχή. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως θὰ παίρνης πολλά.

» Καὶ ὁ κύριος Χαρίλαος ἔχει τὴν ἴδια γνώμη καὶ μᾶς εἶπε νὰ σοῦ τὸ γράψωμε.

» Καὶ νὰ ξέρης πὼς καὶ τῆς μητέρας δὲν τῆς ἀρέσει ἡ δουλειά, πὺ ἔπιασες, καὶ λέει πὼς πρέπει νὰ μπῆς σὲ τέχνη.

» Ἄμα μάθης τέχνη, εἶναι σὰν νὰ σπούδασες.

» Καὶ λίγα νὰ παίρνης στὴν ἀρχή, δὲν πειράζει.

»Εμεῖς καὶ λίγα νὰ μᾶς στέλνης, εἶμαστε εὐχαρι³
στημένοι.

»Νὰ φροντίσης, λοιπόν, Μανόλη μου, νὰ μπῆς
σὲ τέχνη, γιὰ νὰ ἔχης καλὸ μέλλον. Συμβουλέψου
καὶ τὸν θεῖο σου!

»Εμεῖς ὅλοι εἶμαστε καλά. Ἡ μητέρα μόνο
λυπᾶται, πού δὲν εἶσαι κοντά της.

»Εφέτος ἡ Σοφούλα εἶναι στὴν τετάρτη τάξη
καὶ εἶναι πρώτη στὰ γράμματα. Ἄμα ἔχη καιρό,
βόσκει τὴν Τουρκάλα καὶ τὴ Σιγανή.

»Τοῦ χρόνου θὰ πάη κι ὁ Μιχαλάκης στὸ σχο-
λεῖο. Καὶ ἀπὸ τώρα λέει νὰ σοῦ γράψωμε νὰ τοῦ
στείλῃς βιβλία μὲ ζωγραφιές καὶ μιὰ πλάκα.

»Καὶ νὰ ξέρης, Μανόλη, πὼς ἐδώσαμε τὸ γράμμα
στὸ Σωτηράκη καὶ ἡ μητέρα πῆγε στὸ σχολεῖο
καὶ ὅλα τὰ παιδιά τῆς εἶπαν νὰ σοῦ γράψωμε χαι-
ρετίσματα καὶ δὲ σὲ ξεχνοῦν ποτέ.

»Χαιρετίσματα πολλὰ στὴ θεία τὴν Καλλιόπη,
στὸ θεῖο τὸ Γιάννη, στὴ Δημητρούλα καὶ στὸ Στέ-
λιο.

»Σὲ φιλοῦμε γλυκὰ καὶ σὲ χαιρετοῦμε!

Ἡ μητέρα σου καὶ τὰ ἀδέρφια σου».

38. Καὶ τὰ παιδιά τοῦ σχολείου γράφουν γράμμα
στὸ Μανόλη.

Ἄμα ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς πῆρε τὸ
γράμμα τοῦ Μανόλη, πετοῦσε ἀπὸ τὴ χαρά του. Τὸ
διάβαζε, τὸ ξαναδιάβαζε καὶ δὲν τὸ χόρταινε.

Τὸ ἀπόγεμα, πού χτύπησε πάλι ἡ καμπάνα,
ἔτρεξε ἀμέσως στὸ σχολεῖο. Πῆρε καὶ τὸ γράμμα

τοῦ Μανόλη μαζί. Ἄπὸ μακριὰ φώναζε : « Ἐνὰ γράμμα ἀπὸ τὸ Μανόλη ! Ἐνὰ γράμμα ἀπὸ τὸ Μανόλη ! »

Τὰ παιδιὰ τὸν περιτριγύρισαν καὶ ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ τοὺς τὸ διαβάζῃ. Ὅλοι ἄκουαν μὲ προσογὴ καὶ συλλογίζονταν τὸν καλὸν φίλον, τὸ Μανόλη.

Ἄμα ἤρθε ὁ κύριος Χαρίλαος, τὸ διάβασαν καὶ σὲ κεῖνον.

« Τώρα τί θὰ κάμετε ; », ρώτησε ὁ κύριος Χαρίλαος.

— « Θὰ τοῦ στείλω κι ἐγὼ γράμμα », εἶπε ὁ Σωτηράκης.

— « Τὸ καλύτερο νομίζω εἶναι, εἶπε ἐκεῖνος, νὰ τοῦ γράψετε ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς τάξης μαζί ἐνὰ γράμμα. Τότε θὰ χαρῆ περισσότερο. Νὰ τοῦ γράψετε χαιρετίσματα κι ἀπὸ μένα ».

Τὰ παιδιὰ ἀποφάσισαν νὰ τοῦ γράψουν ὅλα μαζί.

« Τὸ γράμμα ὅμως θὰ τὸ γράψω ἐγὼ », εἶπε ὁ Σωτηράκης.

— « Καλά ! », εἶπαν τὰ ἄλλα παιδιὰ.

Τώρα ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς κάθεται στὸ θρανίον του καὶ γράφει τὸ γράμμα. Τὰ ἄλλα παιδιὰ τὸν ἔχουν τριγυρισμένο καὶ τοῦ λένε τί νὰ γράψῃ.

Ὁ Σωτηράκης γράφει :

« Ἀγαπημένε καὶ ἀλησμόνητε φίλε, Μανόλη,

» Μάθε πὼς ὁ Σωτηράκης πῆρε τὸ γράμμα σου καὶ ὅλοι χαρήκαμε. πού εἶσαι καλά.

» Σ' εὐχαριστοῦμε καὶ γιὰ τὰ χαιρετίσματα,

πού μᾶς ἔστειλες. Κι ἐμεῖς δὲ σὲ ξεχνοῦμε ποτέ
καὶ κάθε ὥρα σὲ θυμόμαστε.

»Πόσο θὰ θέλαμε νὰ σὲ βλέπαμε ἅμα πουλᾶς τὶς
ἔφημερίδες ! Ὁ Σωτηράκης λέει πὼς θὰ φωνάζης
καὶ ἡ φωνή σου θ' ἀκούεται καμπάνα.

»Καὶ νὰ ξέρης, Μανόλη, πὼς φέτος εἴμαστε στὴν
ἕκτη τάξη καὶ σὲ ἀναζητοῦμε συχνά. Ἀπὸ τὴν ἄλ-
λη πάλι σὲ ζηλεύουμε. πὺς ζῆς σὲ τόσο μεγάλη πό-
λη σὰν τὴν Ἀθήνα.

»Ὁ Σωτηράκης λέει πὼς ἅμα ἔρθη τοῦ χρόνου
στὴν Ἀθήνα, θὰ ἔρχεται μαζί σου νὰ πουλᾶ κι ἐκεῖ-
νος ἔφημερίδες καὶ θὰ πηγαίνει, λέει, τρεῖς φορές τὴν
ἡμέρα ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τῆς Ἀθήνας ὡς τὴν ἄλλη.

»Καὶ νὰ ξέρης, Μανόλη, πὼς ἀπὸ τώρα τοιμαζό-
μαστε γιὰ τὰ κάλαντα.

»Ἐφέτος εἴπαμε ὅλα τὰ παιδιά τῆς τάξης μας
νὰ κάμωμε μιὰ συντροφιά. Ἀπὸ τώρα παραγγεί-
λαμε τρία τούμπανα. Καὶ θὰ κάμωμε κι ἓνα βα-
πόρι, πὺς θὰ σφυρίζη καὶ θὰ βγάζη καὶ καπνό.

»Ὑστερα θ' ἀρχίσωμε νὰ μαζεύωμε κλαδιὰ γιὰ
τὴ φωτιά τῆς Λαμπρῆς. Ἐφέτος ἔχομε σκοπὸ νὰ
κάμωμε τὴ μεγαλύτερη φωτιά. Πρέπει νὰ πάη με-
σοῦρανα.

»Ὁ κύριος Χαρίλαος μᾶς εἶπε νὰ σοῦ γράψωμε
χαιρετίσματα καὶ πὼς δὲ σὲ ξεχνᾶ ποτέ.

»Τώρα τὰ ξέρεις ὅλα.

»Σὲ χαιρετοῦμε, οἱ φίλοι σου
τῆς ἕκτης τάξης».

39. Στὴν ἐκκλησία.

Οἱ μέρες τοῦ Μανόλη περνοῦσαν εὐχάριστες.
Ἡ ἐργασία τοῦ ἔκανε τὴ ζωὴ γλυκειά.

Τὴν ἡμέρα δούλευε, τὸ βράδου πήγαινε στὴ νυχτερινὴ σχολή. Χωρὶς δουλειὰ δὲν ἔμενε ποτέ.

Μόνο τὶς Κυριακὲς πουλοῦσε τὶς πρωῖνές ἐφημερίδες καὶ κατόπι ξεκουραζόταν στὸ σπίτι. Κάθε πρωί, πρὶν νὰ πάη στὴ δουλειά, περνοῦσε ἀπὸ ἕνα ἐκκλησιάκι τῆς γειτονιάς του, ἀναβε ἕνα κερί καὶ προσευχόταν.

Ἐνα Σάββατο βράδου ὅμως εἶπε στὸ σπίτι :
« Αὔριο τὸ πρωὶ δὲ θὰ πάω στὴ δουλειά. Θὰ πάω στὴν ἐκκλησία. Θὰ πάω στὴ Μητρόπολη ».

— « Θάρθῶ κι ἐγὼ μαζί », εἶπε ὁ Στέλιος.

Ἐημέρωσε ἡ Κυριακὴ. Οἱ καμπάνες ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν χτυποῦσαν σ' ὅλη τὴ μεγάλη πόλη καὶ καλοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Στέλιος καὶ ὁ Μανόλης βγῆκαν στὸ δρόμο.
"Ὅλα τὰ καταστήματα ἦταν κλειστά καὶ παντοῦ βασιλευε ἡσυχία. Ἄραιοι περνοῦσαν οἱ διαβάτες καὶ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία. Ἦταν ὅλοι καλοντυμένοι καὶ καθαροί.

Ἐφτασαν στὴ Μητρόπολη. Ἡ ἐκκλησία ἦταν γεμάτη.

Ὁ κόσμος στεκόταν ὡς ἔξω.

Πέρασαν ὡς τὸ προσκυνητάρι, ἀναψαν ἕνα κερί, φίλησαν τὴν εἰκόνα κι ὕστερα στάθηκαν κοντὰ σ' ἕνα στασίδι.

Ὁ Μανόλης γύριζε ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ καὶ δὲ

χόρταινε νὰ βλέπη καὶ νὰ θαυμάζη τίς ὁμορφιᾶς τῆς ἐκκλησίας.

Οἱ τρεῖς μεγάλοι πολυέλαιοι, μὲ τὰ ἀμέτρητα κεριά τους, ἔχυναν ἓνα γλυκὸ φῶς σ' ὅλη τὴν ἐκκλησία.

Τὰ μεγάλα μανουάλια, στὴ μέση τῆς ἐκκλησίας ἄστραφταν. Ἐλαμπαν καὶ οἱ εἰκόνες στὸ μεγάλο εἰκονοστάσι, στὴν ὠραία Πύλη καὶ στ' ἄλλα μικρότερα εἰκονοστάσια.

Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου περνοῦσε ἀπὸ τὰ χρωματιστὰ τζάμια τῆς ἐκκλησίας καὶ ἔπεφτε ἀπάνω στὶς εἰκόνες καὶ ἀπάνω στὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἔδινε κάτι χρώματα περίεργα, κάτι χρώματα ἐξωτικά!

Σ' ὅλη τὴν ἐκκλησία αἰστανόσουν τὴ γλυκειὰ εὐωδία τοῦ μοσχολίβανου.

Σὰν νὰ μὴν ἔφταναν αὐτά, σ' ὅλη τὴν ἐκκλησία ἀντιβοῦρίζαν οἱ γλυκειές φωνές τῶν ψαλτάδων. Μαζί μ' αὐτές ἀκούονταν καὶ ὠραῖες παιδιάτικες φωνές.

Φαινόταν σὰν νὰ ἔψελναν πολλοὶ μαζί!

Αὐτοὶ δὲν ἦταν σὰν τοὺς ψάλτες στὴ Βολισσό, ποὺ τᾶλεγαν ὅλα βιαστικά. Αὐτοὶ ἔψελναν τὸ κάθε τροπάριο μὲ τόση τέχνη καὶ μὲ τόση κατάνυξη, ποὺ χωρὶς νὰ θέλεις στεκόσουν καὶ τοὺς ἄκουες μὲ μεγάλη προσοχή.

Ὁ Μανόλης θυμήθηκε τὸν ψάλτη τῆς Παναγιᾶς στὴ Βολισσό καὶ λίγο ἔλειψε νὰ τοῦ ἔρθουν γέλια.

Σὲ μιὰ στιγμή, ἀκούστηκε νὰ χτυπᾷ κάτι σὰν κουταλάκι καὶ ἀμέσως ἀνοίχτηκε ἡ ὠραία Πύλη.

Ὁ Μανόλης σηκώθηκε στὶς μύτες τῶν παπουτσιῶν του γιὰ νὰ δῆ καλύτερα.

Τί ἦταν ὅμως ἐκεῖνο, ποὺ ἔβλεπε! Δώδεκα δεσποτάδες ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ Ἱερό, ὁ ἓνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλον στὴ σειρά.

Ὁ Μανόλης ἔβλεπε πρώτη φορά τόσο ὠραῖο θέαμα. Καί οἱ δώδεκα φοροῦσαν ὀλόχρυση στολή, πού ἔλαμπε, καί ὅλοι εἶχαν τήν κορώνα στό κεφάλι καί στό χέρι κρατοῦσαν ὀλόχρυση πατερίτσα.

Ἄργά ἄργά προχώρησαν καί στάθηκαν στή μέση τῆς ἐκκλησίας. Στή μέση ἦταν ὁ μεγαλύτερος δεσπότης τῆς Ἀθήνας. Φαινόταν πῶς ἦταν καί ὁ γεροντότερος.

Ἄμα στάθηκαν στή μέση τῆς ἐκκλησίας, ἄρχισαν καί οἱ δώδεκα μαζί νά φέλνουν ἕνα τροπάριο.

Ἐνας διάκος γύριζε καί θύμιαζε τοὺς ἀνθρώπους. Ὅλοι ἔβγαιναν ἀπό τὸ στασίδι τους καί ἔσκυβαν τὸ κεφάλι.

Ἦστερα προχώρησαν πάλι οἱ δεσποτάδες ἄργά ἄργά καί μπῆκαν στό Ἱερό.

Ἄμα μπῆκε καί ὁ τελευταῖος, ἄρχισαν νά φέλνουν οἱ ψάλτες τὸ ἴδιο τροπάριο. Τί γλυκά, πού τὸ ἔφελναν!

Τοῦ Μανόλη τοῦ φαινόταν αὐτὸ σάν ὄνειρο!

Ἄμα τελείωσε ἡ λειτουργία, πέρασε ὅλος ὁ κόσμος μπροστά ἀπὸ τὴν ὠραία Πύλη καί ἕνας ἕνας ἔπαιρνε τὸ ἀντίδωρο ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ μεγάλου δεσπότη.

Πέρασε κι ὁ Μανόλης, πῆρε ἀντίδωρο καί φίλησε τὸ χέρι τοῦ δεσπότη.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ὁ Μανόλης ταχτικά κάθε Κυριακὴ πήγαινε στή Μητρόπολη.

Οἱ δώδεκα δεσποτάδες τοῦ εἶχαν κάμει τόσο ἐντύπωση, πού, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε, δὲν τὴν ξέχασε ποτέ στή ζωὴ του!

40. «Δέ μου τὸν δίνεις, κύρ Γιάννη, ἐμένα τὸ Μανόλη;»

Μέσα στὴν ἴδια αὐλή, πού καθόταν ὁ κύρ Γιάννης, ὁ θεῖος τοῦ Μανόλη, καθόταν καὶ ὁ κύρ Στάθης, ὁ τσαγκάρης.

Ὁ κύρ Στάθης εἶχε τὸ τσαγκαράδικό του στὴ γειτονιά του, λίγο πρὸ πέρα ἀπὸ τὸ σπίτι του.

Ἐκεῖ δούλευαν αὐτὸς καὶ ὁ κάλφας του.

Ἦταν ἓνα μικρὸ μαγαζάκι, πού μόλις χωροῦσε τὸν πάγκο καὶ τοὺς δυὸ μαστόρους. Τοῦ κύρ Στάθης ὅμως τοῦ ἄρεσε πολὺ καὶ δὲν τὸ ἀλλάζε οὔτε μὲ τὸ καλύτερο τσαγκαράδικο τῆς Ἀθήνας.

Χρόνια τώρα δούλευε στὸ μαγαζάκι αὐτὸ καί, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε, ἡ ψυχὴ του εἶχε κολλήσει ἀπάνω του. Παιδί μπῆκε μέσα καὶ τώρα ἦταν πενηντάρης!

«Ἐδῶ μέσα», ἔλεγε συχνὰ ὁ κύρ Στάθης, «πῆρα ὅλους τοὺς βαθμούς μου. Μαθητῆς, κάλφας, παραμάστορας, πρωτομάστορας. Τὸ ἀγαπῶ σὰν παιδί μου!»

Καὶ ἔλεγε ἀλήθεια, γιατί ὁ ἴδιος δὲν εἶχε παι-

διά και ὅλη του τὴν ἀγάπη τὴν εἶχε ρίξει στὸ μαγαζάκι του.

Ὁ κόσμος τὸν ἤξερε γιὰ καλὸ μάστορη καὶ ἔτρεχε νὰ παραγγέλῃ σ' αὐτὸν τὰ καινούργια παπούτσια του

Μὰ καὶ πολλὲς ἐπιδιορθώσεις ἔκανε ὁ κύρ Στάθης καὶ μάλιστα μὲ εὐχαρίστηση, γιατί, ὅπως ἔλεγε, στὶς ἐπιδιορθώσεις δείχνει ὁ τσαγκάρης τὴν τέχνη του.

« Κύρ Στάθη. νὰ κάμῃς τοῦ παιδιοῦ παπούτσια ! », τοῦ ἔλεγε ὁ ἕνας πατέρας. « Νὰ διορθώσωμε τοῦ παιδιοῦ τὰ παπούτσια ! », ἔλεγε ὁ ἄλλος καὶ οἱ πελάτες πῆγαιναν κι ἔρχονταν.

— « Νὰ τοῦ κάμωμε », ἀπαντοῦσε ὁ κύρ Στάθης πρόθυμος. « νὰ τοῦ τὰ διορθώσωμε ».

Κάθε πρῶϊ, καθισμένος ὁ κύρ Στάθης στὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ του, ἀρχίζει τὴ δουλειὰ μὲ τὸ τραγούδι. "Ὀλη ἡ γειτονιά τὸν ἀκούει !

Ὁ κύρ Στάθης τραγουδεῖ:

Τάκα, τούκου, τάκ, κύρ Στάθη,
βάρα τὸ σφυρὶ
κι ὅλη ἡ γειτονιά ἄς τὸ μάθη,
πὼς δουλειὰ φτιάχνεις γερή

Τὸ σκληρὸ πετσὶ θὰ γίνῃ
σὲ λιγάκι πιὰ
καλοκάμωτο σκαρπίνι
μὲ γυαλιστερά κουμπιά.

Τάχα, τούκ, πάνω στο γόνο
βάρα με καρδιά.

Θέλουν σόλες οί γειτόνοι
καί παπούτσια τὰ παιδιά

Οί άνθρωποι, πού περνοῦν ἀπό τὸ μαγαζί του,
τὸν καλημερίζουν με ἀγάπη καί τοῦ λένε :

« Πάλι τὸ λές, κύρ Στάθη ! ».

— « Πρῶτ' ἀπ' ὅλα καλὴ καρδιά ! », ἀπαντᾷ ὁ
κύρ Στάθης. « Μὲ τὸ τραγούδι γίνεται κι ἡ δου-
λειὰ καλύτερη » καί ἀρχίζει πάλι νὰ τραγουδῇ,
χτυπώντας, με τὸ σκοπὸ τοῦ τραγουδιοῦ, τὸ σκλη-
ρὸ πετσὶ γιὰ νὰ μαλακώσῃ. Τὰκ τούκ ! Τὰκ τούκ !

Κι ὁ Μανόλης τὸν ἤξερε τὸν κύρ Στάθη. Πολ-
λές φορές μάλιστα περνοῦσε ἀπὸ τὸ μαγαζάκι γιὰ
νὰ τ' ἀφήσῃ ἐφημερίδα.

Μὰ καί ὁ κύρ Στάθης τὸν εἶχε μάθη καλὰ τὸ
Μανόλη καί τὸν ἀγαποῦσε.

« Καλὸ παιδί, κύρ Γιάννη, ὁ Μανόλης ! », ἔλεγε
συχνὰ στὸ θεῖο του. « Σκεφτικὸ καί δουλευτά-
δικο ! »

*
* *

Ἐνα βράδυ στὸ σπίτι τοῦ κύρ Γιάννη συζητοῦσαν
πάλι γιὰ τὸ Μανόλη.

Εἶχαν ἔρθει τὰ γράμματα ἀπὸ τὴ Βολισσὸ καί
εἶδαν πῶς τοῦ γιατροῦ καί τῆς κυρὰ Λεμονιάς δὲν
τοὺς ἄρεσε ἡ δουλειὰ τοῦ Μανόλη.

« Τί νὰ σοῦ πῶ κι ἐγώ, Μανόλη; », ἔλεγε ὁ κύρ
Γιάννης, « κι ἐμένα δὲ μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ δουλειά. »

»Δὲν ἔχει προκοπὴ αὐτὴ ἡ δουλειά ! Σήμερα δίνει, αὔριο μπορεῖ νὰ μὴ δίνη.

» Ἡ τέχνη εἶναι τὸ μόνο σίγουρο !».

Κεῖνη τὴ στιγμὴ περνοῦσε γιὰ τὴν κάμαρά του ὁ κύρ Στάθης καὶ στάθηκε στὴν πόρτα τοῦ κύρ Γιάννη.

« Καλησπέρα, γειτόνοι ! ». εἶπε.

— « Καλησπέρα, κύρ Στάθη ! Ἔλα μέσα ! ».

Ὁ κύρ Στάθης μπῆκε.

« Τί νέα, κύρ Γιάννη ; », ρώτησε. « Τί κάνει ὁ Μανόλης ; »

— « Ἰσα ἴσα γιὰ τὸ Μανόλη συζητοῦμε, κύρ Στάθη », ἀπάντησε ὁ κύρ Γιάννης. « Ἡ μητέρα του γράφει πὼς δὲν τῆς ἀρέσει ἡ δουλειά του. Πρέπει, λέει, νὰ μπῆ σὲ τέχνη ».

— « Καλὰ λέει », ἀπάντησε ὁ κύρ Στάθης. « Ὁ τεχνίτης σήμερα εἶναι ἐξασφαλισμένος. Καὶ ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια, ὁ τεχνίτης θὰ εἶναι ὁ καλύτερος ἀπ' ἄλλους ».

Ἦστερα ρώτησε τὸ Μανόλη : « Γιατὶ δὲν πᾶς, Μανόλη, σὲ τέχνη : Δὲ σ' ἀρέσει ; »

— « Μ' ἀρέσει, μὰ πρέπει νὰ κερδίζω χρήματα, γιὰ νὰ στέλνω στὸ σπίτι μας », ἀπάντησε ὁ Μανόλης.

— « Ἔλα μαζί μου », τοῦ εἶπε τότε ὁ κύρ Στάθης. « Στὴν ἀρχὴ θὰ σοῦ δίνω καὶ κατιτί. Σιγὰ σιγὰ ὅμως θὰ μεγαλώσῃ τὸ μεροκάματό σου. Ἔρχεσαι ; »

— « Ἐρχομαι ! », ἀπάντησε ὁ Μανόλης καὶ τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε πὼς ἔνιωθε χαρά.

« Τί λές, κύρ Γιάννη », ρώτησε πάλι ὁ κύρ Στάθης. « Δὲ μοῦ τὸν δίνεις ἐμένα τὸ Μανόλη; »

— « Σοῦ τὸν δίνω », ἀπάντησε ὁ κύρ Γιάννης.

« Κοντὰ σου θὰ γίνῃ καλὸς τεχνίτης καὶ θὰ περάσῃ καὶ καλά, γιατί κι ἐσύ εἶσαι καλός ».

— « Λοιπόν, σύμφωνοι, κύρ Γιάννη; ».

— « Σύμφωνοι ! ».

41. Τὸ τσαγκαράκι.

Πρῶτὴ πρῶτὴ, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, ὁ Μανόλης βρίσκειτὶ στὸ τσαγκαράδιο. Αὐτὸς βαστᾷ τὸ κλειδί, αὐτὸς εἶναι κ' ὁ νοικοκύρης.

Πρῶτα βρέχε καὶ σκουπίζει τὸ μαγαζί. Ὑστερα καθαρίζει τὸν πάγκο καὶ βάζει σὲ τάξῃ τὰ ἔργα-λειᾶ.

Ἐπειτα βγαίνει καὶ καταβρέχει τὸ δρόμο ἔξω. Ὁ κύρ Στάθης πρέπει νὰ ἔχῃ δροσιά, ἅμα λήῃ τὸ τραγούδι του!

Ἄμὰ τὰ τοιμάση ὄλα, ἀρχίζει ὕστερα νὰ κερῶνῃ τίς κλωστὲς καὶ νὰ κλώθῃ, μ' αὐτὲς τίς τρίχες. Τροχίζει καὶ τίς φαλτσέτες στὶς λιμες, γιὰ νὰ κόβουν καλά τὰ χοντρά δέρματα.

Ἄμὰ ἔρθῃ ὁ κύρ Στάθης, εἶναι ὄλα ἔτοιμα.

« Μπράβο, Μανόλη ! », τοῦ λέει. « Γρήγορα θὰ σοῦ δώσω φαλτσέτα στὸ χέρι ».

Ὑστερα τραβᾷ τὸ κάθισμά του κοντὰ στὴν πόρτα παίρνει τὸ σφυρὶ καὶ τὸ σίδερο κι ἀρχίζει νὰ χτυπᾷ ἀπάνω στὸ γόνατό του τὸ σκληρὸ πετσό.

Τὰκ τούκ ! τὰκ τούκ ! καὶ τραγουδεῖ τὸ τραγούδι τοῦ τσαγκάρη.

Ἔτσι βγαίνει γλήγορα ἡ δουλειά.

Κάθε ζευγάρι, πού θὰ τελειώσῃ, τὸ βάζει ἀπάνω στὸ ράφι. Ἀπάνω στὴ μετσασόλα γράφει μὲ κιμωλία καὶ τὴν τιμὴ τοῦ κόπου του.

Ἀπ' ἐκεῖ τὰ μαζεύει ὁ Μανόλης σ' ἓνα καλάθι καὶ τὰ μοιράζει στὰ σπίτια. Πληρώνεται καὶ γυρίζει στὸ μαγαζί.

Ἐκεῖ δίνει λογαριασμὸ στὸν κύρ Στάθη.

Ὅλα σωστά ! Οὔτε ἓνα λεπτὸ περισσότερο ἢ λιγότερο.

« Φωστήρας γίνηκε ! », συλλογίζεται ὁ κύρ Στάθης καὶ γελᾷ μέσα του. Ὑστερα ἀρχίζει πάλι νὰ κοπανίζει τὸ πετσὶ καὶ νὰ τραγουδῇ.

« Ποῦ τὸ πέτυχεσ τὸ παιδί, κύρ Στάθη; », τὸν ρωτοῦν συχνὰ οἱ πελάτες του. « Γλήγορο στὴ δουλειά του, ταχτικὸ κι ἔξυπνο ! »

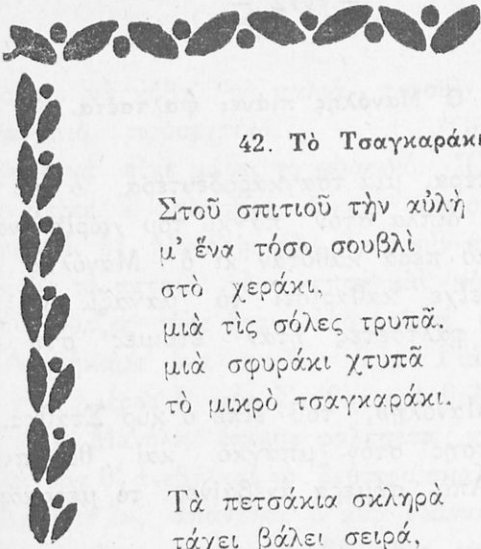
— « Τέτοια παιδιὰ μόνο παίρνω ἐγώ », ἀπαντᾷ ὁ κύρ Στάθης καὶ γυρίζει καὶ βλέπει τὸ Μανόλη καὶ γελᾷ.

Χαιμογελᾷ κι ὁ Μανόλης.

Καὶ κάθε βράδυ, ἅμα ἀνάψουν τὰ φῶτα, τοῦ λέει : « Τώρα, κύρ Στάθη, θὰ πάω στὸ σχολεῖο ».

— « Νὰ πᾶς, τοῦ λέει ἐκεῖνος, νὰ πᾶς. Μάθε ὅσο μπορεῖς πιὸ πολλὰ γράμματα ! Καὶ ἡ τσαγκαροσύνη σήμερα θέλει τὰ γράμματά της ».

« Καλὸ ἀφεντικό ! », συλλογίζεται ὁ Μανόλης « Καὶ καλὸς μάστορας ! » καὶ φεύγει γιὰ τὴ νυχτερινὴ σχολή.

42. Τὸ Τσαγκαράκι.

Στοῦ σπιτιοῦ τὴν κὺλῆ
μ' ἓνα τόσο σουβλι
στὸ χεράκι,
μιὰ τὶς σόλες τρυπᾶ.
μιὰ σφυράκι χτυπᾶ
τὸ μικρὸ τσαγκαράκι.

Τὰ πετσάκια σκληρὰ
τάχει βάλει σειρά,
κοίταξέ τα.

Λίγες φόντρες χακί·
παίρνει μέτρα ἵπὸ κεῖ
καὶ δουλεύει ἢ φαλτσέτα.

Μὰ τὰ μάτια κουνᾶ,
μὴν κοπῆ στα στερνὰ
καὶ πονέση·
κι ἔρθη ὁ κάλφας-ἀμ' τί :-
καὶ τὸ σύρη ἀπ' ταῦτι
καὶ τὸ διώξη ἀπ' τὴ μέση.

Θάρθη μέρα, θαρρῶ,
τὸ παιδὶ τὸ γλαρὸ
μὲ τὴ σόλα του,
ποῦ σὰν πιάνη πετσι.
Θὰ τὸ λέν παπουτσή,
παπουτσή μὲ τὰ δλα του.

43. Ὁ Μανόλης πιάνει φαλτσέτα.

Μιὰ Δευτέρα, μιὰ τσαγκαροδευτέρα, ὁ κύρ Στάθης καθόταν δίπλα στὸν πάγκο του γωρὶς νὰ ἐργάζεται. Πιο πέρα καθόταν κι ὁ Μανόλης. Εἶχε πλύνει καὶ εἶχε καθάρισει τὸ μαγαζί. Οἱ κλωστὲς κι οἱ φαλτσέτες ἦταν ἑτοιμὲς στῆ θέση τους.

« Ἐλα Μανόλη », τοῦ εἶπε ὁ κύρ Στάθης, σήμερα θὰ κάτσης στὸν μπάγκο καὶ θὰ πιάσης φαλτσέτα. Ἄπὸ σήμερα ἀνεβαίνει τὸ μεροκάματό σου ».

Ἦστερα τοῦ εἶπε νὰ περάση τὸ πέτσινο δαχτυλίδι στὸ μεγάλο του δάχτυλο καὶ ἄρχισε νὰ τοῦ δείξη πῶς θὰ κρατᾷ τὴ φαλτσέτα.

Ἄπὸ τότε ὁ Μανόλης, καθισμένος στὸν πάγκο, μὲ τὴ φαλτσέτα στὸ χέρι, κόβει τὰ παλιὰ πετσιᾶ, τὰ ὀποκῆματα.

Κόβει μικρὰ κομματάκια. τὰ λεπταίνει στὶς ἄκρες καὶ τὰ βάζει μπροστὰ στὸν κύρ Στάθη. Ἐκεῖνος τὰ παίρνει καὶ τὰ βάζει γιὰ παραγεμισματὰ στὰ τακούνια καὶ στὶς μετζασόλες.

Ὁ κύρ Στάθης τὸν παρακολουθεῖ καὶ τοῦ δίνει ὁδηγίες στὴν ἐργασία.

« Πιο δίπλα τὴ φαλτσέτα σου !, τοῦ λέει. καὶ νὰ κόβης στὸν ἄφρό ! Νὰ δίνης ἀέρα στὸ χέρι σου ! »

Ὁ Μανόλης δυσκολευόταν στὴν ἀρχή. Μιὰ δυὸ φορές κόπηκε μάλιστα καὶ λίγο στὸ χέρι.

Μὰ εἶχε ἐπιμονή.

« Κάθε ἀρχὴ δύσκολη ! », συλλογιζόταν κι ἔξα-

κολουθοῦσε νὰ κόβη τὰ παλιά πετσιὰ πιὸ ἐπιδέ-
ξια καὶ πιὸ προσεχτικά.

Σιγὰ σιγὰ εἶχε μάθει τὸ μυστικό. "Ὅσο περνοῦ-
σαν οἱ μέρες, ἢ φαλτσέτα ἄκουε περισσότερο στὸ
χέρι του καὶ ὁ Μανόλης τὴν εἶχε σὰν παιχνίδι.

"Ἐκοβε τὰ πετσιὰ τόσο λεπτὰ καὶ τόσο κανονι-
κά, πὺ νόμιζες πὼς ἦταν ἀπὸ χρόνια μάστορας.

"Ἀνεβήκαμε ἓνα σκαλί, κύρ Γιάννη », εἶπε
κεῖνες τὶς ἡμέρες ὁ κύρ Στάθης στὸ θεῖο τοῦ Μα-
νόλη. « Ὁ Μανόλης ἔπιασε φαλτσέτα καὶ πάει κα-
λά. Γλήγορα θ' ἀνεβῆ καὶ τὸ δεύτερο σκαλί ».

"Ἄμποτε !», ἀπάντησε ὁ κύρ Γιάννης. « Ἐγὼ
τὸ εἶπα, πὼς κοντὰ σου θὰ γίνη καλὸ μαστο-
ράκι ».

Κι ὁ Μανόλης, ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὺ ἔπιασε φαλ-
τσέτα, ἔνιωθε μέσα του μεγάλη χαρά. Ἄκόμα χαι-
ρόταν, γιὰτὶ τώρα ἔπαιρνε πιὸ πολὺ μεροκάματο
καὶ μποροῦσε νὰ στέλνῃ περισσότερα στὴ μητέρα
του.

Καὶ στὴ θεία του, τὴν κυρὰ Καλλιόπη, ἄρχισε
τώρα νὰ δίνει κατιτὶ γιὰ τὸ φατὶ του.

"Καλὰ εἶμαι τώρα !», ἔλεγε τὸ βράδυ στὸ σπί-
τι καὶ χαιρόταν. "Ἦστερα πρόσθετε : « Ἄμα γίνω
κάλφας, θὰ φέρω τὴν οἰκογένειά μου ἐδῶ ».

"Νάρθοῦν !», ἔλεγε ἡ Δημητρούλα. « Θὰ πάρω
τότε ἐγὼ τὴ Σοφούλα κοντὰ μου καὶ θὰ τὴν βγάλω
ράφτρα ».

"Ἐτσι περνοῦσαν οἱ μέρες καὶ ὁ Μανόλης ἐρ-
γαζόταν μὲ τὴν καρδιά του καὶ προόδευε ὀλοένα.

44. 'Ο καιρός περνᾷ.

'Ο καιρός περνᾷ κι ὁ Μανόλης μέρα μὲ τὴ μέρα γίνεται καὶ καλύτερος στὴ δουλειά του.

Τώρα ὁ κύρ Στάθης τοῦ δίνει νὰ κάνη μερικὲς λαφριὲς δουλειές : Νὰ κολνᾷ πετσιᾶ, νὰ ράβη στὴ μηχανή, νὰ βάζη μπαλώματα καὶ ἄλλες.

Σκυμμένος ὁ Μανόλης πάντα ἀπάνω στὸν πάγκο, ἐργάζεται μὲ ἀγάπη καὶ ἐπιμέλεια.

Τὸ τραγοῦδι τοῦ κύρ Στάθη τοῦ βάζει ὄρεξη καὶ τὰ χέρια του πηγαίνουν σὰν μηχανή.

Μὰ ἐκεῖ, ποὺ δουλεύει, σκέφτεται καὶ τὴ Βολισσό. Σκέφτεται τὴ μητέρα του καὶ τ' ἀδέρφια του.

« Τί νὰ γίνεται ὁ Μιχαλάκης ! », συλλογίζεται. « Τώρα θὰ ἔχη μεγαλώσει ἀρκετά. "Ἐχω ἔξι μῆνες νὰ τὸν δῶ. Τώρα θὰ μιλῇ πιά καθαρά. "Ω, πῶς ἤθελα νὰ τὸν ἔβλεπα μιὰ φορά ! »

"Υστερα συλλογιζόταν, ποὺ θὰ πήγαιναν καὶ οἱ τρεῖς στ' ἀμπέλι καὶ θὰ εἶχαν μαζὶ καὶ τὴν Ἀστραπή, τὴν Τουρκάλα καὶ τὴ Σιγανή. Μὲ τὴ φαντασία του τοὺς ἔβλεπε νὰ γυρίζουν μέσα στ' ἀμπέλι, νὰ κόβουν σταφύλια καὶ νὰ μαζεύουν κληματόφυλλα γιὰ τὴν Τουρκάλα καὶ τὴ Σιγανή.

"Ολα, ἔλα τὰ συλλογιζόταν καὶ θυμόταν πῶς τὸ ἴδιο γινόταν ἅμα ἦταν κι αὐτὸς μαζὶ τους καὶ τοῦ φαινόταν πῶς χτές ἀκόμα ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό !

"Ω, πόσο θὰ ἤθελε κι αὐτὸς νὰ ἦταν μαζὶ τους !

"Υστερα ὁ νοῦς του πήγαινε στοὺς φίλους του. Εἶχε πάρει τὸ πρῶτο γράμμα τῶν παιδιῶν τῆς ἑκτης τάξης. Ἀπὸ τότε ὅμως εἶχε πάρει ἄλλο ἓνα

γράμμα από όλη την τάξη και αρκετά γράμματα από μερικά παιδιά.

Ο Σωτηράκης τής Ἀργυρώς τοῦ ἔγραφε κάθε δυὸ βδομάδες. Κι ὁ Μανόλης τοῦ ἀπαντοῦσε ταχτικά.

Ἀπὸ τὰ γράμματα τῶν παιδιῶν ἤξερε πῶς τὸ βαπόρι, πού τοίμαζαν γιὰ τὰ κάλαντα τῶν Χριστουγέννων, εἶχε πετύχει. Σφύριζε σάν ἀληθινὸ βαπόρι κι ἔβγαζε καὶ καπνὸ! Τὰ παιδιά ὅλης τῆς τάξης ἔλεγαν μαζί τὰ κάλαντα καὶ ἦταν, λέει, τόσο ὠραῖα, πού καμιὰ χρονιά ὡς τότε δὲν ἦταν ὠραιότερα.

Ο Σωτηράκης τής Ἀργυρώς ἔπαιζε, ἔλεγε τὸ γράμμα, τὸ ἓνα τούμπανο.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἤξερε ἀπὸ τὰ γράμματα τῶν παιδιῶν. Ὅσο τὰ σκεφτόταν, ἐνιωθε μέσα του μεγάλη λύπη, πού δὲν ἦταν κι αὐτὸς μαζί. «Ἄν ἤμουνα κι ἐγὼ μαζί, συλλογιζόταν, θάπαιζα κι ἐγὼ τὸ τούμπανο καὶ θὰ μάζευα τὶς δεκάρες» καὶ τὸ πρόσωπό του ἔπαιρνε μιὰ λυπητερὴ ἔκφραση.

Ἦστερα ὁ νοῦς του πήγαινε στὴ φωτιά τῆς Λαμπρῆς.

«Τώρα, συλλογιζόταν, θὰ εἶναι ἀπάνω στὴ βράση τῶν κλαδιῶν. Ποιὸς ξέρει πόσα κατώγια θὰ ἔχουν γεμῖα! Φέτος θέλουν νὰ κάμουν τὴ μεγαλύτερη φωτιά!»

Καὶ θυμόταν, πού πήγαιναν γιὰ κλαδιά, ἅμα ἦταν καὶ κεῖνος στὸ χωριό.

Θυμόταν, πού πήγαιναν στὰ βουνὰ κι ἔκοβαν πουρνάρια καὶ σπάρτα κι ἔκαναν ὀλόκληρα φορτώματα. Ἦστερα τὸ κάθε παιδιὸ ἔβγαζε τὸ ζωνά-

ρι του κι ἔδενε τὸ φόρτωμά του καὶ τὸ ἔπαιρνε στὴν πλάτη γιὰ τὸ χωριό.

Ὅλα, ὅλα τὰ θυμόταν. Ἀκόμα θυμόταν καὶ τί ἀστεῖα ἔκαναν ἅμα ἔκοβαν τὰ κλαδιά καὶ τί λόγια ἔλεγαν! Τοῦ φαινόταν πὼς τ᾿άβλεπε ὅλα μπροστά του.

Κάπου κάπου, γύριζε καὶ τὸν ἔβλεπε ὁ κύρ Στάθης καὶ τοῦλεγε: «Ἔ, Μανόλη, ποῦ βόσκει ὁ νοῦς σου;»

—«Στὸ χωριό, κύρ Στάθη», ἀπαντοῦσε ὁ Μανόλης. «Σκέφτομαι τὸ σπίτι μας καὶ τοὺς φίλους μου». Καὶ ὁ κύρ Στάθης σκεφτόταν πὼς κι αὐτὸς τὸ ἴδιο ἔκανε, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό του κι ἦρθε στὴν Ἀθήνα.

* * *

Κάθε Σαββατόβραδο ὁ Μανόλης παίρνει τὸ μισθὸ τῆς βδομάδας. Ἀμέσως πληρώνει τὴν κυρά Καλλιόπη καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα κρατεῖ ὅσα χρειάζεται αὐτὸς γιὰ νὰ περάσει τὴ βδομάδα του.

Τὰ ἄλλα τὰ στέλνει στὸ σπίτι.

Κάθε φορά, πού θὰ στείλῃ χρήματα, νιώθει ἀνέκφραστη χαρά. Αἰσθάνεται πὼς αὐτὸς τώρα εἶναι ὁ προστάτης τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ εἶναι εὐτυχισμένος καὶ μαζί καὶ περήφανος.

Τί ὕμωρα πού εἶναι νὰ φροντίζῃ κανεὶς γιὰ ἀνθρώπους, πού ἀγαπᾷ!

«Θὰ τοὺς βγάλω πέρα!», συλλογίζεται. «Ἄν μοῦ τὰ φέρῃ ὁ Θεὸς δεξιά, θὰ σπουδάσω καὶ τὸ Μιχαλάκη». Καὶ τὰ μάτια του λάμπουν ἀπὸ χαρά.

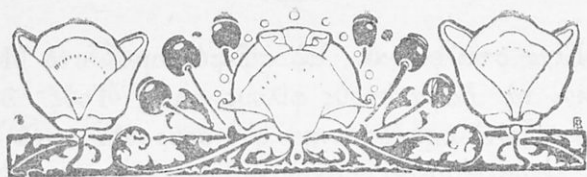
Είχε στείλει και τὸ σιδηρόδρομο στὸ Μιχαλάκη και τὰ δῶρα στοὺς φίλους του ! Τοὺς βάλους, τὸ μεταξωτὸ σπάγγο και τὸ σουραύλι. πού ἔπαιζε τοὺς εἰκοσιτέσσερες σκοπούς.

Μόνο τὸ ρολοῖ, πού τοῦ εἶχε παραγγεῖλει ὁ Σωτηράκης, δὲν εἶχε στείλει ἀκόμα.

« Ἄς περιμένω λίγο ἀκόμα, συλλογιζόταν, γιὰ νὰ τοῦ τὸ πάρω καλό ».

Ἔτσι πέρασε ὁ πρῶτος χρόνος. Στὸ τέλος τοῦ χρόνου ὁ Μανόλης πῆρε και τὸ ἐνδειχτικό του τῆς ἕκτης τάξης ἀπὸ τῆ νυχτερινῆ σχολή.

45. 'Ο Σωτηράκης έρχεται με τή μητέρα του
στην 'Αθήνα.

Και στη Βολισσό είχαν γίνη πάλι εξετάσεις και
ό Σωτηράκης είχε έρθει πάλι από τούς πρώτους.

«Νά τόν σπουδάσης, κυρά 'Αργυρώ», έλεγαν
όλοι στη μητέρα του. «Νά κάμης τά αδύνατα δυ-
νατά νά τόν σπουδάσης! Νά μην τόν αφήσης έτσι!».

Και ή κυρά 'Αργυρώ ήθελε νά τόν σπουδάση τó
Σωτηράκη. Ένα τόν είχε και ήθελε νά τόν κάμη
νά ζή με τά γράμματά του. Φοβόταν όμως τά έ-
ξοδα και στην αρχή απαντούσε στους ανθρώπους:
«Έχω έγώ τή δύναμη, μιá χήρα γυναίκα, νά σπου-
δάσω παιδί;».

—«Νά τó ποϋν άλλοι, νά τó πής κι έσύ;», τής
έλεγαν πάλι εκείνοι. «Όλα είναι μιá απόφαση!

»'Αμα κάμης τήν αρχή, θά φτάσης και στο τέλος.

»Κι έπειτα, νά σοϋ πώ, άμα δής τά στε-
νόχωρα, πούλησε και δυó χωράφια. Δικά του είναι.
»Ποιός άλλος θά τά πάρη;».

Έη κυρά 'Αργυρώ τó σκέφτηκε, τó ξανασκέ-
φτηκε και στα τελευταία τó αποφάσισε.

«Θά νοικιάσω τά χωράφια, συλλογιζόταν
και θά φύγω μαζί του στην 'Αθήνα. Έκει θά βρώ

γὼ καμιὰ δουλειὰ καὶ θὰ βγάζω ὅσα μᾶς χρειάζονται γιὰ νὰ ζήσωμε. Ἐκεῖνος θὰ σπουδάζη.

» Κι ἔπειτα, καλὰ λέει ὁ κόσμος, ἅμα δῶ τὰ πτενόχωρα, πουλῶ καὶ δυὸ χωράφια καὶ τελειώνει τὴ σπουδὴ του ».

Ὁ Σωτηράκης, ἅμα τ' ἄκουσε, χάρηκε περισσότερο γιατί θὰ πήγαινε στὴν Ἀθήνα καὶ θάβλεπε καὶ τὸ Μανόλη.

Ἀμέσως ἔκατσε καὶ τοῦ ἔγραψε γράμμα καὶ τοῦ ἔλεγε πῶς σὲ λίγες μέρες θάρχόταν μὲ τὴ μητέρα του γιὰ νὰ σπουδάση.

Τοῦ ἔλεγε καὶ ποιά μέρα θὰ ἔφταναν στὸν Πειραιᾶ καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ πάη νὰ τοὺς παραλάβη.

* * *

« Σήμερα θὰ σ' ἀφήσω κύρ Στάθη », ἔλεγε ἓνα πρωί, ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες, ὁ Μανόλης.

— « Νὰ μ' ἀφήσης », ἀπάντησε ὁ κύρ Στάθης, « μὰ τί δουλειὲς ἔχεις νὰ κάμης ; »

— « Σήμερα φτάνει ὁ καλύτερός μου φίλος ἀπὸ τὸ χωριό », ἀπάντησε ὁ Μανόλης, « καὶ θὰ πάω στὸν Πειραιᾶ νὰ τὸν παραλάβω ».

— « Νὰ πᾶς, νὰ πᾶς ! », τοῦ εἶπε ὁ κύρ Στάθης. « Καὶ νὰ τὸν φέρης κι ἐδῶ νὰ τὸν δοῦμε ! »

Ὁ Μανόλης κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ. Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἔμπαινε καὶ τὸ πλοῖο στὸ λιμάνι.

« Θὰ κάμω κι ἐγὼ ὅ,τι ἔκαμε γιὰ μένα ὁ θεῖός μου ὁ Γιάννης », συλλογίστηκε ὁ Μανόλης. Μπήκε σὲ μιὰ βάρκα καὶ εἶπε στὸ βαρκάρη νὰ τραβήξῃ γιὰ τὸ πλοῖο.

« Σωτηράκη ! Κυρά 'Αργυρώ ! Σωτηράκη ! », φώναζε σέ λίγο ό Μανόλης και ή βάρκα πλησίαζε τή σκάλα τοῦ πλοίου.

— « Μανόλη ! », ἀκούστηκε ἀμέσως μιὰ φωνή ἀπό τὸ πλοῖο. Ἦταν ὁ Σωτηράκης. Εἶχε ἀνεβῆ ἀπάνω στὰ κάγκελα τοῦ πλοίου και με τὸνα χέρι ἦταν πιασμένος ἀπὸ τὰ σχιινιά τοῦ καταρτιοῦ και με τ' ἄλλο χαιρετοῦσε τὸ Μανόλη.

Κουνοῦσε τὸ καπέλο του στὸν ἀέρα, φώναζε και ὄλο του τὸ πρόσωπο γελοῦσε.

Μὰ κι ὁ Μανόλης στεκόταν ὄρθιος μέσα στὴ βάρκα, κουνοῦσε κι αὐτὸς τὸ καπέλο του και φώναζε : « καλωσόρισες ! καλωσόρισες ! » κι ἔκανε σάμπως νὰ μὴν ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος κοντά του.

Οἱ ἄνθρωποι ἔβλεπαν τὴ χαρὰ τῶν παιδιῶν και καταλάβαιναν πὼς θὰ ἦταν καρδιακοὶ φίλοι.

Σέ λίγο τὰ δυὸ παιδιά και ή κυρά 'Αργυρώ ἔβγαιναν στὴν προκουμαία τοῦ Πειραιᾶ.

Ὅπως ἔκανε κι ὁ Μανόλης ἅμα πρωτοῆρθε στὸν Πειραιά, ἔτσι τώρα και ὁ Σωτηράκης ἔχει σηκωμένο τὸ κεφάλι του ψηλά και βλέπει τὰ ὄμορφα και ψηλά σπίτια.

« Ἐχεις δίκιο, Μανόλη, γιὰ ὅσα ἔγραφες », ἔλεγε. « Γιὰ δὲς σπίτια ! Ποῦ φτάνει τὸ καμπαναριὸ τῆς Παναγιᾶς ἐκεῖ ἀπάνω ! »

« Χαρὰ στοὺς ἀνθρώπους, πὸν κάθονται σέ τέτοιες πολιτεῖες ! », ἔλεγε και ή κυρά 'Αργυρώ.

« Σταθῆτε νὰ δῆτε πρῶτα τὴν 'Αθήνα », ἔλεγε ὁ Μανόλης, « κι ὕστερα μοῦ λέτε ».

Μπῆχαν στὸ σιδηρόδρομο κι ἀνέβηκαν στὴν 'Αθήνα.

45. Ἀρχὴ καλή, ὄλα καλά.

Ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ στάθηκε τυχερή. Βρῆκε μιὰ καλὴ θέση σὲ μιὰ κλινικὴ. Ἡ δουλειά της ἦταν νὰ περιποιῆται καὶ νὰ παρηγορῇ τοὺς ἄρρωστους.

Καὶ τέτοια θέση ἤθελε ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ. Γιατὶ ὁ Θεὸς τὴν εἶχε κάμει ἔτσι, πού νὰ λυπᾶται καὶ νὰ παρηγορῇ ἐκείνους, πού ἔπασχαν ἢ δυστυχοῦσαν.

Στὴν κλινικὴ πήγαινε τὸ πρωὶ κι ἔφευγε τὸ βράδυ. Τὴ νύχτα ἔμενε μὲ τὸ Σωτηράκη.

Εἶχαν νοικιάσει μιὰ κάμαρα κοντὰ στὸ σπίτι τοῦ κῦρ Γιάννη, ἀντίκρι στὸ μαγαζὶ τοῦ κῦρ Στάθη. Δίπλα στὴν κάμαρη εἶχαν καὶ μιὰ μικρὴ κουζίτσινα.

Στὸ μεταξὺ ἔδωσε καὶ ὁ Σωτηράκης ἐξετάσεις στὸ γυμνάσιο καὶ πέτυχε γιὰ τὴν πρώτη τάξη.

« Ἐδωσες καλὲς ἐξετάσεις », τοῦ εἶπαν οἱ καθηγητές. « Θὰ σὲ πάρωμε στὸ γυμνάσιο καὶ ἐλπίζομε νὰ εἶσαι κι ἐδῶ καλὸς μαθητῆς ».

Ὁ Σωτηράκης δὲ μιλοῦσε.

Ἀμέσως ὅμως ὕστερα ἔτρεξε στὸ μαγαζὶ τοῦ κῦρ Στάθη καὶ ἀπὸ μακριὰ φώναζε : « Μανόλη, πέτυχα στὶς ἐξετάσεις μου ! Ζήτω ! »

Ὁ Μανόλης ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔνιωσε τὴν χαρά, σὰν νὰ εἶχε πετύχει ὁ ἴδιος !

« Καὶ σὲ ἀνώτερα ! », τοῦ εἶπε καὶ γελοῦσε.

« Ποιὸς εἶν' αὐτός, Μανόλη ; », ρώτησε ὁ κῦρ Στάθης.

— « Αὐτὸς εἶναι ὁ φίλος μου, κῦρ Στάθης », ἀπάντησε ὁ Μανόλης. « Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς ».

— «'Α, έχει κι ὄμορφο ὄνομα !», εἶπε ὁ κύριος Στάθης.

— «'Ο Σωτηράκης, τὸ κουτσοδαιμόνιο ». πάλι ὁ Μανόλης.

— « Καταλαβαίνω, καταλαβαίνω ! », ἀπάντησε κύριος Στάθης. « Θὰ εἶναι σκανταλιάρης ! »

« Καλὰ κάνεις », εἶπε ὕστερα καὶ γύρισε εἶδε τὸ Σωτηράκη. « Θάρθῃ καιρός, πού θὰ νὰ κάνης σκανταλιές καὶ δὲ θὰ μπορῆς.

» Νάξερές τί ἤμουν κι ἐγὼ στὰ νιάτα « Μὰ τώρα δὲ μ' ἀκοῦν τὰ πόδια μου! Γέρας μαῦρος ! » κι ἀναστέναξε.

Τὸ βράδυ, ἅμα γύρισε ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ ἀπὸ κλινικὴ καὶ ἔμαθε πὼς πέτυχε ὁ Σωτηράκης ἐξετάσεις, πῆγε κοντά του καὶ τὸν φίλησε.

« Θὰ κάμω ὅ,τι μπορῶ γιὰ σένα ! », τοῦ « Θὰ δουλέψω, θὰ δανειστῶ, θὰ πουλήσω, γιὰ σὲ σπουδάσω.

» Θέλω νὰ σὲ δῶ μιὰ μέρα γιὰτὸ καὶ τότε θέλω πιά τίποτα στὴ ζωὴ μου », κι ἔκλαιγε τὴ χαρὰ της.

« Ἄμα πάρη τὸ δίπλωμά του καὶ βγῆ γιὰτὸ νὰ δῆ τί δῶρο θὰ τοῦ κάμω κι ἐγὼ ! », ἔλεγε Μανόλης καὶ γελοῦσαν ὅλοι.

47. Πάλι ἀχώριστοι.

Κάθε μεσημέρι καὶ κάθε βράδυ, πού δὲν στὸ σχολεῖο, ὁ Σωτηράκης βρίσκει στὸ τοῦ κύριου Στάθης.

Ἐκεῖ κουβεντιάζει σοβαρὰ σὰν μεγάλος

Μανόλη, ἐκεῖ κάνει καὶ τ' ἀστεῖα του. Πότε μὲ τὸ Μανόλη, πότε μὲ τὸν κύρ Στάθη.

« Λοιπόν, ἦσουν σκανταλιάρης, κύρ Στάθη, στά νιάτα σου, ἔ; », τοῦ λέει καὶ γελᾷ.

— « Νᾶξερεις τί σκανταλιές ἔκανα ἐγώ! », ἀπαντᾷ ὁ κύρ Στάθης καὶ χαμογελᾷ περήφανος. « Μὰ καὶ πόσο ξύλο ἔφαγα ἀπὸ τὴ μητέρα μου, Θεὸς σχωρέσ' την! »

» Καμιὰ βραδιά νὰ σοῦ διηγηθῶ μερικὰ κατορθώματα, ποὺ ἔκανα ἅμα ἤμουν παιδί, καὶ νὰ μοῦ πῆς ἂν τὰ κάνης κι ἐσύ ».

Ἐνα βράδυ πάλι κουβέντιαζαν τὰ παιδιά στὸ μαγαζάκι τοῦ κύρ Στάθη.

Ὁ Μανόλης ἔλεγε στὸ Σωτηράκη γιὰ τὰ σχέδιά του.

Τοῦ ἔλεγε πὼς ἤθελε νὰ φέρη τὴ μητέρα του καὶ τ' ἀδέρφια του στὴν Ἀθήνα· πὼς ἤθελε νὰ σπουδάσῃ τὸ Μιχαλάκη καὶ ἄλλα.

Καὶ ὁ Σωτηράκης μιλοῦσε γιὰ τὴ ζωὴ του στὸ γυμνάσιο.

Κουβέντιασαν ἀρκετά. Ὑστερα εἶπε ὁ Σωτηράκης :

« Δὲν ἔρχεσαι, Μανόλη, νὰ κάτσης μαζί μου στὴν κάμαρά μου ! Θὰ φροντίζη καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μας ἢ μητέρα μου καὶ θὰ περνοῦμε καλά. Θέλεις νάρθῃς ; »

— « Ἄν θέλω ρωτᾷς; », ἀπάντησε ὁ Μανόλης. « Μὰ πρέπει νὰ τὸ θελήσῃ κι ὁ θεῖος μου καὶ ἡ θεία μου. Χωρὶς τὴν ἄδειά τους, δὲ μπορῶ νάρθῶ. Στάσου νὰ τοὺς ρωτήσω πρῶτα ! ».

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Μανόλης ρωτοῦσε τὸ θεῖο του : « Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια, τοῦ ἔλεγε, νὰ κάτσω

μαζί με τὸ Σωτηράκη στὴν καμαρά του ; Ὁ Σωτηράκης εἶναι ὁ καλύτερός μου φίλος. Ἐπειτα καὶ ἀρκετὰ σᾶς βάρηνα ὡς τώρα ».

— « Ἀπὸ βάρημα », ἀπάντησε ὁ κύρ Γιάννης, « νὰ μὴν τὸ λές καθόλου ! Ἐμεῖς σ' ἀγαποῦμε σὰν δικό μας παιδί.

» Ἄμα ὅμως εἶναι δική σου θέληση νὰ πᾶς μετὰ τὸ Σωτηράκη, ἐμεῖς δὲ μπορούμε νὰ σοῦ ποῦμε τίποτα. Νὰ ρωτήσωμε ὅμως καὶ τὴ θεία σου ».

« Μετὰ ἄλλον δὲ σ' ἀφήνω νὰ πᾶς », εἶπε ἐκείνη, « μὰ μετὰ τὸ Σωτηράκη σ' ἀφήνω. Ἐξέρω πῶς ὁ Σωτηράκης εἶναι ὁ καλύτερός σου φίλος καὶ δὲ θέλω νὰ σοῦ χαλάσω τὴν καρδιά. Ἐπειτα θὰ ἔχετε τὴν κυρὰ Ἀργυρῶ, ποὺ θὰ φροντίζει γιὰ σᾶς.

» Πρέπει ὅμως νὰρχεσαι κάθε μέρα νὰ σὲ βλέπουμε ».

— « Καὶ βέβαια θὰρχωμαι », ἀπάντησε ὁ Μανόλης. « Μήπως θὰ πάω μακριά ; »

Τὸ ἴδιο βράδυ τὰ δυὸ παιδιὰ κουβάλησαν τὰ πράματα τοῦ Μανόλη.

Ἀπὸ τότε οἱ δυὸ φίλοι ἦταν πάλι ἀχώριστοι.

Ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ φρόντιζε καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μετὰ ἀγάπη καὶ προθυμία. Κάθε βράδυ τοὺς ἔψηνε καὶ τὸ φατὶ τους γιὰ τὴν ἄλλη μέρα.

48. Οἱ ψεύτικοι ἄνθρωποι τῆς βιτρίνας.

Ἐνα βράδυ ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς παρακάλεσε τὸν κύρ Στάθη ν' ἀφήσῃ τὸ Μανόλη νὰ σχολάσῃ νωρίς.

« Κάποια σκανταλιὰ θάχῃς πάλι στὸ Ἰνοῦ σου »,

εἶπε κείνος, « καὶ ζητᾶς σύντροφο » καὶ χαμογελοῦσε.

— « Ὅχι, κύρ Στάθη, ὄχι. Θέλω μόνο κάτι νὰ μοῦ δείξῃ ».

— « Ἄς σχολάσῃ ! », εἶπε ὁ κύρ Στάθης.

Ὁ Μανόλης πλύθηκε, τοιμάστηκε καὶ τὰ δύο παιδιὰ χαιρέτησαν τὸν κύρ Στάθη καὶ βγῆκαν στὸ δρόμο.

« Πᾶμε νὰ μοῦ δείξῃς τὸν ψεύτικο ἄνθρωπο ! », εἶπε ὁ Σωτηράκης « καὶ δὲ βαστῶ πιά. Θέλω νὰ τὸν δῶ ! »

Πέρασαν τὴ μεγάλη στρογγυλὴ πλατεία καὶ μπῆκαν στὸ μεγάλο δρόμο, ποῦ ἦταν τὰ καταστήματα.

Κεῖνὴ τὴν ὥρα ἀναψαν καὶ τὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα κι ὅλος ὁ δρόμος ἔλαμψε. Ἦταν τόσο φῶς, ποῦ καὶ κλωστή μποροῦσε νὰ περάσῃ στὴ βελόνη !

Καὶ μέσα στὶς βιτρίνες ἀναψαν τὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα κι ἔβλεπες τὰ ἐμπορεύματα σὰν νὰ ἦταν μέρα.

Καὶ τί δὲν ἔβλεπες ! Ὅλα τὰ εἶδη ἀντρικὰ καὶ γυναικεῖα ροῦχα ! παπούτσια, καπέλα, βιβλία, ἄνθη καὶ ὅ,τι ἄλλο βάλῃ ὁ νοῦς σου !

Ὁ Μανόλης εἶδε ἀπὸ μακριὰ ἓνα κατάστημα, ποῦ ἤξερε πὼς εἶχε στὴ βιτρίνα τοῦ ἓνα ψεύτικο ἄνθρωπο. Δὲν εἶπε ὅμως τίποτα.

Ἄρχισε μόνο νὰ στέκεται στὶς βιτρίνες τῶν ἄλλων καταστημάτων καὶ νὰ βλέπῃ. Μαζί του στεκόταν κι ὁ Σωτηράκης κι ἔβλεπε κι αὐτὸς καὶ θαύμαζε.

Σὲ λίγο ἔφτασαν καὶ στὴ βιτρίνα μὲ τὸν ψεύτικο ἄνθρωπο.

Ὁ Μανόλης σταμάτησε πάλι μπροστά της, χωρίς νὰ πῆ τίποτα, κι ἔκανε πὼς ἔβλεπε ἔμπρός του.

Ἄξαφνα ὁ Σωτηράκης βγάζει μιὰ φωνὴ «ἄ!» καὶ ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

«Αὐτὸς εἶναι, Μανόλη;», ρώτησε ὕστερα.

—«Αὐτὸς εἶναι», ἀπάντησε ὁ Μανόλης καὶ γελοῦσε.

Ὁ Σωτηράκης πῆγε πιὸ κοντά. Τὰ μάτια του ἄγγιζαν τὸ τζάμι τῆς βιτρίνας. Γύριζε τὸ κεφάλι του ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὸν δῆ καλά.

Ἦταν ἓνας ψεύτικος κύριος καὶ ἦταν ντυμένος σὰν λιμοκοντόρος.

Τὰ μαλλιά του ἦταν καλοχτενισμένα καὶ μὲ τάξι σὰν νὰ βγῆκε ἐκείνη τὴν ὥρα ἀπὸ τὸ κουρεῖο.

Τὰ ροῦχα του ἦταν σὰν νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ σίδερο καὶ τὰ παπούτσια του γυάλιζαν σὰν νὰ βγῆκαν κείνη τὴν ὥρα ἀπὸ τὸ κουτί.

Καθόταν σὲ μιὰ καρέκλα καὶ χαμογελοῦσε. Ἀπάνω στὸ ἓνα του γόνατο ἦταν τὸ καπέλο του καὶ στὸ ἄλλο ἀκουμποῦσε τὸ μπαστούνι του.

Ἐκεῖ, πού ἔβλεπαν τὰ παιδιά, ἄξαφνα πετάχτηκε ὁ ψεύτικος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ θέση του καὶ στάθηκε ὄρθιος.

Φόρεσε στὴ στιγμή τὸ καπέλο του καὶ πῆρε καὶ τὸ μπαστούνι του στὸ χέρι.

Ὁ Σωτηράκης ξαφνίστηκε καὶ τρόμαξε. Μὰ κι ὁ Μανόλης ξαφνίστηκε, γιατί αὐτὸ τὸ πρῶμα δὲν τὸ εἶχε δῆ κι αὐτὸς ποτέ του.

Κι οἱ δυὸ παρατηροῦσαν τὸν ψεύτικο ἄνθρωπο καὶ συλλογίζονταν: «Δὲ θέλεις ν' ἀρχίσῃ τώρα νὰ περπατῇ!»

« Μανόλη ! », ρώτησε ὁ Σωτηράκης, « μήπως εἶναι ἀληθινὸς καὶ μὲ περιπαίξεις ; »

Ὁ Μανόλης στὸ μεταξὺ εἶχε καταλάβει τὸ μυστικό.

— « Ψεύτικος εἶναι, ἀπάντησε, μὰ τὸν βάζουν νὰ κάθεται καὶ νὰ σηκώνεται μὲ ἤλεκτρισμό.

» Τὸ κάνουν ἐπίτηδες γιὰ νὰ δείχνουν στοὺς ἀνθρώπους τὰ ροῦχα, πὺ πουλοῦν ».

Τὰ παιδιὰ ἔφυγαν ἀπὸ τῆ βιτρίνα. Ὁ Σωτηράκης γύρισε ἀκόμα δυὸ φορές καὶ εἶδε πίσω του.

Λίγο πιὸ πέρα ἦταν ἓνα ἄλλο μεγάλο κατάστημα. Ἦταν κι ἐκεῖ τρεῖς ψεύτικοι ἄνθρωποι. Ἦταν τρεῖς ὁμορφες κυρίες, πὺ φοροῦσαν πολὺ ὠραῖα ροῦχα. Οἱ δυὸ ἦταν καθισμένες καὶ ἡ μιὰ ὄρθια.

Σ' ἓνα ἄλλο κατάστημα τὰ παιδιὰ εἶδαν ἀκόμα ἓνα ψεύτικο ἄνθρωπο, πὺ ἔδειχνε κάτι τετράγωνα χαρτιά, πὺ ἔγραφαν τί πουλεῖ τὸ κατάστημα.

« Ἄν τοὺς ἔβλεπε, Μανόλη, ὁ Μιχαλάκης, τί ὄλλεγε ; », ρώτησε ὁ Σωτηράκης.

— « Θὰ τοὺς ζητοῦσε λουκούμια ! », εἶπε ὁ Μανόλης καὶ γέλασαν κι οἱ δυὸ.

Ἦστερα οἱ δυὸ φίλοι ἔφυγαν γιὰ τὸ σπίτι.

49. Ἄμα οἱ δυὸ φίλοι δὲν ἔχουν δουλειά.

Γλήγορα περνοῦσε ὁ καιρὸς.

Ὁ Μανόλης ἔγραφε ταχτικά γράμμα στὸ σπίτι τους καὶ ἔπαιρνε καὶ κεῖνος ταχτικά. Κάθε βδομάδα ἔστελνε καὶ χρήματα.

Στὸ μεταξὺ εἶχε πάη κι ὁ Μιχαλάκης στὴν πρώτη τάξη τοῦ σχολείου στὴ Βολισσό. Ὁ Μανό-

λης τοῦ εἶχε στείλει μιὰ μεγάλη πλάκα, πού ἀπό τὸ ἓνα μέρος εἶχε καὶ γαρυμμές, καὶ ἓνα κουτί κοντύλια.

Ἀκόμα τοῦ ἔστειλε καὶ τὸ Ἀλφαβητάριο μὲ τὸν ἥλιο καὶ ἓνα βιβλίο μὲ εἰκόνες.

Τώρα κι ἡ Σοφούλα ἦταν στὴν πέμπτη τάξη.

Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς πήγαινε ταχτικά στὸ γυμνάσιο.

Ἐκε τὸν ἤξεραν ὅλα τὰ παιδιά καὶ τὸν ἀγαποῦσαν, γιατί κι ἐκεῖ ἔκανε τὰ ἀστεῖα του.

Καὶ ὁ Μανόλης ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς προχωροῦσε περισσότερο στὴν τέχνη του. Εἶχε γίνει τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ κῆρ Στάθη.

*
* *

Τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτὲς ὁ Μανόλης κι ὁ Σωτηράκης πηγαίνουν τὸ πρωὶ στὴν ἐκκλησία. Κατόπι κάνουν περιπατοὺς ἢ ἐκδρομὲς.

Πολλὲς φορές πηγαίνουν στὸ μεγάλο κῆπο τοῦ παλατιοῦ. Ἐκεῖ βλέπουν τὰ ὄμορφα λουλούδια καὶ τὰ ἀνθισμένα δέντρα.

Βλέπουν καὶ τὰ χρυσὰ ψαράκια, πού κολυμποῦν μέσα στὶς μικρὲς στέρνες τοῦ κήπου καὶ κάθε τόσο ἔμβαινον ὡς τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ γιὰ ν' ἀρπάξουν τὰ ψίχαλα, πού τοὺς ρίχνουν οἱ ἄνθρωποι.

Πολλὲς φορές τοὺς ρίχνουν κι αὐτοὶ ψίχαλα καὶ διασκεδάζουν μὲ τὰ ὄμορφα ψαράκια.

Ἦστερα κάθονται σ' ἓνα πάγκο κάτω ἀπὸ τὰ φουντωτὰ δέντρα καὶ πότε διαβάζουν ἐφημερίδα, πότε κουβεντιάζουν γιὰ τὰ περατμένα.

«Θυμαῖσαι, Σωτηράκη», λέει ὁ Μανόλης, «τῆ

βρυτιά, πού δώσχιμε στὴν Πλάκα τὴν προηγούμενη μέρα, πού θᾶφευγα ;» καὶ ὁ νοῦς του τρέχει στὴ ζωὴ, πού πέρασε στὴ Βολισσό.

— «Θυμᾶσαι, ὅμως καὶ τὸ ροζακὶ σταφύλι, πού εἶχες σκεπασμένο στ' ὀμπέλι;», λέει κι ὁ Σωτηράκης καὶ ξερογλείφεται.

Ἄλλοτε πηγαίνουν στὸ Στάδιο. Ἐκεῖ βλέπουν τοὺς ἀγῶνες, πού γίνονται κάθε τόσο, καὶ ἀπὸ τὴ θέση τους δίνουν θάρρος στοὺς ἀγωνιστὲς μὲ τὶς φωνές τους.

Ἄλλοτε παίζουν μὲ ἄλλα παιδιὰ ποδόσφαιρα. Μὰ καὶ στὰ περίχωρα πηγαίνουν συχνὰ μὲ τὰ πόδια. Κκι οἱ δύο εἶναι γραμμένοι σ' ἓνα σύλλογο γιὰ ἐκδρομὲς καὶ κάθε τόσο περπατοῦν στὰ γύρω χωριά. Ἡ ἀνεβαίνουν στὰ κοντινὰ βουνά. Πολλές φορές μένουν καὶ τὴ νύχτα στὸ ὕπαιθρο.

Μιὰ Κυριακὴ ἀπόγεμα ἀνέβηκαν καὶ στὴν Ἀκρόπολη. Ἐκεῖ ἔβλεπαν ἀμέτρητες κολόνες καὶ ἄλλα μάρμαρα, ἄλλα στὴ θέση τους καὶ ἄλλα ριχμένα κάτω. Ἄλλα ὀλάκερα κι ἄλλα σπασμένα.

Εἶδαν καὶ τὸν Παρθενῶνα μὲ τὶς πολλὲς κολόνες, πού στέκεται στὴ μέση τῆς Ἀκρόπολης, καὶ θυμήθηκαν ἀπὸ τὴν Ἱστορία πὼς ἐκεῖ, στὰ παλιὰ χρόνια, στεκόταν καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, πού εἶχε κάμει ὁ Φειδίας.

Ἦστερα προχώρησαν ὡς τὸν τοῖχο, πού εἶναι γύρω γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, γιὰ νὰ δοῦν τὴν πόλη κάτω.

« Ἄ ! », φώναξαν καὶ οἱ δυὸ καὶ ἔμειναν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα !

“Ολη ἡ Ἀθήνα φαινόταν ἀπὸ κεῖ πάνω, τὴ μιὰν ἄκρη τῆς ὡς τὴν ἄλλη.

Ἄμετρητα σπίτια, ψηλά καὶ χαμηλά καὶ πυκνά, ποὺ νόμιζες πὼς ἦταν ὅλα κολλημένα!

Ἀνάμεσά τους ξεχώριζαν τὸ παλάτι, τὸ πιστήμιο, ἡ Μητρόπολη καὶ ἄλλα μεγάλα ρια.

Οἱ δρόμοι φαίνονταν σὰν ἀτέλειωτες, λουρίδες ἀνάμεσα στὰ σπίτια.

Φαίνονταν καθαρὰ καὶ τὰ τραμ, ποὺ ἔτρεχαν στοὺς μεγαλύτερους δρόμους.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ ἥλιος κατέβαινε νὰ λέψη. Ὁ οὐρανὸς σὲ κεῖνο τὸ μέρος εἶχε γίνει τακόκκινος σὰν θυρωμένος. Κάτι μεταξωτὰ φάκια ἔμοιαζαν σὰν κουβάρια ἀπὸ κουρέλια ἀπὸ τὸν ὀλοστρόγγυλο δίσκο τοῦ ἡλίου, ποὺ ροῦσες νὰ τὸν βλέπης χωρὶς νὰ θαμπώνεσαι. Τόσο ὠραῖος ὁ οὐρανὸς στὴ δύση, ποὺ ὅλος ὁ σμος ποὺ ἦταν ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολη, γύρισε τὸν κοίταζε.

Οἱ ροδοκόκκινες ἀχτῖδες ἔπεφταν στὰ χρωματιστὰ τζάμια τῶν ἐκκλησιῶν κι ἀπάνω στὰ μαρμαρα τῶν σπιτιῶν καὶ τὰ ἔκκαναν νὰ λάμπουν.

“Ολη ἡ πόλη ἔλαμπε σὰν χρυσομένη.

Οἱ δυὸ φίλοι ἔστρεψαν τὰ μάτια τους πρὸς τὴ θάλασσα. Ἡσυχὴ ἀπλωνόταν ὡς πέρα στὸν ζοντα, καὶ ὅπως ἔπεφταν ἀπάνω τῆς οἱ ἀχτῖδες ἡλίου, νόμιζες πὼς ἔβλεπες ἀμετρητὰ χρυσοκόκκινα ἀστρουλάκια ἀπάνω στὸ νερό. Πέρα, στὸ βόθος τῆς ὁμορφῆς ζωγραφιᾶς, τὰ μενεξεδένια λές καὶ φιλιόνταν ἀπαλὰ μὲ τὸ μαγεμένο οὐρανὸ

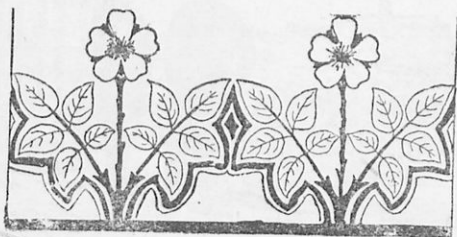
«Σε λίγο τοῦ ἡλίου ὁ δίσκος βυθιζόταν κατακόκκινος μέσα στὴ θάλασσα».

“Ολος ὁ κόσμος ἔβλεπε χωρὶς νὰ μιλή. Παν-
τοῦ εἶχε ἀπλωθῆ μιὰ σιωπή! Ὁ ἀέρας εἶχε σω-
πάσει! Καὶ μόνο μιὰ βαθιὰ μακρινὴ βοή ἔφτανε
ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὴν πόλη,

Σὲ λίγο τοῦ ἡλίου ὁ δίσκος βυθιζόταν κατακόκ-
κινος μέσα στὴ θάλασσα. Στὴ δύση ἔμενε τώρα μόνο
μιὰ κοκκινάδα, σὰν νὰ εἶχε χυθῆ αἷμα, πού ἔφτανε
ὡς τὴ μέση τοῦ οὐρανοῦ.

«Ντάν ντάν ντάν!», ἀκούστηκε ξάφνου τὸ
καμπανάκι τοῦ φύλακα.

Ἦταν τὸ σημεῖο πὼς ἔπρεπε ὅλοι νὰ φύγουν.

50. 'Ο Μανόλης γίνεται κάλφας.

Είχε περάσει και ο δεύτερος χρόνος από τότε, πού ο Σωτηράκης είχε έρθει στην 'Αθήνα.

Είχαν γίνει τρία χρόνια, από τότε, πού μπήκε ο Μανόλης στην τέχνη. Τώρα ήταν σέ θέση νά κάνη μόνος του παπούτσια, χωρίς νά τόν όρμηνεύη ο κύρ Στάθης.

« Πετσιά παίρνω στά χέρια και παπούτσια βγά-ζω !», έλεγε συχνά στο Σωτηράκη και στο θεϊο του, τόν κύρ Γιάννη, και φαινόταν εύχαριστημένος.

Τώρα περίμενε νά γίνη σύντομα κάλφας.

Και είχε δίκιο, γιατί τά ίδια συλλογιζόταν και ο κύρ Στάθης.

« Εΐναι καλός κάλφας !», έλεγε μόνος του και χαιρόταν, πού προόδευε ο Μανόλης, σάν νά ήταν παιδί του.

Μιά Δευτέρα πάλι, πρωί πρωί, είπε ο κύρ Στάθης στο Μανόλη :

« Τώρα, Μανόλη, είσαι σέ θέση ν' άνεβής και τó δεύτερο σκαλί τής τσαγκαροσύνης. Τώρα μπορείς νά γίνης κάλφας. Βλέπω, ή δουλειά σου είναι καθαρή και γερή. »

—« Μὲ βρίσκεις ικανό, κύρ Στάθη ;», ρώτησε χαρούμενος ὁ Μανόλης.

—« Ναί, ναί !», ἀπάντησε ὁ κύρ Στάθης. « Ἡ ἡλικία σου εἶναι ἀκόμη μικρή, μὰ τὸ μυαλό σου κόβει καὶ ἀγαπᾶς καὶ τὴν τέχνη.

» Λοιπὸν ἀπὸ σήμερα εἶσαι κάλφας. Ἐπὶ σήμερα θὰ σοῦ δίνω καὶ διπλὸ μεροκάματο ».

Ὁ Μανόλης δὲ μποροῦσε νὰ κρύψη τὴν χαρὰ του.

« Εὐχαριστῶ, κύρ Στάθη », εἶπε στὸν ἀφεντικό του. « Κι ἐγὼ θὰ βάλω ἔλα μου τὰ δυνατὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσω μὲ τὴ δουλειά μου ».

Ἔστερα ἀπὸ μιὰ βδομάδα ἔφυγε ὁ πρῶτος κάλφας κι ἔμεινε ὁ Μανόλης μὲ τὸν κύρ Στάθη.

Καθισμένοι κι οἱ δυὸ στὸν πάγκο χτυποῦν μὲ τὰ σφυριά τους τὸ χοντρὸ πετσι. Ἔστερα ὁ κύρ Στάθης παίρνει τὰ ψιλὰ πετσιά, τὰ ψίδια, σημαδεύει καὶ κόβει καινούργια παπούτσια.

« Ἐτοιμα ! », λέει στὸ Μανόλη.

Ἐκεῖνος τὰ παίρνει καὶ τὰ γαζώνει στὴ μηχανή.

Ἔστερα πιάνουν πάλι κι οἱ δυὸ τὰ σφυριά τους καὶ χτυποῦν.

Ὁ κύρ Στάθης λέει καὶ τὸ τραγούδι του. Τώρα μάλιστα τὸ λέει μὲ πιὸ πολὺ ὄρεξη. Πότε πότε τραγουδεῖ μαζί του κι ὁ Μανόλης.

Μέσα στὸ μικρὸ μαγαζάκι βασιλεύει ἡ χαρά !

Κι ἡ δουλειά εἶναι τόση, ποὺ δὲν τὴν προφταίνουν ! Ἀκατάπαυτα δέχονται παλιὰ παπούτσια γιὰ νὰ τὰ ἐπιδιορθώσουν καὶ παίρνουν παραγγελίες γιὰ καινούργια.

Κι ἅμα περνοῦν τὸ πρωὶ οἱ γειτόνοι, χαιρετοῦν, ὅπως πάντα, μὲ ἀγάπη, τὸν κύρ Στάθη : « Καλὴ

μέρα, κύρ Στάθη », τοῦ λένε καὶ σταματοῦν στὴν πόρτα του καὶ τοῦ κουβεντιάζουν μιὰ στιγμή.

Ἵστερα ρωτοῦν : « Ἄμ' ὁ Μανόλης, πῶς πηγαίνει ; »

— « Ὁ Μανόλης ἔγινε κάλφας », ἀπαντᾷ ὁ κύρ Στάθης. « Ἀπὸ τῶρα εἶναι ὁ κύρ Μανόλης ὁ τσαγκάρης ! » καὶ γελᾷ χαρούμενος.

Μαζί του γελᾷ κι ὁ Μανόλης.

51. Ὁ Μανόλης προετοιμάζει τὸν ἐρχομὸ τῆς μητέρας του καὶ τῶν ἀδερφίων του.

Εἶχε περάσει ἀκόμα λίγος καιρὸς. Τῶρα ὁ Μανόλης ἀποφάσισε νὰ φέρη στὴν Ἀθήνα τοὺς δικούς του.

« Θὰ νοικιάσω ἓνα σπιτάκι, συλλογιζόταν, καὶ θὰ τοὺς φέρω ἐδῶ νὰ ζοῦμε ὅλοι μαζί. Ἡ δουλειά μου, δόξα νά'χη ὁ Θεός, πηγαίνει καλά. Μὲ τὸν καιρὸ θὰ πάη κι καλύτερα. Ἔτσι θὰ μπορέσω νὰ ζήσωμε εὐχάριστα ».

Πρὶν ὅμως νὰ κάμη τίποτα, συζήτησε τὸ ζήτημα καὶ μὲ τὸ θεῖο του, τὸν κύρ Γιάννη.

« Τί λές κι ἐσύ ; », τοῦ εἶπε μιὰ μέρα.

« Λέγω νὰ τοὺς μηνύσω νάρθουν ὅλοι ἐδῶ ».

— « Αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο ! », ἀπάντησε ὁ κύρ Γιάννης. « Ἀμα ἡ οἰκογένεια εἶναι χωρισμένη, δὲν εἶναι ζωή. Φέρε τοὺς ἐδῶ, νὰ εἶστε ὅλοι μαζί ».

Τὸ ἴδιο ἔλεγε καὶ ἡ κυρὰ Καλλιόπη.

« Τοὺς πεθύμησα κιόλας », ἔλεγε ὁ Μανόλης.

« Ἐχω τόσα χρόνια νὰ τοὺς δῶ ».

» Τὸ Μιχαλάκη τὸν ἄφησα μωρὸ καὶ τώρα εἶναι στὴ δεύτερη τάξη ! Δὲ μπορῶ πιά νὰ περιμένω. Θὰ τοὺς φέρω ».

* * *

Τὴν ἴδια μέρα ἔγραψε γράμμα στὴ μητέρα του καὶ τῆς ἔλεγε τὴν ἀπόφασή του.

« Νάρθῃτε, τῆς ἔγραφε, νὰ εἶμαστε ὅλοι μαζί ἐδῶ. Δὲ μπορῶ πιά νὰ μένω μόνος ».

Ἦστερα τῆς ἔγραφε νὰ τοιμάζεται σιγά σιγά. Νὰ νοικιάσῃ τὸ ἀμπέλι καὶ νὰ πουλήσῃ καὶ τὰ ζῶα.

Ἄκόμα τῆς ἔλεγε ν' ἀφήσῃ κάποιον γιὰ νὰ νοιάζεται τὸ σπίτι.

« Νὰ εἶσαι ἔτοιμη, τῆς ἔγραφε, καὶ ἅμα πάρες τηλεγράφημά μου, νὰ ξεκινήσῃς ! ».

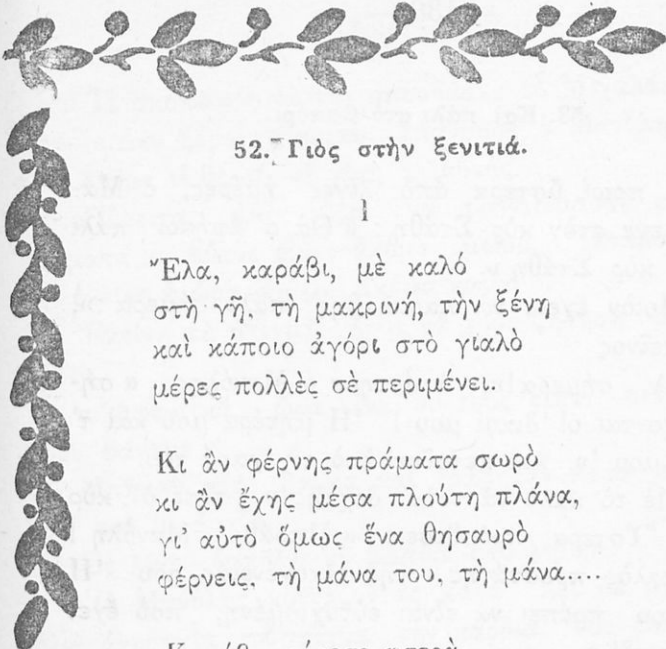
Ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα φρόντισε νὰ τοὺς βρῇ καὶ κατοικία. Κατὰ καλὴ του τύχη βρῆκε στὸν ἴδιο δρόμο. πού καθόταν ἡ κυρὰ Ἀργυρώ, μιὰ κάρμαρα καὶ μιὰ κουζίνα.

Τὴ συμφώνησε ἀμέσως μὲ τὸν ἰδιοκτήτη καὶ πλήρωσε καὶ προκαταβολή.

« Καλά, συλλογιζόταν, εἶναι ἐδῶ. Θὰ εἶμαστε ὅλοι κοντά. Θὰ χαρῆ κι ἡ μητέρα μου, πού θὰ εἶναι κοντὰ στὴν ἀδερφή της ! »

Καὶ ἡ κυρὰ Καλλιόπη, ἅμα ἔμαθε πῶς ἡ κυρὰ Λεμονιά θὰ καθίσῃ στὸ δικό τους δρόμο, χάρηκε πολὺ.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μιχόλης ἔστειλε τηλεγράφημα στὴ μητέρα του καὶ τῆς ἔλεγε νὰ ξεκινήσῃ.

52. Γιός στην Ξενιτιά.

I

Έλα, καράβι, μὲ καλὸ
στὴ γῆ, τὴ μακρινή, τὴν ξένη
καὶ κάποιο ἀγόρι στὸ γιαιλὸ
μέρες πολλὲς σὲ περιμένει.

Κι ἂν φέρνης πράματα σωρὸ
κι ἂν ἔχης μέσα πλούτη πλάνα,
γι' αὐτὸ ὅμως ἓνα θησαυρὸ
φέρνεις, τὴ μάνα του, τὴ μάνα....

Καράβι φόρεσε φτερά
κι ὁ Πλάστης πρίμο θὰ σοῦ στείλῃ.
Νά, ἀπ' τ' ἀκρογιαλί μὲ χαρὰ
κινάει ὁ γιὸς ἓνα μαντήλι.

II

Λίγο κι ὁ γιὸς στὴν ἀγκαλιά
τῆς γριᾶς μάνας γλυκογέρνει
χαιδεύει τ' ἄσπρα της μαλλιά
καὶ τὰ θερμὰ φιλιὰ της παίρνει.

Μάνα, τῆς λέει, τί καημὸς !
Χρόνια τὸ σπίτι μας δὲν εἶδα.
Μὰ τώρα ἐσὺ ὁ ἀνασασμὸς,
ἐσὺ τὸ σπίτι και ἡ πατρίδα.

53. Καί πάλι στο βαπόρι.

“Ένα πρωί, ύστερα από λίγες ημέρες, ο Μανόλης έλεγε στον κύρ Στάθη : « Θα σ’ αφήσω πάλι σήμερα, κύρ Στάθη ».

— « Ποιόν έχεις να παραλάβης πάλι σήμερα ; », ρώτησε κείνος.

— « Α, σήμερα ! », απάντησε ο Μανόλης, « σήμερα έρχονται οί δικοί μου ! ‘Η μητέρα μου και τ’ αδέρφια μου ! » και πετοῦσε από τή χαρά του.

— « Μὲ τὸ καλὸ νὰ τοὺς δεχτῆς ! », εἶπε ὁ κύρ Στάθης. “Υστερα πρόσθεσε : « Μπράβο Μανόλη ! » Εἶσαι καλὸς προστάτης τῆς οἰκογένειάς σου ‘Η μητέρα σου πρέπει νὰ εἶναι εὐτυχισμένη, πὺ ἔχει τέτοιο παιδί ».

— « Τὸ χρέος μου μόνο κάνω, κύρ Στάθη », εἶπε ὁ Μανόλης, χαιρέτησε κι ἔφυγε.

Στῆ γωνία τοῦ δρόμου τὸν περίμενε ὁ Σωτηράκης. « Θάρθῶ κι ἐγὼ μαζί σου, Μανόλη », εἶπε.

— « Καὶ τὸ σχολεῖο ; », ρώτησε ὁ Μανόλης.

— « Σήμερα δὲ θὰ πάω », απάντησε ὁ Σωτηράκης. « ‘Η σημερινὴ μέρα γιὰ μᾶς εἶναι γιορτῆ. Ψέματα ; »

Οἱ δυὸ φίλοι μπῆκαν στὸ σιδηρόδρομο και κατέβηκαν στὸν Πειραιά. Κάθισαν σ’ ἓνα καφενεῖο τῆς προκουμαίας και περίμεναν τὸ καλότυχο βαπόρι. Εἶχαν πῆ και σ’ ἓνα βαρκάρη νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ μόλις θὰ φαινόταν.

‘Εκεῖ ἄρχισαν νὰ κουβεντιάζουν. ‘Αφοῦ μίλησαν γιὰ πολλά, ὕστερα ρώτησε ὁ Σωτηράκης :

« Τί σκοπεύεις νά τόν σπουδάσης τὸ Μιχαλάκη ; »

— « Δὲν ξέρω ἀκόμα », ἀπάντησε ὁ Μανόλης.

« Νὰ δοῦμε τί θέλει νά γίνη κι αὐτός.

» Ἐπειτα, ἀπὸ τώρα νὰ σκεφτώμαστε τέτοια πράματα : Αὐτὸς εἶναι ἀκόμα μωρό. "Ὡσπου νάρθῃ ἐκείνη ἡ ὥρα, ἔχομε ἀκόμα καιρό ».

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἤρθε νά τοὺς ζητήσῃ, ὁ βαρκάρης.

« Ἀφεντικά, ὥρα εἶναι », τοὺς εἶπε. « Τὸ βαπόρι φάνηκε ».

Μπήκαν στὴ βάρκα καὶ τράβηξαν κατὰ τὸ μέρος, πὺ θ' ἄραζε.

Σὲ λίγο ἔμπαινε τὸ βαπόρι στὸ λιμάνι.

Ὁ Μανόλης κοιτάζοντας κατὰ κεῖ δὲ μιλοῦσε. Μιὰ ἀνησυχία τοῦσφιγγε τὴν καρδιά. Τὸν βαστοῦσε μιὰ ἀγωνία καὶ μιὰ λαχτάρα μᾶζι.

Ἦστερα ἀπὸ τόσον καιρό !

Χαιρόταν ἀλήθεια, πὺ θὰ ἔβλεπε τὴ μητέρα του καὶ τὰ ἀδέρφια του, μὰ μᾶζι ἔνωθε καὶ κεῖνο τὸ κάτι, πὺ δὲν ἤξερε κι αὐτὸς τί ἦταν. Στιγμὲς στιγμὲς ἔπιανε νευρικὰ τὸ χέρι τοῦ φίλου του καὶ τῶσφιγγε. Τοῦ ἐρχόταν νὰ κλάψῃ, μὰ τὸ γύριζε στὸ γέλιο.

Μόλις ἄραζε τὸ πλοῖο, τὰ παιδιὰ ἀνέβηκαν ἀπάνω σκαρφαλώνοντας γλήγορα στὴ σκάλα.

Ἄμέσως εἶδαν τὴν κυρὰ Λεμονιά καὶ τὰ παιδιὰ. Ἡ κυρὰ Λεμονιά μὲ τὴ Σοφούλα προσπαθοῦσαν νὰ κλείσουν ἓνα μπαουλάκι. Ὁ Μιχαλάκης στεκόταν ὄρθιος δίπλα τοὺς καὶ ἔβλεπε περίεργα τὰ βαπόρια μέσα στὸ λιμάνι.

Μόλις τοὺς εἶδε ὁ Μανόλης, « Μητέρα ! », φώναξε μὲ λαχτάρα καὶ ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά της.

Ἐκείνη τὸν ἀγκάλιασε τρέποντας καὶ ἄρχισε νὰ τὸν φιλῇ, χωρὶς νὰ τοῦ μιλῇ. Ἡ Σοφοῦλα τοῦ ἔσφιγγε τὰ χέρια, τὸν τραβοῦσε ἀπὸ τὰ ρούχα καὶ γελοῦσε.

Ὁ Μανόλης τὴ χαιρέτησε κι αὐτὴ. Ὑστερα φίλησε καὶ τὸ Μιχαλάκη. Ἐκεῖνος ὅμως τὸν ἔβλεπε μὲ περιέργεια σὰν νὰ ἔβλεπε ξένον ἄνθρωπο.

« Δὲ μὲ γνωρίζεις, Μιχαλάκη ; », τὸν ρώτησε ὁ Μανόλης.

— « Εἶσαι ὁ Μανόλης μας », εἶπε τότε ὁ Μιχαλάκης μὲ φωνή, ποὺ μόλις ἀκούοταν καὶ πῆγε κοντὰ του.

Ὁ Μανόλης τὸν σήκωσε ψηλὰ καὶ τὸν φίλησε πάλι.

Ὑστερα τοὺς χαιρέτησε ὅλους καὶ ὁ Σωτηράκης.

« Γιὰ στάσου δὲ νὰ σὲ δῶ καλά », εἶπε ἡ κυρὰ Λεμονιά κι ἔπιασε τὸ Μανόλη ἀπὸ τὸ χέρι κι ἔκανε πὼς ἤθελε νὰ τὸν δῇ ἀπ' ὅλες τὶς μεριές.

« Ἐσὺ ἔγινες πιά κύριος. Νὰ μὴ βρσκαθῆς ! » καὶ γελοῦσε. Γελοῦσε κι ὁ Μανόλης.

« Μητέρα ! », εἶπε τότε ὁ Μιχαλάκης, « τώρα τὸν θυμοῦμαι τὸ Μανόλη μας, ποὺ πηγαίναμε στ' ἀμπέλι καὶ μοῦκοβε τὰ σταφύλια ».

Ἄμα ἀνέβηκαν στὴν Ἀθήνα, ὁ Μανόλης πῆρε ἓνα ἀμάξι καὶ τοὺς ἔβγαλε στὸ σπίτι τῆς κυρὰ Καλλιόπης.

Ἐκεῖ τοὺς περίμεναν ὅλοι.

Οἱ δυὸ ἀδερφὲς χαιρετήθηκαν μὲ μεγάλη χαρὰ. Ἀγκαλιασμένες χαίρονταν, ποὺ ξαναβλέπονταν ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια.

«Ἐκείνη τὸν ἀγκάλιασε τρέμοντας καὶ ἄρχισε νὰ τὸν φιλῇ χωρὶς νὰ τοῦ μιλῇ».

«Μεγάλωσε, βλέπω, ἡ κόρη σου, Λεμονιά»,
τῆς ἔλεγε ἡ κυρά Καλλιόπη. «Ἐγινε σωστή κο-
πέλα!»

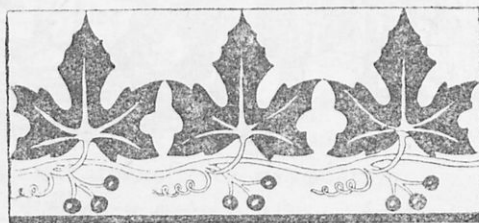
—«Ἄμ' ὁ Μιχαλάκης!», ἔλεγε ἡ Δημητρού-
λα. «Γιὰ δές τον! Στρογγυλό στρογγυλό εἶναι»,
καὶ τὸν φιλοῦτε.

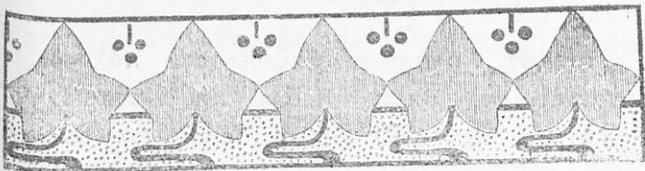
—«Εἶναι ἀπὸ τὰ πολλὰ λουκούμια, ποῦ τρώει»,
εἶπε ὁ Σωτηράκης.

Ὁ Μιχαλάκης χαμογελοῦσε.

Ἐστερα τοὺς πῆρε ὁ Μανόλης καὶ τοὺς πῆγε
στὸ σπίτι τους.

Ἐκεῖ πῆγε τὸ βράδυ καὶ ἡ κυρά Ἀργυρώ καὶ
ἔμεινε ὡς ἀργὰ τῆ νύχτα. Εἶχαν νὰ ποῦν τόσα πρά-
ματα!

54. Νέα ζωή.

Κάθε πρωί τώρα ο Μανόλης σηκώνεται μια ώρα
ωρύτερα. Πλένεται και τοιμάζεται. "Υστερα παίρ-
νει το καλάθι και πηγαίνει να ψωνίση ό,τι χρειά-
ζονται για την ημέρα.

Στό μεταξύ σηκώνονται κι η κυρά Λεμονιά
και τὰ παιδιά. Έκείνη τοιμάζει τον καφέ και η Σο-
φούλα σκουπίζει και ταχτοποιεί την κάμαρα. Καθε-
μιά τήν εργασία της!

Ο Μιχαλάκης τοιμάζει τή σάκκα του για τὸ
σχολείο.

"Αμα γυρίση ο Μανόλης στό σπίτι καθίζουν
όλοι στό τραπέζι και πίνουν τον καφέ τους ή τὸ
γάλα τους. "Υστερα πηγαίνει ο καθένας στή δου-
λειά του.

Ο Μανόλης πηγαίνει στό τσαγγαράδικο και ο
Μιχαλάκης στό σχολείο.

Η Σοφούλα πηγαίνει στό ράψιμο, στή Δημη-
τρούλα, πού είναι άναγνωρισμένη ράφτρα.

Μόνη της η κυρά Λεμονιά κάνει τίς δουλειές
τοῦ σπιτιοῦ. Ράβει, πλένει, σιδερώνει.

"Υστερα τοιμάζει τὸ φαί.

“Αμα χτυπήση μεσημέρι μαζεύονται πάλι δ-
λοι χαρούμενοι στο σπίτι, τρώνε και αναπαύον-
ται λίγο. Το απόγεμα πάλι ως το βράδυ έχει δου-
λειά.

“Η ζωή τους πηγαίνει με το ρολόι. Ο Μανόλης
τά έχει κανονίσει όλα με το λεφτό.

Είναι ο μικρός πατέρας και ο προστάτης τῆς
οικογένειας.

“Ολοι μέσα στο σπίτι τὸν ἀναγνωρίζουν γιὰ τέ-
τοιον. Καὶ ὁ ἴδιος τὸ νιώθει καὶ εἶναι περή-
φανος γι’ αὐτό, μὰ ξέρει κιόλας πὼς εἶναι καὶ ὁ
ὕπευθυνος γιὰ ὅλο τους τὸ σπίτι.

Καὶ ἅμα ἔρθη τὸ ἀπόγεμα τῆς Κυριακῆς, πού
ὁ Μανόλης δὲν ἔχει δουλειά, τοὺς παίρνει καὶ βγαί-
νουν περίπατο.

Μαζί τους πηγαίνει πάντα καὶ ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ
μὲ τὸ Σωτηράκη. Πολλές φορές πηγαίνει μαζί καὶ
ἡ οἰκογένεια τῆς κυρὰ Καλλιόπης.

Τοὺς ἀρέσει νὰ πηγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθή-
να, σὲ μέρη, πού ἔχει δάση. Συχνὰ ὅμως κατεβαί-
νουν καὶ στὴ θάλασσα. στὸ Φάληρο.

Ἔτσι εἶχαν ἀρχίσει μιὰ νέα ζωή. Μιὰ ἡσυχη
ζωὴ καὶ χωρὶς πολλές ἀπαιτήσεις.

Ἦταν ὅμως εὐχарιστημένοι μὲ τὴ ζωή τους
καὶ δὲν ἤθελαν καλύτερα.

Συχνὰ ἡ κυρὰ Λεμονιά σκεφτόταν τὰ περα-
σμένα καὶ τὸν ἄντρα της καὶ ἦταν λυπημένη.

Μὰ πάλι συλλογιζόταν πὼς ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἄ-
φησε νὰ χαθῆ. Πὼς τῆς ἔδωσε τὸ Μανόλη, πού
στάθηκε σὰν ἀληθινὸς πατέρας καὶ προστάτης τοῦ

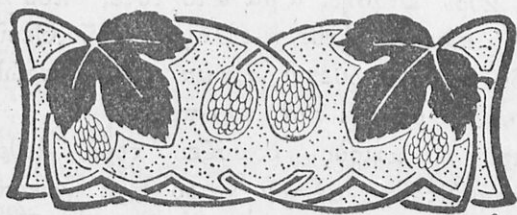
σπιτιού, και ένιωθε μέσα της μεγάλη άγάπη στο Μανόλη, μά μαζί και εύγνωμοσύνη.

Έτσι περνούσαν ένα ένα τά χρόνια και όλοι ήταν χαρούμενοι και εύχαριστημένοι.

Στό μεταξύ είχε τελειώσει και ό Σωτηράκης τό Γυμνάσιο κι είχε γραφτή στο Πανεπιστήμιο για γιατρός.

Είχε γίνη ένας ώρχιος νέος και μέ τόν καιρό είχε λιγοστέψει και τά άστειχ του.

‘Η κυρά ‘Αργυρώ τόν έβλεπε και τόν καμάρωνε. Και μέ τό δίκιο της.

55. Ὁ Μανόλης παίρνει τὸ μαγαζί τοῦ κῦρ Στάθης.

Ἡ δουλειὰ στὸ τσαγκαράδικο ἦταν πάντα τόση, πού ὁ κῦρ Στάθης μὲ τὸ Μανόλη μόλις τὴν πρόφταιναν.

Οἱ δυὸ μαστόροι, καθισμένοι μὲ ὑπομονή, δούλευαν ὅλη τὴν ἡμέρα.

Οἱ πελάτες πήγαιναν κι ἔρχονταν.

«Καὶ πρὶν εἶχα πάντα ἀρκετὴ δουλειά», ἔλεγε ὁ κῦρ Στάθης, «μὰ ἀπὸ τότε, πού πῆρα τὸ Μανόλη, σὰν νὰ ἦρθε ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ!» Τὸ τραγούδι του ἀκούεται ἀκόμα κάθε πρωὶ σ' ὅλη τὴ γειτονιά, μὰ ὄχι πιά σὰν πρῶτα.

Γιατὶ ὁ καιρὸς δαμάζει τοὺς ἀνθρώπους! Καὶ ὁ κῦρ Στάθης μὲ τὸν καιρὸ ἔχει γονατίσει!

Ἡ καρδιά του εἶναι γερὴ ἀκόμα. Τόσο γερὴ, πού θὰ ἤθελε ἀκόμα νὰ κάνη τὶς σκανταλιές, πού ἔκανε στὰ παιδικὰ του χρόνια.

Μὰ τὸ σῶμα του ἐτσάκισε. Τὰ μαλλιά του ἀσπρίζουν σὰν μπαμπάκι στὸ κεφάλι του καὶ ἡ μέση του ἔχει λυγίσει. Γιὰ νὰ κρατᾶ τὸ σῶμα του ὀρθιοῦ πρέπει νὰ ἀκουμπᾶ στὸ μπαστούνι του.

Τὸ καταλαβαίνει κι ὁ ἴδιος πὼς γέρασε καὶ λυπᾶται. Δὲν παραπονιέται ὅμως!

«Ὡς ἐδῶ ἦταν!», συλλογίζεται καὶ χτυπᾷ τὸ πετσὶ ὅσο μπορεῖ. Δοκιμάζει ἀκόμα καὶ νὰ τραγουδήσῃ, μὰ ἡ φωνή του βγαίνει σβησμένη.

*
* *

« Δὲ μπορῶ », ἔλεγε μιὰ μέρα στὸ Μανόλη. « Καταλαβαίνω πὼς γέρασα. Δὲν εἶμαι πιά κεῖνος, πού ἤμουν.

» Πενήντα χρόνια δουλεύω σὲ τοῦτο τὸ μαγαζί. » Μὰ τώρα δὲν ἀντέχω πιά. Θέλω νὰ ἡσυχάσω στὰ λίγα χρόνια, πού μοῦ μένουν ἀκόμα ! »

— « Κουράγιο καὶ βαστᾶς καλὰ ἀκόμα ! », τοῦ ἔλεγε ὁ Μανόλης καὶ τοῦ ἔδινε θάρρος.

— « Ἄκου τί σοῦ λέω ἐγώ », ἀπαντοῦσε τότε ὁ κύρ Στάθης.

« Καταλαβαίνω ἐγώ, καταλαβαίνω τὸν ἑαυτό μου !

» Γι' αὐτό, λοιπόν, λέω νὰ τὰ ταιριάξωμε νὰ πάρῃς ἐσὺ τὸ μαγαζί.

» Σὲ ἄλλον δὲν τὸ δίνω. Σὲ σένα ὅμως τὸ δίνω, γιατί ξέρω πὼς θὰ τὸ κρατήσῃς ὅπως τὸ κράτησα κι ἐγώ. Τὸ παίρνεις ; »

Ὁ Μανόλης τὸν ἀγαποῦσε ἀληθινὰ τὸν κύρ Στάθη.

Δέκα χρόνια εἶχε δουλέψῃ μαζί του καὶ ὁ κύρ Στάθης τὸν εἶχε σὰν παιδί του. Γι' αὐτό θὰ ἤθελε νὰ μὴν ἔφευγε ἀκόμα ἀπὸ τὸ μαγαζί. Μὰ τώρα, πού ἐκεῖνος ἤθελε χωρὶς ἄλλο νὰ τὸ δώσει, ὁ Μανόλης δὲν ἤθελε νὰ πῆσῃ σὲ ξένα χέρια.

« Τὸ παίρνω !, ἀπάντησε, μὰ πῶς θὰ μπορέσω νὰ τὸ πλερώσω ; »

— « Ὅσο γι' αὐτό, μὴ στενοχωριέσαι ! ». εἶπε ὁ κύρ Στάθης. « Θὰ σοῦ τ' ἀφήσω φτηνά καὶ μοῦ τὸ πληρώνεις ἅμα μπορέσης. Νὰ μοῦ δίνης κάθε μῆνα κατιτί ὥσπου νὰ τὸ ξεπληρώσης. Δέχεσαι ; »

— « Δέχομαι », ἀπάντησε ὁ Μανόλης.

— « Λοιπόν, ἀπὸ Δευτέρα εἶναι δικό σου », εἶπε τότε ὁ κύρ Στάθης καὶ ἄρχισε πάλι νὰ χτυπᾷ τὸ σφυρί.

« Ἐ, ὡς ἐδῶ ἦταν ! », εἶπε τότε δυνατὰ καὶ μόνο πού δὲ δάκρυσαν τὰ μάτια του.

56. Ὁ Μαστρομανόλης.

Ἄμα ἦρθε ἡ Δευτέρα, ὁ κύρ Στάθης καθόταν κοντὰ στὸ Μανόλη χωρὶς νὰ δουλεύη. Δὲν τραγουδοῦσε κιόλας καὶ οὔτε φοροῦσε καὶ τὴν ποδιά τῆς δουλειᾶς.

Ὁ Μανόλης δούλευε, καθισμένος στὴ θέση τοῦ κύρ Στάθης καὶ τοῦ κουβέντιαζε :

« Εἶμαι πολὺ ὑποχρεωμένος σὲ σένα, τοῦ ἔλεγε, γιὰτὶ ἐσύ μοῦ ἔμαθες τὴν τέχνη καὶ μὲ ἔκαμες ἱκανὸ νὰ βασταῶξω τὴν οἰκογένειά μου.

» Ἦσουν καὶ καλὸς σὲ μένα ! Ποτὲ δὲ μοῦ εἶπες ἄσχημο λόγο. Αὐτὸ θὰ τὸ λέω ὅσο ζῶ ».

Ὁ κύρ Στάθης τὸν ἄκουε χωρὶς νὰ μιλή. Κάτι τοῦ ἔσφιγγε τὴν καρδιά του. Στὰ τελευταῖα μόνο τοῦ εἶπε : « Εὐχόμην νὰ σοῦ βγῆ καλορίζικο. Αὐτὸ μόνο σοῦ λέω ».

Οἱ ἄνθρωποι, πού περνοῦσαν κείνη τὴν ἡμέρα

ἀπὸ τὸ μαγαζί, παραξενεύονταν, πού ἔβλεπαν τὸν κύρ Στάθη νὰ κάθεται χωρὶς νὰ δουλεύη.

«Γιατί αὐτό, κύρ Στάθη;», τὸν ρωτοῦσαν. «Μή-
ως εἶσαι ἄρρωστος;»

—«Ὅχι ὄχι!», ἀπαντοῦσε ὁ κύρ Στάθης, «μὰ ἀπὸ σήμερα τὸ μαγαζί τὸ πῆρε ὁ Μαστρομανόλης ἀπ' ἐδῶ», κι ἔδειχνε τὸ Μανόλη.

Ἦταν ἡ πρώτη φορά, πού ὁ κύρ Στάθης ἔλεγε τὸ Μανόλη Μαστρομανόλη. Ὡς τότε τὸν ἔλεγε μόνο Μανόλη, γιατί τὸν θεωροῦσε σὰν παιδί του. Ἦθελε ὅμως ὅλοι οἱ ἄλλοι νὰ τὸ λένε Μαστρομανόλη καὶ ἂν καμιὰ φορά ἄκουε κανένα νὰ τὸν λέη Μανόλη, ὁ κύρ Στάθης θύμωνε καὶ τὸν διόρθωνε.

Οἱ ἄνθρωποι, πού ἄκουαν τὸν κύρ Στάθη, ἔ-
λεγαν: «Καλορίζικο, Μαστρομανόλη! Καὶ καλὰ κέρδη!»

—«Εὐχαριστῶ!», ἀπαντοῦσε ὁ Μαστρομανόλης καὶ χαμογελοῦσε.

Ἦστερα ἔλεγε: «Ἐλπίζω πῶς κι ἐγὼ θὰ σᾶς ἔχω πελάτη ὅπως σᾶς εἶχε καὶ ὁ κύρ Στάθης».

—«Βέβαια, βέβαια!», ἀπαντοῦσαν ὅλοι. «Ἐ-
μεῖς χαιρόμαστε, πού τὸ μαγαζί δὲν πῆγε σὲ ξένα χέρια. Ὅπως εἶχαμε τὸν κύρ Στάθη, θὰ ἔχωμε καὶ σένα».

Ἦστερα ὅμως ἔλεγαν: «Λυπούμαστε μόνο, πού δὲ θὰ ἀκοῦμε πιά τὸ τραγούδι τοῦ κύρ Στάθη.

» Χρόνια τώρα τὸ εἶχαμε συνειθίσει καὶ τώρα θὰ μᾶς φαίνεται παράξενο».

Ὁ κύρ Στάθης, πού τᾶκουε ἔλεγε: «Ἐγὼ μποῦμαι πιὸ πολὺ ἀπὸ σᾶς.

57. Κάθε μέρα ἅμα νύχτωνε.

« Τώρα πού πήραμε τὸ μαγαζί », ἔλεγε κεῖνες τὶς ἡμέρες ὁ Μαστρομανόλης στὴν κυρὰ Λεμονιά, « νὰ περνοῦμε λίγο οἰκονομικά, ὥσπου νὰ τὸ ξεπλερώσωμε ».

— « Ὅ,τι μᾶς πῆς, θὰ κάμωμε », ἔλεγε ἡ κυρὰ Λεμονιά. « Ἐσὺ κανονίζεις ».

Ὁ Μαστρομανόλης βρῆκε ἓνα καλὸ παιδί καὶ τὸ πῆρε κοντά του, ὅπως εἶχε πάρη κι' αὐτὸν ὁ κύρ Στάθης.

Τὸ παιδί ἄνοιγε κάθε πρωὶ τὸ μαγαζί, τὸ σκούπιζε καὶ τὸ συγύριζε.

Ὁ Μαστρομανόλης ψώνιζε πρωὶ πρωὶ καὶ κατόπι πήγαινε στὸ μαγαζί καὶ ἄρχιζε δουλειά.

Καὶ κάθε μέρα, ἅμα νύχτωνε, πήγαιναν ὁ κύρ Στάθης καὶ ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς κι ἔκαναν συντροφιά στὸ Μαστρομανόλη.

Ἀρχίζαν τότε τὶς ἱστορίες. Ὁ κύρ Στάθης ἔλεγε τί ἔκανε ἴστα παιδικὰ του χρόνια ἅμα ἦταν στὸ χωριό του.

Τὰ θυμόταν ὅλα ἀκόμα σὰν νὰ ἦταν χτές!

Ἐλεγε πὼς πήγαιναν στὸ θέρος καὶ θέριζαν ὀλο-νυχτίς. Ὑστερα, λέει, ἀλώνιζαν τὰ δεμάτια καὶ ὁ κύρ Στάθης ἔπαιρνε τοῦμπες μέσα στ' ἀλώνι.

Ἐλεγε ἀκόμα πὼς κάθε χρόνο τὶς ἀποκριὲς γινόταν μασκαρὰς με' ἄλλα παιδιά. Μιὰ χρονιά, λέει, εἶχε γίνει ἀράπης καὶ ἦταν τυλιγμένος μ' ἓνα ἄσπρο σεντόνι καὶ φοροῦσε κι ἓνα κόκκινο ζωνάρι στὴ μέση. Πωπώ, πῶς ἔτρεμαν τὰ παιδιά, ἅμα τὸν ἔβλεπαν!

“Έλεγε κι άλλα πολλά και στο τέλος έλεγε : « Έ, μακάρι να γινόμεουν πάλι παιδί ! »

Κάθε φορά πριν ν' αρχίση τις ιστορίες του, έλεγε : « Λοιπόν, κύριε Σωτηράκη, πού λές.. » και άρχιζε να διηγείται.

‘Ο Σωτηράκης τής ‘Αργυρώς τον άκουε και συλλογιζόταν πώς ο κύρ Στάθης στα παιδικά του χρόνια ήταν άληθινά σκανταλιάρης.

Και άμα τελείωνε ο κύρ Στάθης, άρχιζε ο Σωτηράκης τις δικές του ιστορίες. Διηγόταν πώς πήγαινε κι αυτός με το Μαστρομανόλη στ' άλώνια και πώς πήγαιναν και στον τρύγο. Πώς έβαζαν ανάποδα το σαμάρι τής ‘Αστραπής κι οι άνθρωποι, πού τους έβλεπαν έκαναν το σταυρό τους. Πώς κρύβονταν τή νύχτα μέσα στις λυγαριές και φώναζαν σαν φαντάσματα για να φοβίζουν τους ανθρώπους.

Μά ακόμα διηγόταν και για το κολύμπι, για τις τράτες, για τα κλαδιά τής Λαμπρής και για άλλα πολλά.

Κάθε τόσο ρωτούσε το Μαστρομανόλη : « Τά θυμάσαι Μανόλη; »

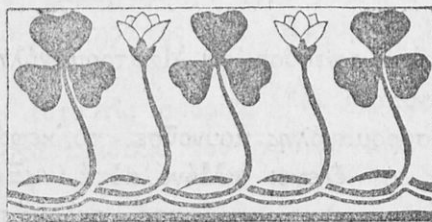
‘Ο Μαστρομανόλης κουνούσε το κεφάλι του χαμογελώντας κι έλεγε : « Μόνο αυτά : Έεχνās κείνη την ήμέρα, πού κρυφτήκαμε στο κάστρο και είδαμε ποϋ έβαζαν τα παιδιά τής άλλης ένορίας τα κλαδιά τής Λαμπρής και τή νύχτα πήγαμε και τους τα πήραμε; »

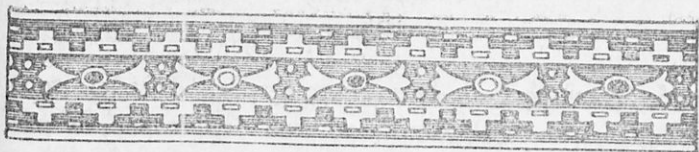
» Έεχνās ένα μεγάλο Σάββατο βράδυ, πού ξημέρωνε Λαμπρή και ο καντηλανάφτης τής Παναγιας είχε κλειδώσει την πόρτα του καμπαναριου

για να μη χτυπούμε την καμπάνα; Θυμᾶσαι, πού ἐμεῖς εἶχαμε κρυφτῆ ἀπάνω στο καμπαναριό και τῆ χτυπούσαμε ὅλη τῆ νύχτα κι ὕστερα κατεβήκαμε ἀπὸ τὸ σκοινὶ τῆς καμπάνας; Θυμᾶσαι πού τὴν ἄλλη μέρα ὁ καντηλανάφτης ἔλεγε πῶς εἶχε γίνει θάμα;

» Καὶ μόνο αὐτά; Θυμᾶσαι και τότε, πού ἔκανες τὴν μαῖμου στὴν Πυραμά;»

Ὁ κύρ Στάθης ἄκουε και στὸ τέλος ἔλεγε: « Ἡμουν ἐγώ, μὰ ἤσαστε κι ἐσεῖς! Ἐσεῖς μὲ περάσατε » και ὅλοι γελοῦσαν.

Π. Π. Καραγιάννης

58. Ὁ Μιχαλάκης μπαίνει στο διδασκαλεῖο.

Ὁ Μιχαλάκης εἶχε μεγαλώσει ἀρκετά. Κεῖνον τὸ χρόνο εἶχε τελειώσει τὴ δευτέρα τάξη τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου.

Ὁ Μαστρομανόλης εἶχε ξεπλερώσει καὶ τὸ μαγαζί.

Ἐνα βράδυ ὅλη ἡ οἰκογένεια τῆς κυρᾶ Λεμονιάς συζητοῦσε.

«Τί θὰ τὸν κάνωμε τὸ Μιχαλάκη;», ἔλεγε ἡ κυρᾶ Λεμονιά στὸ Μαστρομανόλη. «Δὲν τὸν παίρνεις κοντά σου νὰ μάθῃ κι αὐτὸς τὴν τέχνη;»

—«Καλὸ θὰ ἦταν αὐτό», ἀπαντοῦσε ὁ Μαστρομανόλης, «μὰ πρέπει ἕνας ἀπὸ μᾶς νὰ μείνῃ στὴ Βολισσό.»

»Ἄν μάθῃ ὁ Μιχαλάκης τέχνη, θὰ ἀποκατασταθῇ ἐδῶ. Ἐτσι θὰ ξεγραφτοῦμε ὀλωσδιόλου ἀπὸ τὸ χωριό.»

»Αὐτὸ δὲ μ' ἀρέσει. Τί νὰ σοῦ πῶ; Ἡ μεγαλύτερή μου λύπη εἶναι πὺ δὲ μπορούμε νὰ ζοῦμε στὴ Βολισσό. Κι' ἐδῶ καλὰ εἶναι, μὰ ὄχι ὅπως στὴ Βο-

λισσό. Ἐκεῖ ἡ ζωὴ ἔχει ἄλλες χαρὲς. Ζηλεύω τοὺς χωρικνοὺς μου καὶ λυποῦμαι πού δὲ μπορῶ νὰ μένω κι ἐγὼ στὸ χωριό.

» Θυμοῦμαι τῆ ζωῆ, πού πέρασα ἐκεῖ ἅμα ἡμουν παιδι καὶ ἡ καρδιά μου δένεται κόμπο».

Ἡ κυρὰ Λεμονιά, πού τὸν ἄκουε, ἔβρισκε πῶς εἶχε πολὺ δίκιο. Θυμόταν καὶ κείνη τὸ χωριό, πού ἐκεῖ γεννήθηκε, ἐκεῖ μεγάλωσε κι ἔζησε τόσα χρόνια καὶ αἰστανόταν κι ἐκείνη βαριά τὴν καρδιά της.

Ὁ Μαστρομανόλης ἐξακολούθησε : «Γι' αὐτὸ λέω νὰ κάμωμε τὸ Μιχαλάκη δάσκαλο. Ἄμα τελειώση, θὰ διοριστῆ στὴ Βολισσό καὶ ἔτσι δὲ θὰ σβήση τὸ ὄνομά μας ἀπὸ κεῖ.

» Νὰ μᾶς πῆ μόνο κι ὁ ἴδιος, ἂν θέλῃ νὰ γίνῃ δάσκαλος », εἶπε καὶ γύρισε καὶ εἶδε τὸ Μιχαλάκη.

«Θέλω !», ἀπάντησε ἐκεῖνος. «Ὁ δάσκαλος εἶναι τὸ καλύτερο ἐπάγγελμα καὶ τὸ πιὸ τιμητικό.

—« Ἔτσι νὰ γίνῃ ! », εἶπε τότε ὁ Μαστρομανόλης.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά στὴν ἀρχὴ ἄκουε χωρὶς νὰ μιλῇ.

Ἦστερα ὅμως δὲ μπορούσε πιά νὰ κρατηθῇ. Τὰ δάκρυα τῆς εἶχαν ἔρθει στὰ μάτια.

Πῆγε κοντὰ στὸ Μαστρομανόλη καὶ τοῦ εἶπε : « Παιδί μου, ὁ Θεὸς νὰ κόβῃ τὰ χρόνια ἀπὸ μένα καὶ νὰ τὰ δίνῃ ἐσένα !

» Στάθηνες σὰν ἀληθινὸς πατέρας στὰ ἀδέρφια σου καὶ στὴ μητέρα σου ! Μᾶς ἔκαμες νὰ μὴν καταλάβωμε τὰ βάσανα τῆς ὀρφάνιας ! Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὰ πληρώσῃ διπλά καὶ τρίδιπλα ! » καὶ τὰ μάτια της

έτρεχαν βρύση. Ὁ Μαστρομανόλης συγκινημένος τῆς χαίδευε τὸ γυρμένο κεφάλι.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μαστρομανόλης πῆρε τὸ Μιχαλάκη καὶ τὸν πῆγε στὸ διδασκαλεῖο. Ἐκεῖ ἦταν καὶ ἄλλα παιδιὰ, ἀγόρια, καὶ κορίτσια, ποὺ πῆγαιναν νὰ γίνουν δάσκαλοι. Ὅλα περίμεναν τὴν ἡμέρα, ποὺ θὰ ζετάζονταν.

Ὁ Μαστρομανόλης παρουσιάστηκε στὸ διευθυντὴ τοῦ διδασκαλείου. Ἦταν ἕνας νέος διευθυντῆς, ἀπάνω κάτω τριανταπέντε χρονῶν. Ἦταν καλομίλητος καὶ καταδεχτικός. Φαινόταν πῶς ἀγαποῦσε καὶ πολὺ τὰ παιδιὰ.

«Κύριε διευθυντῆ», εἶπε ὁ Μαστρομανόλης, «θέλω νὰ βάλω τὸ παιδί στὸ διδασκαλεῖο» καὶ ἔδειχνε τὸ Μιχαλάκη.

—«Ὁραῖα!», εἶπε ὁ διευθυντῆς καὶ γύρισε καὶ εἶδε τὸ Μιχαλάκη, «μὰ πρέπει νὰ ἔρθη ἐδῶ ὁ πατέρας του, ἢ ὁ κηδεμόνας του».

—«Πατέρα δὲν ἔχομε, κύριε διευθυντῆ», ἀπάντησε ὁ Μαστρομανόλης. «Μείναμε ἀπὸ μικρὰ ὀρφανά. Δὲ γίνεται νὰ γίνω ἐγὼ κηδεμόνας του;»

—«Τί τοῦ εἶσαι ἐσύ;», ρώτησε ὁ διευθυντῆς.

—«Εἶμαι ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός του», ἀπάντησε ὁ Μαστρομανόλης.

—«Ἐσὺ φροντίζεις γιὰ τὸ παιδί;»

—«Μάλιστα!», εἶπε πάλι ὁ Μαστρομανόλης.

—«Γίνεται!», εἶπε τότε ὁ διευθυντῆς. «Μάλιστα, νὰ γίνης ἐσὺ κηδεμόνας του». Ὑστερα ἔγραψε τὸ Μιχαλάκη σ' ἕνα μεγάλο βιβλίο.

Λίγες ἡμέρες ὕστερα ὁ Μιχαλάκης γύριζε χαρούμενος ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

« Πέτυχα! », είπε, ἄμα ἔφτασε στο σπίτι, και ἡ χαρὰ ἔβγαине ἀπὸ τὰ μάτια του. Ἦθελε νὰ πῆ πῶς πέτυχε στίς ἐξετάσεις, πού εἶχε δώσει γιὰ νὰ μπῆ στο διδασκαλεῖο.

— « Καλὴ πρόοδο! », τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του και τὸν φίλησε.

Ἦστερα ἔτρεξε στο μαγαζὶ και τὸ εἶπε στὸν Μαστρομανόλη.

« Πέτυχα, Μανόλη! », τοῦ εἶπε και τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ χαρὰ.

— « Μπράβο! », τοῦ εἶπε, ὁ Μαστρομανόλης. « Μπράβο! Τώρα νὰ φροντίζης νὰ εἶσαι πάντα καλὸς μαθητῆς! Ἐγὼ θὰ κάμω ὅ,τι μπορῶ γιὰ νὰ σὲ βοηθήσω νὰ σπουδάσης! »

Ὁ Μαστρομανόλης ἔνωθε μεγάλη χαρὰ. « Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου », ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, « πού μ' ἔχεις γερὸ και μπορῶ νὰ φροντίζω γιὰ τὴν οἰκογένειά μου! »

Ἦστερα συλλογιζόταν: « Νὰ βγῆ ὁ Μιχαλάκης δάσκαλος και νὰ παντρευτῆ πιά και ἡ Σοφούλα και ὕστερα θὰ ἡσυχάση και μένα ἡ ψυχὴ μου! »

« Θὰ τοὺς βλέπω εὐτυχισμένους και θὰ χαίρωμαι! »

Ἐπὸ τότε ὁ Μαστρομανόλης ἐργαζόταν ἀπὸ νύχτα ὡς νύχτα. Ἐκανε και περισσότερα νυχτέρια.

Ὅσο σκεφτόταν πῶς ὁ Μιχαλάκης ἤθελε τὰ ἔξοδά του, ἔπαιρνε περισσότερη δύναμη και δούλευε περισσότερο, γιὰ νὰ κερδίζη και περισσότερα χρήματα.

« Θὰ τὰ βγάλω πέρα! », συλλογιζόταν και ἡ καρδιά του ξεπετοῦσε ἀπὸ χρὰ και καμάρι.

59. Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς ἐτοιμάζεται
γιὰ ἐξετάσεις.

Τὸν τελευταῖο καιρὸ ὁ Σωτηράκης ἔχει λι-
γοστέψει τὶς ἐπισκέψεις του στὸ Μαστρομανόλη.
Κάπου κάπου μόνο περνᾷ τοῦ λείει καλημέρα,
μιλεῖ μαζί του μιὰ στιγμή κι ὕστερα φεύγει πάλι.

Τώρα βρίσκεται μέσα στὶς δουλειές του Ἀπὸ
τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ εἶναι σκυμμένος ἀπάνω στὰ
βιβλία καὶ διαβάζει. Σ' ἓνα μῆνα θὰ δώση ἐξετά-
σεις γιὰ νὰ πάρη τὸ δίπλωμά του.

Ὁ Μαστρομανόλης λυπᾶται, πού δὲν τὸν ἔχει
ἀδιάκοπα κοντά του, μὰ πάλι συλλογίζεται : « Ἄ-
στον νὰ μελετήση, νὰ πάρη τὸ δίπλωμα κι ὕστερα
τὸν βλέπω πάλι κάθε μέρα ».

« Ἄστον ». ἔλεγε καὶ ὁ κύρ Στάθης. « Ἐπιστήμη
εἶναι αὐτό, πρέπει νὰ μελετήση ! »

Ἦστερα ἔλεγε : « Δὲν τὸν φοβοῦμαι ὅμως ἐγὼ
τὸ Σωτηράκη. Θὰ πετύχη μιὰ χαρὰ στὶς ἐξετάσεις
του. Ἐχει μυαλὸ γερό ! Εἶναι τετραπέρατος ! »

Ἄμα ἦρθε ἡ ὠρισμένη μέρα τῶν ἐξετάσεων,
ὁ Σωτηράκης σηκώθηκε τὸ πρωὶ, τοιμάστηκε καὶ
περίμενε νὰ ἔρθη ἡ ὥρα νὰ πάη στὸ πανεπιστή-
μιο.

Πρὶν φύγη ἡ μητέρα του γιὰ τὴν κλινική, τὸν
χαιρέτησε καὶ τοῦ εὐχήθηκε καλὴ ἐπιτυχία : « Εὐ-
χομαι, τοῦ εἶπε, ἅμα γυρίσω τὸ βράδυ, νὰ σὲ βρῶ
γιατρό ! » καὶ χαμογελοῦσε. Μέσα τῆς ὅμως ἦταν
ἀνήσυχη. Παρακαλοῦσε μυστικὰ νὰ πετύχη.

« Δὲν τὸ κάνω γιὰ μένα », ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ τῆς.

«Τὸ κάνω γιὰ τὸν ἴδιο. Θέλω νὰ πετύχη γιὰ νὰ ξεκουραστῆ.

»"Ὅσο γιὰ μένα, δὲ μὲ μέλει νὰ μείνω καὶ ὅλη μου τῆ ζωὴ στὴν κλινικὴ».

"Ἄμα ἔφυγε ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ κι ἔμεινε ὁ Σωτηράκης μόνος, ἄρχισε νὰ πηγαίνει ἀπάνω κάτω μέσα στὴν κάμαρα.

«"Ἀραγε θὰ πετύχω ;», συλλογιζόταν Μὲ τὸ νοῦ του περνοῦσε στὴ στιγμὴ τὰ μαθήματά του κι ἔβλεπε πῶς τὰ ἤξερε ὅλα.

Ἡ ἀγωνία ὅμως δὲν τὸν ἄφηνε : «"Ἄν μοῦ κάμουν καμιὰ ἐρώτηση, συλλογιζόταν, πού νὰ μὴ τὴν καταλάβω καὶ μὲ ἀπορρίψουν ; Ὑστερα μὲ τί πρόσωπο θὰ παρουσιαστῶ στὴ μητέρα μου καὶ στὸ Μανόλη ;»

"Ἔτσι βασανιζόταν μὲ τίς σκέψεις του αὐτῆς πολλὴ ὥρα. Στὸ τέλος ὅμως φόρεσε τὸ καπέλο του, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ βγῆκε στὸ δρόμο.

Ἀμέσως ἔτρεξε ἀντίκρι στὸ Μαστρομανόλη. Ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ κύρ Στάθης.

«"Ἐφτασε ἡ ὥρα !», εἶπε καὶ κάθισε.

—«"Ἐχεις ἐξετάσεις σήμερα ;», τὸν ρώτησαν ἐκεῖνοι.

—«"Ναί ! καὶ ξέρετε τί φόβο ἔχω ;», εἶπε ὁ Σωτηράκης.

—«"Ἄ, κύριε Σωτηράκη», ἔλεγε ὁ κύρ Στάθης : «"καθόλου φόβο. καθόλου ! Θὰ πετύχης μιὰ χαρά ! Ἐγὼ κρίνω !».

«"Θυμήσου μόνο τίς ἐξετάσεις σου στὴ Βολισσό !», τοῦ εἶπε καὶ ὁ Μανόλης.

Ἄ Σωτηράκης ἤξερε, πῶς ὁ Μανόλης ἤθελε νὰ

τοῦ πῆ πῶς θὰ πετύχη ὅπως πέτυχε καὶ στίς ἐξετάσεις, ἅμα ἦταν στὴν πέμπτη τάξη.

Σηκώθηκε καὶ χαιρέτησε.

« Ἡ ὥρα ἡ καλή! », τοῦ εἶπαν ἐκεῖνοι.

— « Εὐχαριστῶ », εἶπε ὁ Σωτηράκης κι ἔφυγε.

Ὁ Μαστρομανόλης τὸν συνόδεψε ὡς τὴ γωνία τοῦ δρόμου.

60. « Ἄξιος, ἄξιος! »

Ἄμα ὁ Σωτηράκης ἔφτασε στὸ Πανεπιστήμιο, τὸν ἔβαλαν καὶ κάθισε μέσα σὲ μιὰ μεγάλη αἴθουσα.

Σὲ λίγο μπῆκαν μέσα τρεῖς καθηγητὲς καὶ κάθισαν ἀντίκρι τοῦ ἦταν σοβαροὶ καὶ δὲ μιλοῦσαν καθόλου.

Τοῦ Σωτηράκη ἄρχισε νὰ χτυπᾷ ἡ καρδιά. Ὁ νοῦς του πήγαινε στὴ μητέρα του καὶ στὸ Μανόλη!

« Τί θὰ μὲ ρωτήσουν », συλλογιζόταν καὶ ἦταν ἀνήσυχος. Οἱ καθηγητὲς ἄρχισαν νὰ μιλοῦν σιγὰ ἀναμεταξύ τους. Ὁ Σωτηράκης δὲ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τι ἔλεγαν.

Ὅσο ὅμως τοὺς ἐβλεπε νὰ σιγομιλοῦν, τόσο πιὸ ἀνήσυχος γινόταν καὶ τόσο πιὸ δυνατὰ χτυποῦσε ἡ καρδιά του.

Ἀμέσως ὅμως οἱ τρεῖς καθηγητὲς ἔγιναν γελαστοὶ καὶ ὁ ἕνας εἶπε στὸ Σωτηράκη:

« Σᾶς γνωρίζομε, κύριε! Σᾶς γνωρίζομε. Ξέρομε κιόλας πῶς ἤσαστε πάντοτε ἐργατικὸς.

Ὁ Σωτηράκης πῆρε λίγο θάρρος.

"Υστερα ἄρχισαν νὰ τὸν ρωτοῦν : «Μπορεῖτε νὰ μᾶς πῆτε αὐτό. μπορεῖτε νὰ μᾶς πῆτε ἐκεῖνο ;»

Ὁ Σωτηράκης ἀπαντοῦσε σὲ ὅλες τὶς ἐρωτήσεις γλήγορα καὶ σωστά. Οἱ καθηγητὲς φαίνονταν εὐχαριστημένοι.

Ὁ Σωτηράκης ἔπαιρνε ὅλο καὶ περισσότερο θάρρος. Ἐκείνη τὴν ὥρα εἶχε ὅλα τὰ μαθήματά του μέσα στὸ νοῦ του.

Οἱ καθηγητὲς τὸν γύριζαν ἀπὸ δῶ, τὸν γύριζαν ἀπὸ κεῖ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὸν πιάσουν. Ὁ Σωτηράκης ὅμως τὰ ἤξερε ὅλα.

Οἱ καθηγητὲς του ἄρχισαν νὰ ἀποροῦν καὶ νὰ θαυμάζουν.

« Τώρα ὅμως θὰ τὸν πιάσω! », συλλογίστηκε ὁ ἓνας καθηγητὴς καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ρωτᾷ γιὰ πράγματα, ποὺ δὲν ἦταν γραμμένα μέσα στὰ βιβλία. Ὁ Σωτηράκης ὅμως τὰ ἔβρισκε μὲ τὸ μυαλό του καὶ ἔδινε σωστὲς ἀπαντήσεις.

Ἄμα τελείωσαν οἱ ἐξετάσεις, ἄρχισαν πάλι νὰ σιγομιλοῦν οἱ καθηγητὲς καὶ νὰ βλέπουν περιέργα τὸ Σωτηράκη.

"Υστερα ὁ γεροντότερος τοῦ εἶπε : « Πετύχετε στίς ἐξετάσεις σας. Ἄξιος ! ἄξιος ! »

Ὁ Σωτηράκης ἅμα τὸ ἄκουσε ἐνίωσε νὰ πετᾷ ἡ καρδιά του μέσα του.

Ἄμέσως τὸν πλησίασαν καὶ οἱ τρεῖς καθηγητὲς καὶ τὸν συχῆρξαν καὶ τοῦ εἶπαν πῶς ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἦταν γιατρός.

61. Νὰ μᾶς ζήση.

Μόλις ἔφυγαν οἱ καθηγητές, πετόχτηκε κι ὁ Σωτηράκης ἀπὸ τὴν αἴθουσα καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο.

Ἀμέσως πῆρε ἓνα ἀμάξι κι ἔτρεξε στὸ μαγαζάκι τοῦ Μαστρομανόλη.

« Πέτυχα ! », φώναξε. μόλις μπῆκε μέσα, καὶ σήκωσε τὰ χέρια του ψηλά. Ἦταν κατακόκκινος καὶ πολὺ νευρικός.

Ἀμέσως ὁ Μαστρομανόλης καὶ ὁ κύρ Στάθης τινάχτηκαν ἀπὸ τὶς θέσεις τους.

Οἱ δυὸ φίλοι ρίχτηκαν ὁ ἓνας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου καὶ φιλήθηκαν. Ὁ Μαστρομανόλης ἔκλαιγε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

« Δὲ σοῦ τὰ εἶπα ; », ἔλεγε στὸ Σωτηράκη, καὶ τοῦ ἔσφιγγε τὸ χέρι. « Σοῦ εὐχομαί τώρα καὶ σὲ ἀνώτερα ».

« Μπράβο ! Ἀξίος ! », εἶπε καὶ ὁ κύρ Στάθης καὶ τοῦ ἔσφιξε καὶ κεῖνος τὸ χέρι.

Ἀμέσως ὁ Μαστρομανόλης ἔγραψε μιὰ σημείωση γιὰ τὴν κυρὰ Ἀργυρώ.

« Ὁ Σωτηράκης, τῆς ἔγραφε, εἶναι γιατρός καὶ σὲ περιμένει στὸ σπίτι ».

Ἀμέσως τὴν ἔστειλε μὲ τὸ παιδί στὴν κλινική.

Ἦστερα γύρισε στὸ Σωτηράκη καὶ τοῦ εἶπε :

« Ἐλα, Σωτηράκη, ἀνέβα ἀπάνω στὸν πάγκο ! ».

— « Γιατί ; », ρώτησε ὁ Σωτηράκης, πού δὲν ἤξερε τί ἤθελε νὰ κάμη ὁ Μαστρομανόλης.

—« Ἀνέβα ! », τοῦ εἶπε ἐκεῖνος « καὶ θὰ δῆς ».

Ὁ Σωτηράκης ἀνέβηκε στὸν πάγκο. Ὁ Μαστρομανόλης τότε φώναξε τρεῖς φορές : « Νὰ μᾶς ζήση ὁ γιατρός ! »

—« Νὰ μᾶς ζήση ! », ἀπαντοῦσε κάθε φορά ὁ κύρ Στάθης.

« Πᾶμε τώρα σπίτι ! », εἶπε ὕστερα ὁ Μαστρομανόλης.

Μόλις μπῆκαν στὴν αὐλή, τοὺς κατάλαβε ἡ κυρὰ Λεμονιά καὶ βγῆκε στὴν πόρτα.

« Μητέρα ! », τῆς φώναξε τότε ὁ Μαστρομανόλης, « ὁ Σωτηράκης σήμερα ἔγινε γιατρός. Βγάλε νὰ μᾶς τρατάρης ! »

« Σωτηράκη ! », φώναξε τότε ἡ κυρὰ Λεμονιά ἀπὸ χαρὰ καὶ τὸν φίλησε.

« Χαίρομαι σὰν νὰ ἦταν ὁ Μανόλης μου », εἶπε ὕστερα.

—« Τὸ ἴδιο κάνει ! », εἶπε ὁ Μαστρομανόλης. « Ἡ ἐγὼ ἢ ὁ Σωτηράκης εἶναι τὸ ἴδιο πράμα, καὶ γελοῦσε.

Στὸ ἀναμεταξὺ ἔφτασε τρεχάτη καὶ ἡ κυρὰ Ἀργυρώ.

« Ποῦ εἶναι, κυρὰ Λεμονιά, ποῦ εἶναι ; », φώναξε μόλις μπῆκε στὴν αὐλή καὶ φαινόταν σὰν τρελλή.

« Νὰ σοῦ ζήση ! Νὰ σοῦ ζήση ὁ γιατρός ! », τῆς εἶπε ἡ κυρὰ Λεμονιά.

« Νὰ σοῦ ζήση ! » εἶπαν κι οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνη μπῆκε μέσα στὴν κάμαρα. Στὴ μέση στεκόταν ὁ Σωτηράκης καὶ τῆς χαμογελοῦσε.

« Παιδί μου ! », φώναξε ἐκεῖνη δυνατὰ καὶ τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά της καὶ ἄρχισε νὰ τὸν φιλῇ.

Τὰ μάτια της ἔτρεχαν βρύση, μὰ ἦταν δάκρυα χαρᾶς. Ἐδάκρυσαν καὶ ὅσοι τὴν ἔβλεπαν γύρω. « Ἐγὼ ἔχω γιὸ γιατρό !, ἔλεγε, ἐγὼ ! » καὶ τὸν ἔσφιγγε περισσότερο.

« Τώρα θὰ ξεκουραστῆς κι ἐσύ, μητέρα ! », τῆς εἶπε ὁ Σωτηράκης καὶ τὴν χτύπησε ἑλαφρὰ στὸν ὄμο.

— « Καὶ χρόνια, Σωτηράκη μου, μποροῦσα ἀκόμα νὰ ξενοδουλεῦω, ἂν ἦταν ἀνάγκη νὰ σπουδάσης ἀκόμα », ἀπάντησε κείνη καὶ ἄρχισε τώρα νὰ γελά.

62. Τὸ ρολοῖ καὶ τὸ μπαστούνι.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ κυρὰ Ἀργυρῶ δὲν πῆγε στὴ δουλειά.

Μόλις ξύπνησε ὁ Σωτηράκης, ἡ μητέρα του τοῦ ἔδωσε ἓνα στενόμακρο κουτί. « Αὐτὸ τὸ ἔφερε τὸ παιδὶ τοῦ Μαστρομανόλη », τοῦ εἶπε.

Ὁ Σωτηράκης παραξενεύτηκε : « Τί νὰ ἔχη μέσα ! », συλλογιζόταν καὶ τὸ ἄνοιξε ἀμέσως.

Τότε εἶδε ἓνα ὄμορφο μαῦρο μπαστούνι μὲ ἀσημένιο χερούλι κι ἓνα χρυσὸ ρολοῖ μὲ καδένα.

« Γιὰ μένα νὰ εἶναι ! », ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του.

Μὰ ἀμέσως εἶδε κι ἓνα γραμματάκι μέσα στὸ κουτί. Τὸ φάκελλο ἔγραφε : « Πρὸς τὸ Σωτηράκη· τὸ γιατρό ! »

Ὁ Σωτηράκης τὸ ἄνοιξε ἀμέσως καὶ διάβασε :

« Τὰ δῶρα, πού μοῦ παράγγειλες ἅμα ἔφευγα ἀπὸ τῆ Βολισσό. σοῦ τὰ στέλνω τώρα. Τότε δὲ σοῦ ταιριαζαν, γιατί δὲν ἤσουν ἀκόμα γιατρός. Τώρα σοῦ ταιριαζούν, γιατί τώρα εἶσαι ἀληθινὸς γιατρός.

Μανόλης ».

Ὁ Σωτηράκης ἄρχισε νὰ γελᾷ. Θυμήθηκε πὼς μιὰ μέρα στὴν πλατεία τῆς Παναγιᾶς, στὴ Βολισσό, τότε, πού ὁ Μανόλης ἔφευγε γιὰ τὴν Ἀθήνα, τοῦ εἶχε παραγγείλῃ ἓνα ρολοῖ κι ἓνα μπαστούνι.

Θυμήθηκε κιόλας, πού τοῦ εἶπε, πὼς τὰ ἤθελε νὰ τὰ ἔχη ἀπάνω του γιὰ νὰ φαίνεται γιατρός.

Τώρα ἄρχισε νὰ γελᾷ καὶ ἡ κυρὰ Ἀργυρώ.

Ἀμέσως ὁ Σωτηράκης ντύθηκε, κρέμασε τὸ ρολοῖ μὲ τὴν ἀλυσσίδα, πῆρε καὶ τὸ μπαστούνι στὸ χέρι καὶ πῆγε ἀντίκρι, στὸ μαγαζάκι τοῦ Μαστρομανόλη.

Ἄμα τὸν εἶδε κεῖνος, χαμογέλασε.

«Μοῦ ταιριαζούν τώρα;», ρώτησε ὁ Σωτηράκης.

—« Τώρα. μάλιστα ! », εἶπε ὁ Μαστρομανόλης.

« Τώρα εἶσαι σὰν τὸ γιατρὸ στὴ Βολισσό ».

63. Καὶ ὁ Μιχαλάκης βγαίνει δάσκαλος.

Ἐνα ἓνα κυλοῦσαν τὰ χρόνια, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει κανεὶς. Τὸ μαγαζάκι τοῦ Μαστρομανόλη πήγαινε ὄλο καὶ καλύτερα. Ἡ δουλειὰ ἦταν πάντα ἀρκετὴ κι αὐτὸ εὐχαριστοῦσε τὸ Μαστρομανόλη.

Τώρα ἐργάζονταν δυὸ μαστόροι. Γιατί τὸ παιδί, ποῦ εἶχε πάρει ἄμα ἀνάλαβε τὸ μαγαζί, εἶχε γίνει στὸ μεταξύ κάλφας καὶ ἐργαζόταν στὸν πάγκο μαζί μὲ τὸ Μαστρομανόλη.

Ὁ κύρ Στάθης ἦταν ἀκόμα ταχτικὸς ἐπισκέφτης στὸ μαγαζάκι. Ὁ Σωτηράκης ὁ γιατρὸς εἶχε βρῆ θέση στὴν κλινική, ποῦ ἐργαζόταν πρὶν ἢ μητέρα του.

Εἶχε πολλὰ δουλειές. Συχνὰ ὅμως πετιόταν στὸ μαγαζάκι καὶ χαιρετοῦσε τὸ Μαστρομανόλη καὶ τὸν κύρ Στάθη. Κάθε Σαββατόβραδο ἐρχόταν καὶ στὸ σπίτι τους, ποῦ ἔμενε ἡ κυρὰ Ἀργυρώ. Οἱ δυὸ φίλοι βλέπονταν τότε καὶ κουβέντιαζαν ὡς τὰ μεσάνυχτα.

Ἔτσι εἶχαν πέρασει ἀρκετὰ χρόνια. Ὁ Μιχαλάκης βρισκόταν στὴν τελευταία τάξη τοῦ διδασκαλείου. Σὲ λίγους μῆνες θὰ ἔκανε τὶς ἐξετάσεις του καὶ θὰ ἔπαιρνε τὸ δίπλωμά του γιὰ δάσκαλος.

Ἡ Σοφοῦλα πήγαινε ἀκόμα στὸ ράψιμο κοντὰ στὴ Δημητρούλα. Στὸ μεταξύ εἶχε γίνει ἀρκετὰ καλὴ μαστόρισσα. Κέρδιζε καὶ ἀρκετὰ χρήματα. Ἀπ' αὐτὰ ἔκανε τὰ ρούχα της καὶ τὰ ὑπόλοιπα τᾶδινε στὴ μητέρα της.

Πότε πότε ἔδινε κρυφὰ καὶ μερικὰ στὸ Μιχαλάκη γιὰ τὰ ἐξοδὰ του στὸ διδασκαλεῖο.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά φρόντιζε ὅπως πάντα τὰ παιδιά της κι ἔκανε τὶς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ. Ὅλη ἡ γειτονιά τὴν ἤξερε γιὰ νοικοκυρὰ καὶ καλόκαρδη γυναίκα.

Τώρα όμως είχε αρχίσει να γερνά. Οι άσπρες τρίχες φάνηκαν στο κεφάλι της και το πρόσωπό της άρχισε να κάνη ζαρωματιές.

*

Οι εξετάσεις του διδασκαλείου άρχισαν. 'Ο Μιχαλάκης εκείνες τις ήμέρες ήταν πολύ ανήσυχος. "Ήξερε τὰ μαθήματά του και σ' όλα τὰ χρόνια ήταν και καλός μαθητής, μὰ ωστόσο ο φόβος δέν τόν άφηνε.

Στό σπίτι όλοι του έδιναν θάρρος.

« Μή φοβάσαι ! », του έλεγαν. « Θα πετύχης ! »

— « Τὰ ξέρω όλα », άπαντούσε κείνος, « μὰ φοβοῦμαι νὰ μὴν ταραχτῶ και τὰ χάσω ».

Οι εξετάσεις βάσταξαν δέκα ήμέρες. 'Ο Μιχαλάκης ξετάστηκε σ' όλα τὰ μαθήματα γραφτά. Στὰ τελευταία έκαμε και ένα μάθημα σαν δάσκαλος στα παιδιά τής τρίτης τάξης.

"Αμα βγήχαν τὰ άποτελέσματα, ο Μιχαλάκης ήρθε τρίτος Τήν άλλη μέρα ο διευθυντής έδωσε στους νέους δασκάλους τὸ δίπλωμά τους και τούε ειπε : « Πηγαίνετε τώρα νὰ εργαστήτε. Μή ξεχνάτε πως από σας εξαρτάται ή προκοπή τής πατρίδας μας, γιατί έσείς θα έχετε τὰ πικιδιά στα χέρια σας ».

'Εκείνοι τόν ευχαρίστησαν, τόν χαιρέτησαν, χαιρετίστηκαν και αναμεταξύ τους κι έφυγαν.

"Αμα ο Μιχαλάκης γύρισε σπίτι, δάσκαλος πιά, μὴ ρωτᾶτε τί έγινε ! 'Η κυρά Λεμονιά έκλαιγε από τή χαρά της, ή Σοφούλα έλεγε πως ήταν περήφаны που είχε αδερφό δάσκαλο.

« Τὸν ἕνα μου σκοπὸ τὸν πέτυχα », ἔλεγε ὁ Μαστρομανόλης. « Τώρα νὰ παντρέψω πιά καὶ τὴ Σοφούλα καὶ ὕστερα νὰ δῶ ποῦ θὰ πάω κι ἐγώ ».

Τὴν ἴδια μέρα ὁ Μαστρομανόλης ἔγραψε καὶ γράμμα στὸ γιατρὸ καὶ στὸν κύριο Χαρίλαο στὴ Βολισσό. Τοὺς ἔγραψε πῶς εἶναι ὅλοι καλὰ καὶ πῶς ὁ Μιχαλάκης ἔγινε δάσκαλος καὶ θὰ φροντίσῃ νὰ διοριστῇ στὴ Βολισσό. Ἐπειτα τοὺς παρακαλοῦσε νὰ τὸν προστατέψουν, στὸ χωριό, ποῦ θὰ εἶναι μόνος.

64. "Υστερα από χρόνια.

Είχαν περάσει κάπου είκοσι χρόνια από τότε.
Ο κύρ Στάθης είχε αποθάνει πρὶν μερικά χρόνια.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἀκουόταν στὴν Ἀθήνα ἓνας γιατρός, πού ἦταν ὁ καλύτερος γιατρός ἀπ' ὅλους. Ἦταν τόσο καλὸς γιατρός, πού οἱ ἄλλοι οἱ γιατροὶ ζητοῦσαν κάθε τόσο τὴ συμβουλή του στὶς μεγάλες ἀσθένειες.

Ὁ γιατρός αὐτὸς τὸ πρῶτὸ ἐργαζόταν σὲ μιὰ κλινικὴ καὶ στὴν ἐπιστήμη του ἔκανε θαύματα. Ἐγιάτρευε καὶ τὶς πιὸ δύσκολες ἀσθένειες.

Τὸ ἀπόγεμα ἔμενε στὸ σπίτι του καὶ γιάτρευε τοὺς φτωχοὺς δωρεάν. "Ὅποιος ἄρρωστος κι ἂν χτυποῦσε τὴν πόρτα του, τὸν δεχόταν, τὸν ξέταζε, τοῦ ἔδινε καὶ φάρμακα καὶ χρήματα δὲν ἔπαιρνε ποτέ του.

« Ἐγὼ πλερώνωμαι μὲ τὴ χαρὰ, πού δοκιμάζω ἅμα γιάτρευω τοὺς φτωχοὺς », ἔλεγε ὁ γιατρός κῦτός. Ἦταν καλομίλητος καὶ πάντα παρηγοῦσε τοὺς ἄρρωστους :

« Δὲν ἔχεις τίποτα ! », ἔλεγε στὸν ἓνα καὶ γε-

λοῦσε. « Αὐτὸ εἶναι καὶ φοβᾶσαι :», ἔλεγε στὸν ἄλλο καὶ τὸν χτυποῦσε ἑλαφρὰ στὸν ὦμο.

Μέσα στὸ σπίτι του εἶχε ἓνα ἰδιαίτερο δωμάτιο κι ἐκεῖ κρατοῦσε τοὺς βαριά ἄρρωστους καὶ τοὺς γιάτρευε.

Τὸ ὄνομά του τὸ ἤξεραν σ' ὅλη τὴν Ἀθήνα καὶ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ὁ λαὸς τὸν λάτρευε.

Αὐτὸς ὁ γιαντρός ἦταν ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς, τὸ κουτσοδαιμόνιο.

Τώρα ἦταν μεγάλος γιαντρός καὶ ζοῦσε εὐτυχισμένος μὲ τὴν οἰκογένειά του, τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὴ γριὰ μητέρα του, τὴν κυρὰ Ἀργυρῶ.

Ἡ γυναίκα του δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὴ Σοφοῦλα, τὴν ἀδελφὴ τοῦ Μαστρομανόλη.

Μὰ καὶ στὰ νησιὰ ἀκουόταν ἐκεῖνον τὸν καιρὸ πὼς σ' ἓνα μεγάλο χωριὸ ἑνὸς ὁμορφου νησιοῦ ἦταν ἓνας δάσκαλος, ποὺ δὲν ξαναγίνηκε στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ δάσκαλος αὐτὸς ἀγαποῦσε τὰ παιδιὰ σὰν νὰ ἦταν δικὰ του καὶ φρόντιζε ὅσο μποροῦσε γιὰ νὰ μαθαίνουν καλὰ γράμματα καὶ νὰ γίνωνται καὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Μὰ καὶ τὰ παιδιὰ τὸν ἀγαποῦσαν σὰν πατέρα τους καὶ τὸν σέβονταν πολὺ.

Ὁ δάσκαλος κ' αὐτὸς εἶχε τόση ἡρεξὴ στὴ δουλειά του, ποὺ ὄλο μὲ τὰ παιδιὰ βρισκόταν. Ἄμα τελείωνε τὸ μάθημα, πῆγαινε μὲ τὰ παιδιὰ στὸν κῆπο τοῦ σχολείου κι ἐκεῖ ἔσκαβαν καὶ πότιζαν τὰ λουλούδια καὶ τὰ ἄλλα φυτὰ.

Μαζὶ ἔσκαβε καὶ πότιζε κι ὁ δάσκαλος καὶ ὠδηγοῦσε καὶ τὰ παιδιὰ στὴ δουλειά.

«Ο δάσκαλος αυτός είχε τόση όρεξη στη δουλειά του, πού έλο με
τά παιδιά βρισκόταν. Άμα τελείωνε τó μάθημα, πήγαινε με τά παιδιά
στόν κήπο τού σχολείου κι εκεί έσκαβαν και πότιζαν...»

Πολλές φορές ὁ δάσκαλος αὐτὸς ἐβγαίνει μὲ τὴν τάξη του περίπατο. Περνοῦσαν τοὺς ἀνεμόμυλους καὶ κατέβαιναν στὴ θάλασσα. Πολλές φορές ἀνέβαιναν καὶ στὰ γύρω βουνὰ καὶ πήγαιναν στὰ χωριά.

Τις περισσότερες φορές πήγαιναν στὴν Πυραμά. Καὶ κάθε μέρα τὰ παιδιά, ὕστερα ἀπὸ τὸ μάθημα, ἀρχίζαν τὸ τραγούδι, ἀπάνω στὸ βουναλάκι, ποὺ βρισκόταν τὸ σχολεῖο, καὶ ἡ φωνὴ τους ἀντιβούιζε σ' ὅλο τὸ χωριό.

Καὶ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἄκουαν τὰ παιδιά, χαίρονταν κι ἔλεγαν : « Ἐμεῖς μάθαμε τὰ γράμματα μὲ τὸ ξύλο, τὰ παιδιά μας τὰ μαθαίνουν μὲ τραγούδι ! »

Ὁ κύριος Χαρίλαος, γέρος πιά, μὲ ἄσπρα μαλλιά, ἐβλεπε τὸ νέο δάσκαλο καὶ χαιρόταν.

« Τόλεγα ἐγώ, συλλογιζόταν, ἀπὸ τότε, ποὺ τὸν εἶχα μαθητὴ ! Ἀπὸ τότε τὸ ἀγαποῦσε τὸ σχολεῖο ! »

Γιατὶ ὁ καλὸς αὐτὸς δάσκαλος δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸ Μιχαλάκη, τὸν ἀδερφὸ τοῦ Μαστρομανόλη, καὶ ἄλλοτε μαθητὴ τοῦ κύριου Χαρίλαου. Καὶ τὸ χωριό, ποὺ γίνονταν αὐτά, δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὴ Βολισσό.

Ὁ Μιχαλάκης ἦταν γνωστὸς σ' ὅλα τὰ γύρω χωριά καὶ ἀκόμα καὶ στὴν πρωτεύουσα.

« Ὁ Μιχαλάκης, ὁ δάσκαλος », ἔλεγαν καὶ ὁ καθένας, ποὺ τὸ ἄκουε, ἤξερε ποιοὺς ἦταν.

Τὰ ἄλλα μεγάλα χωριά ἤθελαν νὰ τὸν πάρουν κι ἐκεῖνα δάσκαλο. Μὰ ὁ Μιχαλάκης δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὴ Βολισσό.

* * *

Μόνος του είχε μείνει ὁ Μαστρομανόλης μὲ τὴ μητέρα του.

Ταχτικά, ὅπως πάντα, ἐργαζόταν στὸ ἴδιο μαγαζάκι, ποῦ ξέραμε, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ.

Τώρα ἦταν εὐτυχισμένος! Ἄκουε τὸ καλὸ ὄνομα τοῦ Σωτηράκη καὶ τοῦ Μιχαλάκη καὶ μέσα του καταλάβαινε ἀνείπωτη χαρὰ. Χαιρόταν ἀκόμα, ποῦ ἡ Σοφούλα ἦταν εὐτυχισμένη μὲ τὴν οἰκογένειά της.

Ἡ κυρὰ Λεμονιά εἶχε πιά γεράση πολὺ. Τὰ μαλλιά της ἄσπριζαν ἀπάνω στὸ κεφάλι της, σὰν τὸ χιόνι, ποῦ εἶναι στὰ βουνά. Μόλις μπορούσε νὰ περπατῆ μὲ τὸ ραβδί της.

Ἦταν πάντα καλὴ καὶ εὐχαριστοῦσε τὸ Θεό, ποῦ τῆς ἔδωσε τὸ Μαστρομανόλη, ποῦ στάθηκε προστάτης τιμημένος στὴν οἰκογένειά του.

Ἦταν ὅμως πολὺ ἀδύνατη καὶ μιὰ μέρα μᾶς ἔφηγε χρόνια.

Ὁ Μαστρομανόλης ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔκλαψε σὰν μικρὸ παιδί!

Καὶ ἡ Σοφούλα, ἡ γυναίκα τοῦ Σωτηράκη τοῦ γιατροῦ, ἔκλαιε μέρες γιὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας της.

*
* *

Τώρα ὁ Μαστρομανόλης εἶχε μείνει κατάμονος στὸ σπίτι.

Μὰ δὲν ἤθελε καὶ νὰ πάη μὲ κανένα.

Ὁ Σωτηράκης ὁ γιατρός, προσπάθησε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν πάρη κοντά του στὸ σπίτι του.

« Ἐλα ! », τοῦ ἔλεγε, « ἐμεῖς δὲν εἴμαστε μόνο

φίλοι. Τώρα εἶμαστε ἀδερφοί. "Ἐλα κοντά μας, νὰ ξεκουραστῆς καὶ νὰ ἡσυχάσης !»

Μὰ καὶ ὁ Μιχαλάκης τοῦ ἔγραψε ἀπὸ τῆ Βολισσοῦ καὶ τοῦ ἔλεγε νὰ πάη πιά στὸ χωριὸ καὶ νὰ ἡσυχάση κοντά του.

« "Ἐλα ! », τοῦ ἔγραψε. « Ἐσὺ ἀφιέρωσες τῆ ζωὴ σου γιὰ μᾶς Ἐμεῖς ἐσένα γνωρίσαμε πιτέρα μας.

» Τώρα πρέπει νὰ σταθῶ ἐγὼ γιὰ σένα στὰ τελευταῖα σου χρόνια. "Ἐλα, χωρὶς ἄλλο !»

Μὰ ὁ Μαστρομανόλης δὲν ἤθελε νὰ πάη σὲ κανένα. « Δὲ μπορῶ, ἔλεγε, νὰ γίνω βέρος κανενός. Δόξα νάχη ὁ Θεός, μπορῶ ἀκόμα νὰ ἐργάζωμαι.

» Θὰ ἐξακολουθήσω, λοιπόν, νὰ ἐργάζωμαι καὶ νὰ ζῶ ἀπὸ τὴν ἐργασία μου. "Ἄν μπορέσω μάλιστα, θὰ βοηθήσω ἐκείνους, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κάθε βοήθεια, ἀφοῦ ἐσεῖς δὲν ἔχετε καμιὰ ἀνάγκη πιά.

» Καὶ ἅμα ἔρθη ὁ καιρός, ποὺ δὲ θὰ μπορῶ νὰ ἐργάζωμαι καὶ ὁ Θεός θέλη νὰ ζῶ ἀκόμα, τότε βλέπομε τι θὰ γίνη ».

Αὐτὰ τοὺς ἔλεγε καὶ ἔμεινε στὸ μαγαζάκι του καὶ ἐργαζόταν.

65. Μὲ τὰ ὄρφανά.

Πέρασαν ἀκόμα ἓνα δυὸ χρόνια. Μὰ τοῦ Μαστρομανόλη, δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ νέα ζωὴ.

« Ἡ ζωὴ μου τώρα δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ », συλλογιζόταν. « Τώρα φροντίζω μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μου ! Δὲ μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ ζωὴ.

» Ὡς τώρα φρόντισα στὴ ζωὴ μου νὰ συντηρήσω τὴν οἰκογένειά μου καὶ νὰ ἀποκαταστήσω τ' ἀδέρφια μου.

» Ἔτσι ἡ ζωὴ μου ἦταν γλυκειά, γιατί εἶχε ἓνα σκοπό.

» Τώρα πιά ζῶ χωρὶς σκοπό! Ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι ἀνυπόφορη!»

*
* *

Μιά μέρα ὁ Μαστρομανόλης παρουσιάστηκε στὸ διευθυντὴ τοῦ μεγαλύτερου ὄρφανοτροφείου στὴν Ἀθήνα.

« Κύριε διευθυντή!, τοῦ εἶπε, ἦρθα νὰ σᾶς παρακαλέσω, νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ ἐργαστῶ γιὰ τὰ ὄρφανά σας.

» Θὰ μείνω ἐδῶ ὅλη μου τὴ ζωὴ καὶ δὲ θέλω τίποτ' ἄλλο γιὰ τὴν ἐργασία μου, παρὰ μόνο νὰ ζῶ μέσα στὸ ὄρφανοτροφεῖο ».

— « Ποιὸς εἶστε ἐσεῖς ; », τὸν ρώτησε ὁ διευθυντής.

Ὁ Μαστρομανόλης τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία του. Ὑστερα τοῦ εἶπε : « Τώρα, πού ἀποκαταστάθηκαν τὰ ἀδέρφια μου καὶ συχωρέθηκε ἡ μητέρα μου, θέλω νὰ βάλω ἄλλο σκοπὸ στὴ ζωὴ μου. Καὶ βρίσκω πῶς τὸ καλύτερο εἶναι νὰ βοηθήσω τὰ ὄρφανά ».

Ὁ διευθυντὴς συγκινήθηκε, τὸν παίνεσε γιὰ τίς ιδέες του καὶ τὸν πῆρε ἄμέσως γιὰ τσαγκάρη τοῦ ὄρφανοτροφείου.

*
* *

Σε μιὰ μεγάλη, αἰθουσα, μέσα στὴν αὐλή, εἶναι τὸ τσαγκαράδικο τοῦ ὀρφανοτροφείου.

Πάγκοι πολλοί, βαλμένοι στὴ σειρά, μὲ ὅλα τὰ σύνεργα τῆς τέχνης, μπάλλες πετσὶ στὴ γωνία καὶ ἀμέτρητα ὀρφανά, πού μαθαίνουν τὴν τέχνη τοῦ τσαγκάρη.

Ἄλλα κάθονται στοὺς πάγκους καὶ κόβουν καὶ ράβουν τὰ παπούτσια τοῦ ὀρφανοτροφείου, ἄλλα γαζώνουν στὴ μηχανή κι ἄλλα τοιμάζουν τοὺς σπάγγους.

Ὁ Μαστρομανόλης, μὲ τὴν ποδιά του καὶ μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια του, πηγαίνει ἀπὸ πάγκο σὲ πάγκο καὶ ἀπὸ μηχανή σὲ μηχανή καὶ ὀδηγεῖ καὶ συμβουλεύει τὰ ὀρφανά στὴν ἐργασία.

Πάντα εἶναι γελαστός καὶ χαρούμενος.

Κι ἐκεῖνα τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν σέβονται. "Ὅλα τὸν λένε Μπαρμπαμανόλη.

Πολλές φορές τοῦ φωνάζουν καὶ ζητοῦν τὴ συμβουλή του : « Μπαρμπαμανόλη, πῶς νὰ τὸ ράψω αὐτό ; Μπαρμπαμανόλη, πῶς νὰ τὸ κόψω κεῖνο ; »

Καὶ ὁ Μαστρομανόλης μὲ προθυμία καὶ καλοσύνη δείχνει στὰ ὀρφανά τὸ σωστό.

Μὲ τὸν καιρὸ τὸ τσαγκαράδικο τοῦ ὀρφανοτροφείου ἔπαιρνε καὶ δουλειὰ ἀπὸ ἄλλα ἐργοστάσια καὶ ἀπὸ τὸ στρατό. Ἔτσι κέρδιζε καὶ χρήματα καὶ ζοῦσαν καλύτερα τὰ ὀρφανά.

Καὶ ἅμα ἔρχονταν οἱ Κυριακὲς καὶ οἱ γιορτές, ὁ Μαστρομανόλης μάζευε τὰ ὀρφανά γύρω του καὶ ἀρχίζε νὰ τοὺς λέη ὠραῖες ἱστορίες, πού ὁ ἴδιος τίς εἶχε διαβάσει σὲ βιβλία. Τίς ἔλεγε τόσο ὠραῖα, πού νόμιζες πῶς ἦταν ὁ καλύτερος δάσκαλος. Τὰ παιδιά

τὸν ἄκουαν μὲ μεγάλη προσοχή. Λὲς καὶ κρατοῦσαν τὴν ἀναπνοή τους γιὰ νὰ μὴ τοὺς φύγη καμιὰ λέξη.

Ὁ Μαστρομανόλης εἶχε βοῆ ἐκεῖνο, πού ἤθελε. Εἶχε βάλει δεύτερο σκοπὸ στὴ ζωὴ του.

Κάθε χρόνο ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ χέρια του πολλοὶ μαστόροι τσαγκάρηδες, πού μπορούσαν νὰ φτιάσουν τὰ καλύτερα παπούτσια. "Ὅλα ὄρφανά!

"Ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἔπαιρνε ὁ ἴδιος καὶ τοὺς ἔβαζε καρφάδες σὲ μεγάλα τσαγκαράδικα τῆς Ἀθήνας ἢ σὲ ἐργοστάσια.

"Ἄμα εἶσαι ἐργατικὸς καὶ τίμιος», ἔλεγε στὸν καθένα, «θὰ ζήσης μιὰ γαρά μὲ τὴν τέχνη σου».

—« Δὲ θὰ σὲ ξεχάσωμε ποτέ, Μπαρομπαμανόλη », τοῦ ἔλεγαν ἐκεῖνοι. « Μᾶς ἔμαθες μιὰ τέχνη, μ'αὐτὴ δὲ θὰ δυστυχήσωμε ποτέ στὴ ζωὴ μας ».

Κάθε Κυριακὴ καὶ κάθε γιορτῆ, ὅλοι αὐτοὶ οἱ μαστόροι, πού ἦταν πρὶν στὸ ὄρφανοτροφεῖο, πήγαιναν κι ἔβρισκαν τὸ Μαστρομανόλη στὸ ὄρφανοτροφεῖο. Πήγαιναν νὰ τὸν χαιρετήσουν καὶ ν' ἀκούσουν τίς ὠραῖες του ἱστορίες.

Ἵστερα τὸν πλησίαζε ἕνας ἕνας ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοῦ ἔλεγε πῶς περνοῦσε καὶ πῶς πήγαιναν οἱ δουλειές του.

Ὁ Μαστρομανόλης τοὺς καμάρωνε.

Μὰ τὰ χρόνια περνοῦσαν καὶ ὁ Μαστρομανόλης εἶχε γεράσει τόσο, πού δὲ μπορούσε πιά νὰ ἐργαστῆ.

« Ὡς ἐδῶ ἦταν ! » εἶπε τότε καὶ ὁ Μαστρομανόλης, ὅπως τὸ εἶχε πῆ καὶ ὁ κύρ Στάθης μιὰ φορά, καὶ ἀποφάσισε νὰ φύγη ἀπὸ τὸ ὄρφανοτροφεῖο.

« Τώρα θά πάω στή Βολισσό, συλλογιζόταν, καί ἐκεῖ θά περιμένω τὸ τέλος μου ».

Πόσο προσπάθησαν ὁ διευθυντῆς τοῦ ὄρφανοτροφείου καί τὰ ὄρφανὰ νὰ τὸν κρατήσουν ! Μὰ τίποτα.

« Κάτσε ἐδῶ ! », τοῦ ἔλεξαν καί θὰ σέ περιποιηθοῦμε ἐμεῖς.

» Θὰ σέ ἔχωμε σάν πατέρα μας, γιατί σάν πατέρα μας φάνηκες »· Μὰ ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τίποτα.

« Τώρα πιά δὲ μπορῶ νὰ σᾶς δώσω τίποτα », ἔλεγε.

» Εἶμαι περιττός. Θὰ φύγω ! ». Κι ἔφυγε.

Τὰ ὄρφανὰ κράτησαν μόνο τὴν εἰκόνα του καί τὴν κρέμασαν μέσα στὴν αἴθουσα τοῦ τσαγκαράδικου.

66. Καί μιὰ μέρα, μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ μέρα.....

Ἵστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ Μαστρομανόλης ἔφτασε στὴ Βολισσό. Ἀμέσως πῆγε στὸ σπίτι τους, στὴν πλατεία τῆς Παναγιᾶς. Ἐκεῖ καθόταν ὁ Μιχαλάκης ὁ δάσκαλος. Ὁ Μαστρομανόλης κάθισε μαζί του.

« Ἐδῶ γεννήθηκα, ἐδῶ καί θὰ πεθάνω », συλλογιζόταν καί ἔνιωθε τὴν ψυχὴ του λαφριά.

« Ἐκαμα ὅ,τι μπόρεσα γιὰ τὴν οἰκογένειά μου καί γιὰ κείνους, πού εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ προστασία », ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του. « Εἶμαι εὐχαριστημένος ».

Κάθε μέρα ἔβγαινε μὲ τὸ ραβδάκι του καί κα-

θόταν στήν πλατεία τῆς Παναγιᾶς, στὸν ἥλιο. Ἐκεῖ ἔρχονταν κι ἄλλοι γέροντες, συνομήλικοι τοῦ Μαστρομανόλη, κι ἄρχιζαν τὴν κουβέντα καὶ θυμόνταν τὰ παλιά τους.

Ὡ, πόσο πετοῦσε κι ὁ νοῦς τοῦ Μαστρομανόλη στὰ περασμένα ! Νόμιζε πὼς ἦταν παιδιὸ καὶ ζοῦσε ἑβδομήντα χρόνια πίσω.

Πόσο θυμόταν ὅσα ἔκανε στὰ παιδικὰ του χρόνια στὸ χωριό ! Ἀκόμα καὶ τὴν ἐκδρομὴ στὴν Πυραμὰ τῆ θυμόταν. Θυμόταν καὶ τὸ τραγούδι, πὺ τραγουδοῦσαν ἅμα ἔμπαιναν στὸ χωριό !

Ὅλα τοῦ ἔρχονταν στὸ νοῦ καὶ γιὰ ὅλα χαιρόταν. Ἡ καρδιά του πετοῦσε σὲ καθετί, πὺ θυμόταν ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια.

Μιὰ μέρα μάλιστα, πὺ θυμήθηκε τὸ ἄσπρο ροζακὶ σταφύλι, πὺ ἔφαγε μὲ τὸ Σωτηράκη τῆς Ἀργυρῶς, δὲν κρατήθηκε καὶ χωρὶς νὰ πῆ σὲ κανένα τίποτα, πῆρε τὸ ραβδάκι του καὶ τράβηξε σιγὰ σιγὰ τὸ δρόμο καὶ πῆγε στὸ ἀμπέλι. Ἐκεῖ ἔκατσε ἀπάνω στὸν τοῖχο, στὸ ἴδιο μέρος, πὺ εἶχε κάτσει τότε μὲ τὸ Σωτηράκη, καὶ θυμόταν τὰ περασμένα.

Ἦθελε νὰ πάη καὶ στὴ θάλασσα, νὰ δῆ καὶ τὴν Πλάκα, μὰ αἰσθανόταν πὼς δὲν εἶχε τὴ δύναμη.

Μὰ καὶ στὸ σχολεῖο πηγαίνει συχνά. Ὁ Μιχαλάκης τὸν παίρνει μαζὶ του, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸ μάθημα τῶν παιδιῶν.

Περίεργο πρᾶμα ! Ὅλα, ὅσα λένε τὰ παιδιά, τὰ ξέρεي κι αὐτός ! Τὰ εἶχε μάθει κι αὐτός στὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ τότε δὲν τὰ εἶχε ξεχάσει.

Καὶ ἦταν τὸ ἴδιο σχολεῖο, πὺ σ' αὐτὸ εἶχε

πάη κι αὐτὸς ἅμα ἦταν παιδί. Θυμόταν μάλιστα καὶ τὶς ἐξετάσεις, ἅμα ἦταν στὴν πέμπτη τάξη.

Θυμόταν, πού εἶπε στὸ γιατρὸ ὅλα τὰ κόκκαλα τοῦ κεφαλιοῦ. Θυμόταν ἀκόμα τὴν ἡμέρα, πού εἶχε ἀποχαιρετήσῃ τὸ σχολεῖο, τότε, πού ὁ Σωτηράκης τοῦ ἔκανε τὸ δάσκαλο.

Ὅλα τοῦ φαίνονταν τὰ ἴδια. Μόνο ὁ δάσκαλος εἶχε ἀλλάξει, γιατί ὁ κύριος Χαρίλαος εἶχε πεθάνει.

Ὡ, πόσο θὰ ἤθελε ὁ Μαστρομανόλης νὰ ζοῦσε ἀκόμα μερικὰ χρόνια στὴ Βολισσό, γιὰ νὰ θυμᾶται τὰ περασμένα του !

Μὰ μιὰ μέρα, μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ μέρα, ὁ Μαστρομανόλης συχωρέθηκε

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ἀπὸ τὸ πρωὶ χτυποῦσαν θλιβερά ὅλες οἱ καμπάνες τοῦ χωριοῦ.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν πῆγε καὶ κανένας χωριανὸς στὴ δουλειά. Ὅλοι ἔμειναν γιὰ νὰ πᾶνε στὴν κηδεῖα του.

Οἱ γεροντότεροι, πού τὸν ἤξεραν, ἔμειναν ἀπὸ σεβασμὸ καὶ ἐχτίμηση στὸ νεκρὸ. Οἱ ἄλλοι, οἱ πιὸ νέοι, ἔμειναν γιὰ χάρη τοῦ Μιχαλάκη τοῦ δασκάλου.

Ἄμα πῆγγαν τὸ νεκρὸ στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγιάς, ἀνέβηκε ὁ Μιχαλάκης ὁ δάσκαλος στὸ δεσποτικὸ καὶ ἔβγαλε λόγο στὸ πλῆθος. Εἶπε τί ἦταν καὶ τί ἔκαμε στὴ ζωὴ του ὁ νεκρὸς ἀδερφός του.

« Ἦταν, εἶπε, ὁ ἄνθρωπος, πού ἐργάστηκε πάντα γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ ποτὲ γιὰ τὸν ἑαυτό του ».

Εἶπε καὶ ἄλλα πολλά. Τὰ ἔλεγε τόσο συγκινητικὰ, πού ὅλος ὁ κόσμος ἔκλαιγε.

Στὸ τέλος τὰ παιδιὰ τοῦ σχολεῖου συνόδεψαν τὸ νεκρὸ ὡς στὸ νεκροταφεῖο.

"Αμα ὁ διευθυντῆς τοῦ ὀρφανοτροφείου τῆς Ἀθήνας ἔμαθε πὼς πέθανε ὁ Μαστρομανόλης, μάζεψε ὅλα τὰ ὀρφανὰ στὴν αἴθουσα τοῦ τσαγκαράδικου καὶ τοὺς εἶπε τὴ θλιβερὴ εἴδηση.

"Υστερα διάταξε τὴ μουσικὴ τοῦ ὀρφανοτροφείου νὰ παίξῃ ἓνα πένθιμο τραγούδι.

"Ὅση ὥρα ἔπαιζε ἡ μουσικὴ, ὅλα τὰ ὀρφανὰ καὶ ὁ διευθυντῆς στέκονταν σὲ προσοχῇ.

Κατόπι, ὅσα ὀρφανὰ μάθαιναν τσαγκάρηδες, κάθισαν στοὺς πάγκους, πῆραν τὰ σφυριά στὸ χέρι καὶ ἄρχισαν νὰ τὰ χτυποῦν ἑλαφρὰ ἑλαφρὰ ἀπάνω στοὺς πάγκους καὶ νὰ τραγουδοῦν λυπητερά :

Γέροντα, πᾶς γιὰ μακρινὸ ταξίδι κι ἀρμενίζεις
τὰ μάτια μας δὲ θὰ σὲ ξαναδοῦν.

Κι ὅμως ἀκόμα γύρω μας τὸν ἴσκιό σου σκορπίζεις
κι ἀκόμα τὰ λογάκια σου στ' αὐτιά μας κελαηδοῦν.
σὰν νάρχωνται γλυκὲς εὐχὲς ἀπ' ἄλλον κόσμον πέρα.

ᾠ, ἐσύ, ποὺ γι' ἄλλους δούλεψες, τῆς προκοπῆς πα
[τέρα !

Πουλάκια, ποὺ διαβαίνετε βουνά, πελάη καὶ δάση,
τὸ μοιρολόι πάρτε το γλυκὸ

καὶ φέρτε το στὸ γέροντα, ποὺ πάει νὰ ξαποστάσῃ,
νὰ τοῦ γενῆ νανούρισμα στὸν ὕπνο ἀγγελικό.

Καὶ τοῦ χωριοῦ του ἐσεῖς οἱ ἀνθοί, μὲ χλόη χνουδάτη
[τόση,

γενῆτε ἐσεῖς στὸν ὕπνο του προσκέφαλο καὶ στρώ
[ση.

Γέροντα, ἂν ἔβρεξες πολλές φορές μὲ δάκρυ
κάποιο σφυρί σου, πού ἄχρηστα τάφησες πιά στὴν
[ἄκρη.

τώρα παντοῦ χαμόγελα, χαρὲς ὅπου κι ἂν λάχης,
κι αὐτοῦ, πού θὰ ξεκουραστῆς, χίλια συχώρια νάχης.

Τὸ τραγούδι αὐτὸ τὸγραψαν ὕστερα τὰ ὄρφανὰ
κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ συχωρεμένου καὶ τὸ τρα-
γουδοῦσαν κάθε χρόνο τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
✓ 1. Τὸ ὄμορφο χωριό	3
✓ 2. Χαρὲς καὶ λύπες	5
3. Ὁ καπετὰν Βαγγέλης	9
4. Ὁ γιατρός τὸ λέει στὴν κυρὰ Λεμονιά	14
5. Ὁ Μανόλης	17
✓ 6. Τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου συλλυποῦνται τὸ Μανόλη	20
7. Ὁ Σωτηράκης τῆς Ἀργυρῶς	22
✓ 8. Στὴν ἐκδρομὴ μὲ δημοτικὰ τραγοῦδια	25
9. Στὴν Πυραμά, μὲ ποιήματα Σ. Σπεράντζα	29
✓ 10. Οἱ ἐξετάσεις	34
11. Στὸ ἀμπέλι	38
12. Ὁ Μανόλης πρέπει νὰ ξενητευτῆ	40
13. Τὸ ἴδιο βράδυ στὸ σπίτι τοῦ Μανόλη	42
✓ 14. Οἱ φίλοι τοῦ Μανόλη τοῦ κάιουν παραγγελίες	44
✓ 15. Ἐτοιμασίες γιὰ τὸ ταξίδι	46
✓ 16. Ὁ ἀποχαιρετισμός	49
17. Ὁ ἀποχαιρετισμός ἐξακολουθεῖ	50
18. Τὴν ἄλλη μέρα ἀμα χάραζε ἡ αὐγὴ.....	54
19. «Ὁ ἀποχαιρετισμός», ποίημα Σκίπη	57
20. Ὁ Μανόλης μπαρκάρει, μὲ δίστιχα Στ. Σπεράντζα	58
✓ 21. Τὸ ταξίδι	64
22. «Μανόλη! ποῦ εἶσαι;»	65
23. Στὸ σιδηρόδρομο γιὰ τὴν Ἀθήνα	68

24. Στὸ σπίτι τῆς κυρᾶς Καλλιόπης	69
25. Οἱ πατριῶτες	71
26. Ἐνας περίπατος μέσα στὴν Ἀθήνα	72
✓ 27. Ὁ περίπατος ἐξακολουθεῖ	75
28. Ὁ κύρ Γιάννης μὲ τὸ Μανόλη ζητοῦν ἐργασία	80
29. Ὁ Μανόλης ἀποφασίζει νὰ γίνῃ ἐφημεριδοπώλης	83
30. Τὰ ὄνειρα τοῦ Μανόλη	85
31. Ὁ Μανόλης πουλᾷ ἐφημερίδες	85
32. «Ὁ ἐφημεριδοπώλης», ποίημα Στ. Σπεράντζα	88
33. Ἐνα γράμμα στὴν κυρὰ Λεμονιά	89
34. Κι ἓνα γράμμα στὸ Σωτηράκη τῆς Ἀργυρῶς	90
35. Ὁ Μανόλης πηγαίνει στὴ νυχτερινὴ σχολή	92
36. «Ὁ ἐφημεριδοπώλης δὲν ἔχει μέλλον»	96
37. Ἡ κυρὰ Λεμονιά γράφει στὸ Μανόλη	98
38. Καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου γράφουν γράμμα στὸ Μανόλη.	99
39. Στὴν ἐκκλησία	102
40. « Δὲ μοῦ τὸν δίνεις, κύρ Γιάννη, ἐμένα τὸ Μανόλη;» μὲ ποίημα τοῦ Στ. Σπεράντζα	105
✓ 41. Τὸ τσαγκαράκι	109
✓ 42. «Τὸ τσαγκαράκι», ποίημα τοῦ Στ. Σπεράντζα	111
43. Ὁ Μανόλης πιάνει φάλτσέτα	112
44. Ὁ καιρὸς περνᾷ	114
45. Ὁ Σωτηράκης ἔρχεται μὲ τὴ μητέρα του στὴν Ἀθήνα.	118
46. Ἀρχὴ καλὴ, ὅλα καλὰ	121
47. Πάλι ἀχώριστοι	122
✓ 48. Οἱ ψεύτικοι ἄνθρωποι τῆς βιτρίνας	124
✓ 49. Ἀμα οἱ δυὸ φίλοι δὲν ἔχουν δουλειά	127
✓ 50. Ὁ Μανόλης γίνεται κάλφας	133
51. Ὁ Μανόλης προετοιμάζει τὸν ἐρχομὸ τῆς μητέρας του καὶ τῶν ἀδερφιῶν του	135
52. Γιὸς στὴν ξενιτιά, ποίημα τοῦ Στ. Σπεράντζα	137
✓ 53. Καὶ πάλι στὸ βαπόρι	138
54. Νέα ζωὴ	143
55. Ὁ Μανόλης παίρνει τὸ μαγαζὶ τοῦ κύρ Στάθη	146
56. Ὁ Μαστρομανόλης	148
57. Κάθε μέρα ἅμα νύχτωνε	150

✓ 58. 'Ο Μιχαλάκης μπαίνει στο διδασκαλεῖο	153
✓ 59. 'Ο Σωτηράκης τῆς 'Αργυρῶς ἐτοιμάζεται γιά ἐξετάσεις.	157
✓ 60. «'Αξιός, ἀξιός!»	159
✓ 61. Νά μᾶς ζήση	151
62. Τò ρολόι καί τò μπαστούνι	163
✓ 63. Καί ὁ Μιχαλάκης βγαίνει δάσκαλος	164
✓ 64. Ὑστερα ἀπό χρόνια	168
✓ 65. Μὲ τὰ ὄρφανά	173
✓ 66. Καί μιὰ μέρα, μιὰ ἰνοιζιάτικη μέρα	177

0020560697

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ & ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1927—1928 και έξης.

1. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ ΤΕΥΧΟΣ	Α'	Ανδρεάδου Δ.
2. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Α' Ζήση—Δαμασκηνού
3. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Α' Ο Ήλιος του Κράτους
4. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Β' Έπ. Παπαμιχαήλ
5. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Β' Δ. Ανδρεάδη (Πουλιάναι Παιδιά)
6. Η ΑΥΓΗ	Αναγνωστικό	Β' τάξ. Παπαμιχαήλ—Βουτυρά
7. ΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ	Β'	τάξ. Ανδρεάδου Δ.
8. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	Αναγνωστικό	Β' τάξ. Κλεάνθους—Παπαμαύρου
9. Ο ΗΛΙΟΣ	»	Γ' » Παπαμιχαήλ—Βουτυρά
10. Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ	Γ'	τάξ. Παπαμαύρου Μ.
11. ΟΔΥΣΣΕΙΑ	Αναγνωστικό	Γ' τάξ. Δημοσθ. Ανδρεάδη
12. Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ	»	Δ' » Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ
13. Ο ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	Δ'	» Δημοσθένους Ανδρεάδου—
Π. Χριστοδούλου
14. ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ	Δ'	» Παπαμιχαήλ—Βουτυρά
15. ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ	Ε'	» Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ
16. Η ΜΕΛΙΣΣΑ	Ε'	» Παπαμιχαήλ—Αντωνάτου
17. Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ	Ε'	» Καζαντζάκη Γαλατείας
18. Η ΕΛΛΑΔΑ	Ε'	» Ανδρεάδη Δ.
19. Η ΖΩΗ ΜΑΣ	ΣΤ'	» Παπαμιχαήλ—Αντωνάτου
20. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ	ΣΤ'	» Καζαντζάκη Γαλατείας
21. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	Γ'	τάξ. Ε. Παπαμιχαήλ
22.	»	Δ' » » »
23.	»	Γ' και Δ' » » »
24.	»	Ε' και ΣΤ' μαζί » »
25.	»	Ε' » » »
26.	»	ΣΤ' » » »
27. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ	Γ', Δ', Ε', και ΣΤ'	τάξ. Δημητράκου Δ.

Κατά την υπ' αριθ. 51739) 18-9-1926 Υπ. από-
 φασιν αυξάνεται ή τιμή του παρόντος βιβλίου
 κατά 20% λόγω έξόδων μεταφοράς, συσκευής
 κλπ. δι' όλα τὰ εκτός των Αθηνών μέρη.